

**İNSAN HAKLARI VE YARGI UYGULAMALARI
IŞIĞINDA CİNSEL ŞİDDET MAĞDURU KADINLARIN
KÜRTAJ HAKKI**

YELİZ BENŞİN

**ÖZYEGİN ÜNİVERSİTESİ
ARALIK, 2025**

İNSAN HAKLARI VE YARGI UYGULAMALARI IŞIĞINDA CİNSEL ŞİDDET MAĞDURU KADINLARIN KÜRTAJ HAKKI

Yeliz Benşin

Kamu Hukuku

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Zeynep Reva

Sosyal Bilimler Enstitüsü
Özyeğin Üniversitesi
İstanbul

Aralık, 2025

İNSAN HAKLARI VE YARGI UYGULAMALARI IŞIĞINDA CİNSEL ŞİDDET MAĞDURU KADINLARIN KÜRTAJ HAKKI

Jüri:

Dr. Öğr. Üyesi Zeynep Reva, Danışman
Kamu Hukuku Bölümü
Özyeğin Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Alev Özeroğlu
Kamu Hukuku Bölümü
Özyeğin Üniversitesi

Prof. Dr. Gürkan Sert
Temel Tıp Bilimleri Bölümü
Marmara Üniversitesi

Kabul Tarihi: 26.12.2025

*İlk gününden beri ne olursa olsun elimi asla bırakmayan, bana sevmeyi,
seilmeyi öğreten oyun arkadaşım, güçlücüm, canım babama...*

ORİJİNALLİK BEYANI

Bu tez çalışmasının tek yazarı olduğumu ve bu tez metninin düzeltmeler de dahil olmak üzere tez jürisi tarafından kabul edilen ve onaylanan son metin olduğunu beyan ederim. Bu çalışmadaki tüm veri ve bilgiler araştırma etiği kuralları ve akademik dürüstlük ilkelerine uygun olarak elde edilmiş, üretilmiş ve sunulmuştur. Tüm bilgimi, fikir, düşünce ve telif hakkıyla korunan her türlü materyali standart referans kurallarına uygun olarak sunduğumu, bu tezin orijinalliğini ve herhangi bir bölümünün başka bir yükseköğretim kurumundaki bir diploma programına sunulmadığını beyan ederim.

Yeliz Benşin

ÖZET

Bu tez çalışması, kürtaj hakkını beden özerkliği, üreme özgürlüğü ve insan hakları bağlamında ele almakta; özellikle cinsel suç mağduru kadınların kürtaja erişimde karşılaştıkları hukuki, toplumsal ve kültürel engelleri incelemektedir. İlk bölümde kürtajın hukuki niteliği değerlendirilmiş; cenin/çocuk kavramlarının hukukî karşılığı ile kadının özgür iradesi, yaşam hakkı ve kişilik hakları arasındaki denge tartışılmıştır. Türk hukukundaki düzenlemeler, ulusal ve uluslararası normlar ışığında incelenmiş; ancak süre sınırlamaları, rıza şartları ve prosedürler nedeniyle hakka erişimin özellikle suç mağdurları bakımından çoğu zaman etkin biçimde sağlanamadığı tespit edilmiştir. Tezde AİHM içtihatları ile Türkiye’de Anayasa Mahkemesi ve Yargıtay kararları analiz edilerek, devletin negatif ve pozitif yükümlülükleri özel hayat, beden bütünlüğü ve sağlık hizmetine erişim hakkı çerçevesinde ele alınmıştır. Cinsel suç mağdurları açısından ise yasal düzenlemeler ile uygulama arasındaki boşluk; toplumsal baskı, kültürel engeller, sağlık hizmetlerine erişim güçlükleri gibi nedenlerle daha da derinleşmekte, mağdurun beden özerkliği ihlal edilerek ikincil mağduriyet riski artmaktadır. Sonuç olarak çalışma, mevcut yasal çerçevenin ve yargısal uygulamanın, cinsel suç mağduru kadınların kürtaj hakkına erişimini güvence altına almakta yetersiz kaldığını ortaya koymakta; hukuki ve idari iyileştirmelerle birlikte mağdurlara süreçte yol gösterecek pratik bir araç olarak “el rehberi” önerisi geliştirmektedir.

Anahtar Kelimeler: Beden özerkliği, cenin, insan hakları, kürtaj hakkı, üreme hakkı

ABSTRACT

This thesis examines the right to abortion within the framework of bodily autonomy, reproductive freedom, and human rights, with a particular focus on the legal, social, and cultural barriers faced by survivors of sexual offences in accessing abortion services. It assesses the legal nature of abortion and discusses the balance between the legal status of the fetus/child and the woman's free will, the right to life, and personality rights. Turkish legal regulations are analysed in light of national and international norms; however, statutory time limits, consent requirements, and procedural constraints are found to hinder effective access to this right, especially for victims of sexual violence. The thesis further examines the jurisprudence of the European Court of Human Rights (ECHR) and the decisions of the Turkish Constitutional Court and the Court of Cassation, addressing the State's negative and positive obligations in relation to private life, bodily integrity, and access to healthcare. For survivors of sexual offences, the gap between law and practice is exacerbated by social pressure, cultural barriers, and difficulties in obtaining healthcare, resulting in infringements of bodily autonomy and an increased risk of secondary victimisation. The study concludes that the current legal framework and judicial practice remain insufficient to secure effective access to abortion for victims, and proposes legal and administrative improvements, including a practical "guidebook" to assist victims throughout the process.

Keywords: Bodily autonomy, fetus, human rights, right to abortion, reproductive rights

TEŞEKKÜR

Akademik olarak ilk adımı atmamda ve sonrasında her zaman bana destek olan canım ailem ve canım eşime; lisans eğitiminden bu yana desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen, başta danışman hocam Dr. Öğretim Üyesi Zeynep Reva olmak üzere saygıdeğer tüm hocalarıma ve Özyeğin Üniversitesi ailesine sonsuz teşekkürlerimle...

İÇİNDEKİLER

ORJİNALLİK BEYANI.....	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
TEŞEKKÜR	vii
TABLO LİSTESİ.....	x
KISALTMALAR LİSTESİ	xi
1. GİRİŞ.....	1
2. KÜRTAJ HAKKI VE TEMEL HUKUKİ ÇERÇEVE	6
2.1 Kürtaj Kavramı ve Hukuki Niteliği	6
2.1.1 Beden Özerkliği Kavramı	8
2.1.2 Kadının Üreme Hakkı ve İnsan Hakları Bağlamında Kürtaj.....	16
2.1.3 Cenin ve Çocuk Kavramı.....	19
2.1.4 Kürtaj, Rahim Tahliyesi, Gebeliğin Sona Erdirilmesi ve Düşük Kavramları	25
3. TÜRK HUKUKUNDA KÜRTAJ HAKKI VE SINIRLARI	27
3.1 Türk Ceza Hukuku Bağlamında	27
3.1.1 Çocuk Düşürtme Suçu	31
3.1.2 Çocuk Düşürme Suçu	34
3.1.3 Eşler Arasında İşlenen Cinsel Saldırı Suçu	38
3.1.4 Eş Olmayanlar Arasında İşlenen Cinsel Saldırı Suçu.....	41
3.1.5 Çocuk ve Ergen Gebeliklerinde Hukuki Yaklaşım	47
3.2 2827 Sayılı Nüfus Planlaması Hakkında Kanun Bağlamında	50
3.3 Rahim Tahliyesi ve Sterilizasyon Hizmetlerinin Yürütülmesi ve Denetlenmesine İlişkin Tüzük Bağlamında.....	51
4. YARGI UYGULAMALARI BAĞLAMINDA CİNSEL SUÇLAR VE KÜRTAJ HAKKI	53
4.1 Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları.....	53
4.2 Anayasa Mahkemesi Kararları.....	57
4.3 Yargıtay Kararları	69
5. CİNSEL SUÇ MAĞDURLARININ KÜRTAJ HAKKINA ERİŞİM SÜRECİNDE KARŞILAŞTIĞI ENGELLER	89

5.1 Yasal Süreçler	89
5.2 Toplumsal ve Kültürel Faktörler.....	92
5.3 Kürtaj Hizmetlerine Erişim.....	94
6. SUÇ MAĞDURU KADINLARIN KÜRTAJ HAKKININ GÜÇLENDİRİLMESİ VE ÇÖZÜM ÖNERİSİ OLARAK KÜRTAJ HAKKININ KULLANILMASI İLE İLGİLİ HUKUKİ SÜREÇLERE DAİR EL REHBERİ ÇALIŞMASI	98
6.1 Uluslararası Örnekler	99
6.2 Cinsel Saldırığı Anlamak.....	101
6.3 İlk Başvuru.....	103
6.4 Koruma ve Barınma.....	106
6.5 Suç Sonucu Gebeliğın Oluşması Durumunda	107
6.6 Suç Sonucu Oluşan Gebeliğın Sonlandırılması Sürecinde Yargısal Standartların Oluşturulmasına Dair Hukuki Değerlendirme ve Öneriler.....	107
7. SONUÇ.....	114
KAYNAKÇA	117

TABLO LİSTESİ

Tablo 3.1 TCK Madde 103 ve Madde 104 Karşılaştırması	46
Tablo 6.1 Suçu Anlamak.....	103
Tablo 6.2 Suç Sonucu Oluşan Gebeliklerde Kürtaj Süreci Tablosu	105

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

AİHM: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi

AYM: Anayasa Mahkemesi

A.g.e.: Adı Geçen Eser

Beden Muayenesi Yönetmeliği: Ceza Muhakemesinde Beden Muayenesi, Genetik İncelemeler ve Fizik Kimliğin Tespiti Hakkında Yönetmelik

Biyotıp Sözleşmesi: Biyoloji ve Tıbbın Uygulanması Bakımından İnsan Hakları ve İnsan Haysiyetinin Korunması Sözleşmesi: İnsan Hakları ve Biyotıp Sözleşmesi

Bkz.: Bakınız

BM: Birleşmiş Milletler

CEDAW: Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi

C.D.: Ceza Dairesi

CMK: Ceza Muhakemesi Kanunu

CRR: Center of Reproductive Right

Çev.: Çeviren

ÇİM: Çocuk İzlem Merkezi

DSÖ: Dünya Sağlık Örgütü

E.: Esas

ECHR: European Court of Human Rights

Ed.: Editör

e.t.: Erişim tarihi

GBV AoR: Gender-Based Violence Area of Responsibility

H.D.: Hukuk Dairesi

IPAS: Partners for Reproductive Justice

K.: Karar

KADES: Kadın Destek

m.: Madde

NPHK: Nüfus Planlaması Hakkında Kanun

RG. : Resmî Gazete

s.: Sayfa

S.: Sayı

SANE: Sexual Assault Nurse Examiner

ŞÖNİM: Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi

T.: Tarih

TCK: Türk Ceza Kanunu

TMK: Türk Medeni Kanunu

Thomson: Judith Jarvis Thomson

Tüzük: Rahim Tahliyesi ve Sterilizasyon Hizmetlerinin Yürütülmesi ve Denetlenmesine İlişkin Tüzük

vd.: ve devamı

5235 Sayılı Kanun: Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun

1. GİRİŞ

Cinsel suç sonucu meydana gelen gebelikler hukuki açıdan tartışmalı bir konu olup bireyin beden bütünlüğü ve insan hakları perspektifinde kapsamlı bir değerlendirmeyi gerektirmektedir. Kürtaj hakkı, dünya genelinde farklı hukuki rejimlere tabi iken cinsel saldırı veya reşit olmayanla cinsel ilişki suçu gibi ağır suçlar nedeniyle meydana gelen gebeliklerin sonlandırılması meselesi ise mağdurun fiziksel ve psikolojik iyiliği, toplumsal baskılar ve hukuki engeller bağlamında daha karmaşık bir yapıya sahiptir. Çalışmamız ile de özellikle cinsel suç sonucunda gebe kalan kadın ve çocukların kürtaj hakkına erişiminin hukuki, toplumsal ve etik boyutlarıyla ele alınarak, mevcut düzenlemelerin incelenmesi ve iyileştirilmesine yönelik öneriler geliştirilmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda, çalışmamız; yalnızca hukuki analizler sunmakla kalmayıp aynı zamanda toplumsal dinamikleri, sağlık politikalarını ve mağdurların karşılaştığı psikolojik etkileri de bütüncül bir yaklaşımla değerlendirmiştir.

Tez kapsamında ele alınacak temel sorular arasında, cinsel suç mağdurlarının kürtaj hakkının ulusal ve uluslararası hukuk çerçevesinde nasıl düzenlendiği, Türkiye’de mevcut yasal düzenlemelerin bu suçun mağdurlarının haklarını ne ölçüde güvence altına aldığı, uygulamada mağdurların ne gibi engellerle karşılaştığı ve bu engellerin aşılması için ne tür hukuki ve yapısal reformların gerektiği gibi konular yer almaktadır. Bu bağlamda, 2827 sayılı Nüfus Planlaması Hakkında Kanun (NPHK)¹ kapsamında cinsel saldırı suçu sonucunda gebe kalan kadınlara belirli süre içinde kürtaj hakkı tanınmış olmasına rağmen, uygulamada yaşanan zorluklar nedeniyle bu hakkın etkin bir şekilde

¹ RG. T. 27.05.1983, S. 18059.

kullanılmadığı belirtilmektedir². Yasal düzenlemelerle tanınan bu hakkın gerçekte ne ölçüde uygulanabildiği, mağdurların karşılaştığı idari ve toplumsal engeller, kürtaj hizmetlerine erişimde yaşanan aksaklıklar ve bu durumun mağdurlar üzerindeki sosyal ve hukuki etkileri ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Ayrıca, mevcut yasal düzenlemelerin mağdurların sağlık hizmetlerine erişimi üzerindeki etkisi ve kadınlar ile bu suçlar sonucu dünyaya gelen bebeklerin yaşayacağı hayat şartlarının nasıl olacağı da tartışmaya açılmıştır.

Bu noktada, kürtaj hakkına ilişkin tartışmaların yalnızca ulusal düzeyde değil, küresel ölçekte de nasıl şekillendiğinin ele alınması, konunun güncel gelişmeler ışığında daha kapsamlı bir biçimde değerlendirilmesini gerekli kılmaktadır. Özellikle son yıllarda uluslararası alanda meydana gelen hukuki dönüşümler, ulusal politikaların yönünü ve insan hakları söylemini önemli ölçüde etkilemiştir. Bu çerçevede, Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) verilen kritik yargı kararları ve bunların Avrupa Birliği üyesi devletlerde doğurduğu yansımalar, kürtaj hakkının uluslararası hukuk ve insan hakları perspektifindeki konumunu daha belirgin hale getirmiştir. ABD Yüksek Mahkemesi'nin gebeliğin belirli bir aşamasına kadar kürtaja erişimini anayasal koruma altına alan ve bu hakkı 'özel hayata saygı' çerçevesinde değerlendiren Roe-Wade kararı, kürtaj hakkının uluslararası düzeyde bir insan hakları meselesi olarak tartışılmasında dönüm noktası niteliğinde olmuştur³. Bu içtihadın küresel etkisi, yalnızca ABD ile sınırlı kalmamış; Avrupa Birliği üyesi devletler de dahil olmak üzere pek çok ülkede üreme sağlığı

² Türk Tabipleri Birliği: "Kadınların Sağlıklı ve Güvenli Koşullarda Kürtaj Hakları Kısıtlanamaz; Karar Kadınlarındır" konulu 17.01.2023 tarihli duyuru, https://ttb.org.tr/haberarsiv_goster.php?Guid=6702500c-9232-11e7-b66d-1540034f819c&1534-D83A_1933715A=227f04f9eb83322bd9734332b1be2ed579778de2 (e.t. 15.11.2025).

³ AKÇABAY, Ceren/KURNAZ, Işıl Nur: İnsan Hakları İçin Stratejik Davalama, s. 5, https://medya.barobirlik.org.tr/BaroWebSite/uploads/63/Etkin%20Savunuculuk%20Finsan_haklari_icin_st_ratejik_davalama.pdf (e.t. 17.11.2025).

haklarına ilişkin hukuki ve siyasal yaklaşımların şekillenmesine önemli ölçüde yön vermiştir⁴. Nitekim Roe-Wade kararı ile ortaya konulan yaklaşım, Fransa’da kürtaja saygının anayasal güvence altına alınmasına yönelik yasa değişikliği girişimlerini destekleyen argümanlardan biri olarak öne çıkmıştır⁵.

Çalışmamızın temel amacı, cinsel suç mağdurlarının kürtaj hakkına erişimini hukuki ve toplumsal açılardan ele alarak mevcut düzenlemelerin yeterliliğini sorgulamak ve eksiklikleri gidermeye yönelik çözüm önerileri sunmaktır. Türkiye’de kürtaj hakkına dair mevcut yasal çerçevenin cinsel suç mağdurlarının gereksinimlerini ne ölçüde karşıladığı araştırılmış, aynı zamanda uluslararası hukuk perspektifinden konuya ilişkin karşılaştırmalı bir analiz yapılarak daha etkin bir hukuk politikası geliştirilmesine katkıda bulunulması hedeflenmiştir. Tezin sonucunda mağdurların kürtaj hakkına erişimini kolaylaştıracak hukuki reform önerileri ve idari düzenlemeler sunularak hem bireysel haklar hem de toplumsal adalet açısından daha kapsayıcı bir yaklaşım geliştirilmesi amaçlanmıştır. Ayrıca, bu bağlamda ortaya çıkan etik tartışmalar da çalışmanın kapsamı dahilinde incelenmiştir. Böylece, hukuki düzenlemelerin ve politikaların oluşturulmasında etik kaygıların nasıl şekillendiği ortaya konulmuş olacaktır.

Çalışma ile Türkiye’deki yasal düzenlemeler, Anayasa Mahkemesi (AYM) ve Yargıtay kararları, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihatları ve ilgili uluslararası sözleşmeler incelenmiş, mevcut hukuki çerçevenin etkinliği değerlendirilmiştir. Bu kapsamda, AİHM kararları için ‘hudoc.echr.coe.int’ sitesinde

⁴ Center for Reproductive Rights: European Abortion Laws – A Comparative Overview, s. 1, <https://reproductiverights.org/wp-content/uploads/2020/12/European-abortion-law-a-comparative-review.pdf?utm> (e.t. 17.11.2025).

⁵ FLYNN, Sheila: ABD’deki Karardan Sonra Fransa Hükümeti Kürtajı Anayasal Güvenceye Almaya Çalışıyor, <https://www.indyturk.com/node/526031/dünya/abddeki-karardan-sonra-fransa-hükümeti-kürtajı-anayasal-güvenceye-almaya-çalışıyor> (e.t. 17.11.2025).

‘abortion (kürtaj)’ kelimesi ile; AYM kararları için ‘anayasa.gov.tr’ ve ‘legalbank.net’ sitelerinde ‘gebeliğin sona erdirilmesi, suç sonucu’ kelimeleri ile ve Yargıtay kararları için ise ‘lexpera.com.tr’ ve ‘lib.kazanci.com.tr’ sitelerinde ‘çocuk düşürtme, çocuk düşürme, cinsel saldırı, gebeliğin sona erdirilmesi, mağdurun rızası ve reşit olmayanla cinsel ilişki’ kelimeleri ile filtreleme yapılarak konuya ilişkin kararlar taranmıştır. Ayrıca, diğer ülkelerin kürtaj politikaları ve sağlık hizmetleri alanında yürütülen uygulamalar ele alınarak, Türkiye açısından uygulanabilir reform önerileri geliştirilmeye çalışılmıştır. Bu analizler ışığında, Türkiye’de cinsel suç mağdurlarının kürtaj hakkına erişimini zorlaştıran hukuki, idari ve kültürel faktörler ayrıntılı şekilde tartışılmış ve olası öneriler ortaya konulmuştur.

Bu doğrultuda, özellikle Türk Ceza Kanunu’nda (TCK⁶) düzenlenen cinsel saldırı (m.102), çocuğun cinsel istismarı (m.103) ve reşit olmayanla cinsel ilişki (m.104) suçları sonucunda gebe kalan kadın ve kız çocuklarının kürtaj hakkına odaklanmaktadır. Bu bağlamda, söz konusu suçlar ceza hukuku çerçevesindeki tanımları, unsurları ve yaptırımlarıyla birlikte değerlendirilerek incelenmiştir. Genel kürtaj tartışmalarının dini ve psikolojik boyutları bu çalışmanın kapsamı dışında bırakılmış olup söz konusu başlıklar içerisinde yalnızca dini boyuta sınırlı ölçüde değinilmiştir. Araştırma, mevcut yasal düzenlemeleri ve mahkeme kararlarını analiz etmekle sınırlı olup sahada yapılan bireysel mağdur görüşmelerini içermemektedir. Bununla birlikte yasal düzenlemeler ve yargı kararları üzerinden yapılan analizler, mağdurların karşılaştığı temel engelleri ortaya koymaya ve çözüm önerileri geliştirmeye yönelik somut veriler sunacaktır. Ayrıca kürtaj

⁶ RG. T. 12.10.2004, S. 25611.

hakkına dair farklı hukuk sistemlerindeki yaklaşımlar da incelenerek, Türkiye için uygulanabilir model önerileri geliştirilmeye çalışılmıştır.

Çalışmamız, cinsel suç mağdurlarının kürtaj hakkının daha etkin bir şekilde uygulanabilmesi için hukuki ve idari reformlara ışık tutmayı hedeflemektedir. Araştırma sonucunda elde edilecek bulgular, Türkiye’de mağdurların haklarına erişimini kolaylaştıracak adımlar atılmasına katkıda bulunmayı amaçlamakta olup hem akademik alanda hem de politika yapıcılar açısından önemli bir kaynak teşkil edebilecek niteliktedir. Çalışma sonucunda elde edilen öneriler, hukuki reform süreçlerinde dikkate alınabilecek somut bir çerçeve sunarak, mağdurların haklarının korunmasına yönelik daha etkin bir politika geliştirilmesine katkı sağlayacaktır.

2. KÜRTAJ HAKKI VE TEMEL HUKUKİ ÇERÇEVE

2.1 Kürtaj Kavramı ve Hukuki Niteliği

Hukuki açıdan kürtaj, bireyin vücut dokunulmazlığı, yaşam hakkı ve devletin müdahale yetkisi bağlamında değerlendirilmesi gereken çok yönlü bir olgudur. Bu kapsamda kürtajın hukuki niteliği hem kamu hukuku hem de özel hukuk ilkeleri çerçevesinde ele alınmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü'ne (DSÖ) göre gebeliğin tıbbi veya yasal nedenlerle sonlandırılması şeklinde ifade edilen kürtaj doktrinde: *“Kürtaj, ana rahminde yerleşmiş bulunan ceninin tıbbi bir nedenle ya da gebenin isteği üzerine alınması veya çıkmasının sağlanması biçiminde tanımlanabilir⁷.”* biçiminde tanımlanmıştır.

Kürtaj hakkı, bir yandan kadının bedeni üzerindeki tasarruf hakkı, kişisel özerklik ve mahremiyet ilkeleriyle kürtaj hakkı arasında bağlantı kurulurken; diğer yandan ceninin yaşam hakkı, devletin yaşamı koruma yükümlülüğü ile çatışma potansiyeli taşımaktadır. Bu çatışma, özellikle kürtajın ne zamana kadar yasal olarak gerçekleştirilebileceği, gebeliğin hangi aşamasında ceninin hukuki olarak ‘yaşama hakkına sahip bir birey’ olarak kabul edileceği gibi sorular etrafında şekillenmektedir.

Türk Hukuku’nda kürtaj, 1983 tarihli ve 2827 sayılı Nüfus Planlaması Hakkında Kanun kapsamında düzenlenmiştir. Bu kanuna göre, gebeliğin ilk on haftası içinde, kadının rızasıyla kürtaj yapılması hukuka uygundur. Evli kadınlarda ise eşin de rızası aranmaktadır; ancak bu düzenleme, ilerleyen kısımlarda ayrıca değineceğimiz üzere,

⁷ SAYAR, Tansu/KILIÇ ÖZTÜRK Yasemin: “Türkiye’de Uygulanan Kürtajda Eşin Rızasını Alma Zorunluluğu ve Amerikan Yargısından Bir Örnek: Planned Parenthood of Southeastern Pennsylvania v. Casey Kararı”, Dokuz Eylül Üniversitesi Dergisi, 20(1), 2018, s. 324.

kadının bedeni üzerindeki mutlak tasarruf yetkisini sınırladığı gerekçesiyle zaman zaman eleştiriye konu olmaktadır.

Ceza hukuku açısından ise kürtaj, yasal sürenin dışında yapılması halinde suç teşkil etmekte olup, bu durum TCK kapsamında düzenlenmiş bulunmaktadır. Kanun kapsamında ‘çocuk düşürtme’ ve ‘çocuk düşürme’ suçları olarak değerlendirilmekte ve hem uygulayan hem de uygulamaya izin veren kişi açısından cezai yaptırımları gündeme getirmektedir. Tıpta etik davranışın temeli kabul edilen, doktorların mesleklerine başlarken ettikleri Hipokrat Yemini’nde de bu hususa şu şekilde değinilmiştir: *“Aynı biçimde, hiçbir kadına çocuğunu düşürecek gereci vermeyeceğim. İnsan yaşamına, ana karnına düştüğü andan başlayarak kesinlikle saygı göstereceğim”*⁸.

Kürtaj, dini metinlerde de yer almakta ve sadece ahlaki olarak ‘yanlış’ değil aynı zamanda ‘günah’ olarak da değerlendirilmektedir. Örneğin *“Yahudilik’te çocuk Rabb’den sunulan bir mükafattır. Kürtaj ise hem sunulan bu mükafatı reddetmek hem de potansiyel bir hayatı bitirerek çoğalmayı engellemektedir”*⁹. Hristiyanlık’ta da Yahudiliğe benzer şekilde gebeliğe son vermenin *“... Rabb’in hakimiyet, varlık ve yaratıcılık özelliklerinin tezahürünü engellemek”* olduğu düşünülmektedir. İslam açısından ise, *“...Kur’an’da kürtaj ile ilgili açık bir nas bulunmamakta; ancak insan hayatının kutsallığına dair pek çok ayet yer almaktadır. ... Bu bağlamda bazı tefsirciler tarafından insan ve çocuk öldürmeyle ilgili ayetlerle kürtaj arasında bağlantı kurulmuş”*ur¹⁰. İslam dini açısından gebeliğin sonlandırılması amacıyla kürtaj yapılmasına ilişkin olarak; *anne hayatını ve sıhhatini koruma, istenmeyen cinsiyetten*

⁸ ŞEN, Furkan: “Yaşam Hakkı: İdam, Kürtaj, Ötenazi ve Siyasal Sorumluluk”, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 19(2), 2015, s. 12.

⁹ ERYİĞİT BADER, Aynur: “Yahudilik Hristiyanlık ve İslam’da Kürtaj”, Antakiyat/Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2(1), 2019, s. 122.

¹⁰ ERYİĞİT BADER, s. 125 vd.

*kurtulma, zina veya tecavüz neticesinde oluşan istenmeyen hamilelikten kurtulma ... gibi sebeplerden bahsedilerek kürtajın belirli koşullar dışında yapılmaması gerektiği belirtilmiştir*¹¹.

Özetle kürtajın hukuki niteliği, bireyin temel hak ve özgürlükleri ile toplumun ahlaki ve hukuki değerleri arasında kurulan hassas bir dengeye dayanmaktadır. Bu nedenle de kürtaj, sadece pozitif hukuk kurallarıyla değil, aynı zamanda etik, dini ve sosyolojik faktörlerin de etkisiyle şekillenen dinamik bir alan olmuştur.

2.1.1 Beden Özerkliği Kavramı

Feminist mücadelenin başlarından itibaren (19. yüzyılın sonlarından itibaren) kadınların en önemli taleplerinden birini bedensel özerklik hakkı oluşturmuştur¹². Kadın hareketleri ve feminist mücadelenin dışında; 1960’larda doğum kontrol haplarının yaygınlaşması, 1973’teki ABD Roe v. Wade Kararı¹³, LGBTQ+ hareketleri ve cinsiyet kimliği tartışmaları, zorla kısırlaştırma uygulamalarının gündeme gelmesi ve Birleşmiş Milletler (BM) ve diğer insan hakları kuruluşlarının oluşmasıyla gelişen beden özerkliği kavramı, bireyin kendi bedeni üzerinde tam kontrol ve karar verme hakkına sahip olması anlamına gelmektedir.

Bu konu; BM İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi¹⁴, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi¹⁵ ve BM Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW¹⁶) gibi birçok uluslararası düzenleme ile hüküm altına alındığı gibi Türkiye

¹¹ DİRİK, Mehmet: “İslam Hukuku Açısından Kürtaj”, Türkiye Din Araştırmaları Dergisi, 5, 2018, s. 76.

¹² KİBAR, Sibel/YILMAZ, Elif Büşra: “Kürtaj Hakkı Savunularında İki Argüman: Kendi Kendinin Sahibi Olma Hakkı mı Kendi Kaderini Tayin Hakkı mı?”, Arkhe-Logos Felsefe Dergisi, (9), 2020, s. 279.

¹³ TUİC Akademi: ABD’de Kürtaj Krizi: Roe V. Wade Kararı, https://www.tuicakademi.org/abdde-kurtaj-krizi-roe-v-wade/#google_vignette (e.t. 27.08.2025).

¹⁴ RG. T. 27.05.1949, S. 7217.

¹⁵ RG. T. 19.03.1954, S. 8662.

¹⁶ RG. T. 14.10.1985, S. 18898.

Cumhuriyeti Anayasası¹⁷, Türk Ceza Kanunu, Hasta Hakları Yönetmeliği¹⁸ ve 2827 sayılı Nüfus Planlaması Hakkında Kanun gibi ulusal kaynaklarda da düzenlenmiştir.

Biyoloji ve Tıbbın Uygulanması Bakımından İnsan Hakları ve İnsan Haysiyetinin Korunması Sözleşmesi: İnsan Hakları ve Biyotıp Sözleşmesi (Biyotıp Sözleşmesi¹⁹) de bireyin bedensel özerkliğini ve tıbbi müdahalelere rıza gösterme hakkını koruyan temel uluslararası belgelerden biridir. Biyotıp Sözleşmesi'nin 5. maddesi kapsamında, bireyin sağlık alanındaki her türlü müdahaleye ancak özgür ve bilgilendirilmiş bir şekilde muvafakat vermesi halinde izin verilebileceği vurgulanmıştır. Buna göre, bireyler kendilerine uygulanacak tıbbi işlemler hakkında önceden bilgilendirilmeli ve müdahalenin amacı, doğurabileceği sonuçlar ve olası riskler konusunda aydınlatılmalıdır. Dahası, bireyin bu onamı her zaman geri çekme hakkı bulunmaktadır. Bu düzenleme, bireyin kendi bedeni üzerinde tam yetkiye sahip olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Tıbbi müdahalelere rıza gösterme hakkı, beden özerkliği kavramının temel taşlarından biridir. Bir bireyin kendisine yönelik tıbbi bir müdahaleyi kabul etme veya reddetme hakkı, kişinin temel insan haklarının bir uzantısı olarak kabul edilmektedir. Örneğin, bilinçli bir yetişkinin, kendisine uygulanması planlanan bir cerrahi operasyonu reddetme hakkı bulunmaktadır. Aynı şekilde, herhangi bir birey, vücuduna herhangi bir tıbbi işlem uygulanmasını istememe veya daha önce verdiği onamı geri çekme hakkına sahiptir. Tıbbi etik bağlamında, hastanın rızası olmadan yapılan müdahaleler genellikle hukuka aykırı sayılmakta ve kişinin temel haklarını ihlal etmektedir. Bu bağlamda, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) de beden dokunulmazlığına yönelik müdahalelerde bireyin rızasının esas alınması gerektiğini vurgulamaktadır.

¹⁷ RG. T. 9.11.1982, S. 17863.

¹⁸ RG. T. 01.08.1998, S. 23420.

¹⁹ RG. T. 20.04.2004, S. 25439.

Beden özerkliği, yalnızca tıbbi müdahalelerle sınırlı değildir; aynı zamanda üreme hakları ve gebeliğin devam edip etmeme kararı bakımından da söz konusu olmaktadır²⁰. Gebelik, doğası gereği doğrudan bireyin bedeniyle ilgili bir süreçtir ve bu nedenle gebeliğin sürdürülüp sürdürülmeyeceği konusundaki karar da temelde bedensel özerlikle ilgilidir. Biyotıp Sözleşmesi'nin tıbbi müdahaleler için öngördüğü hastanın bilgilendirilme ilkesi, gebelik ve kürtaj konusunda da geçerlidir. Kadının, gebeliğin kendi bedeni üzerindeki etkileri konusunda bilgilendirilmesi ve bu bilgiyi dikkate alarak özgür iradesiyle karar vermesi, beden özerkliğinin temel bir yansımasıdır. Örneğin, bir kadın tıbbi riskler, psikolojik etkiler ve sosyal koşullar göz önüne alındığında, gebeliğini sürdürmenin kendisi için ciddi sonuçlar doğuracağı kanaatine varabilecektir. Biyotıp Sözleşmesi'ndeki bilgilendirilme ilkesi uyarınca her kadın gebeliğine devam edip etmeme konusunda bilinçli bir karar verebilme hakkına sahiptir. Aynı şekilde, bir kadın tıbbi veya kişisel nedenlerle gebeliğini sonlandırmaya karar verdikten sonra, bu kararını her zaman geri çekebilme hakkına sahiptir.

Beden özerkliği, üreme haklarının ayrılmaz bir parçasıdır ve kadının gebeliğine dair karar verme yetkisini elinde bulundurmasına imkân sağlamaktadır. Kürtaj karşıtı görüş çerçevesinde fetüsün (ceninin) yaşam hakkının, diğer tüm yetişkin insanların haklarıyla olduğu gibi annenin bedensel özerklik hakkı ile de aynı statüde olduğu kabul edilmektedir²¹. Ancak, Biyotıp Sözleşmesi'nin ilgili maddelerinden de anlaşılabacağı üzere bireyin kendi bedeni üzerindeki kararları özgür iradesiyle alması desteklenmektedir. Tıbbi müdahalelere rıza gösterme veya reddetme hakkı nasıl ki yetişkin bir bireyin sağlık

²⁰ TOPÇU, Onur/OKYAY, Pınar: “Bedensel Özerklik ve Bütünlüğün Cinsel Sağlık ve Üreme Sağlığına Etkisi”, Halk Sağlığı Araştırma ve Uygulamaları Dergisi, 2(2), 2024, s. 63.

²¹ COŞGUN, Rabia: “Tıp Etiği Bağlamında Kürtaj ve Ötenazi: İnanç Sistemleri Açısından Bir Değerlendirme”, Türk Din Psikolojisi Dergisi, 8, 2023, s. 53.

hizmetleri üzerindeki yetkisini koruyorsa, aynı ilke, gebelik sürecinin devam ettirilmesi veya sonlandırılması konusundaki kararlar bakımından da uygulanmalıdır.

Bu bağlamda, beden özerkliği, yalnızca bireyin fiziksel bütünlüğünü korumakla kalmamakta, aynı zamanda bireyin kendisini ilgilendiren en önemli tıbbi ve üreme süreçleri üzerinde kontrol sahibi olmasını da güvence altına almaktadır. Örneğin, doğum kontrol yöntemlerine erişim, kürtaj hakkı veya tıbbi olarak desteklenen doğum süreçleri gibi konular, kadının yalnızca sağlık hizmetlerine erişimini değil, aynı zamanda temel insan haklarını da ilgilendiren meselelerdir. Bu nedenle, bireyin gebeliğini sonlandırma kararı, tıpkı bireyin tıbbi müdahalelerden kaçınma hakkı gibi, beden özerkliği kapsamında hukuken güvence altına alınmış olmalıdır. Özetle, kürtaj hakkına ilişkin yasal düzenlemeler, bireyin tıbbi müdahalelere rıza gösterme hakkını esas alarak değerlendirilmelidir. Zira, beden özerkliği, yalnızca hastalara yönelik tıbbi uygulamalarla sınırlı olmayan, aynı zamanda kadınların üreme haklarıyla doğrudan ilişkili olan temel bir insan hakkıdır.

Beden özerkliği kavramı, kişinin rızası olmadan bedenine yönelik herhangi bir müdahalede bulunulmaması gerektiğini savunmakta ve çeşitli alanlarda önem taşımaktadır:

Tıbbi müdahaleler bakımından kişinin kendi sağlığıyla ilgili tıbbi işlemlere rıza gösterme veya bu işlemleri reddetme hakkı vardır²². Örneğin bir kanser hastası tedavi görmek istemediğine karar verirse, doktorlar hastayı zorla kemoterapiye veya ameliyata alamayacaktır. Hasta kendi sağlığıyla ilgili tedaviyi reddetme hakkına sahiptir. Yahut bir birey, acil bir ameliyat için hastaneye kaldırıldığında bilinci açık iken ameliyat edilmeyi

²² TOPÇU, OKYAY, s. 62.

reddediyorsa doktorlar bu karara da saygı duymalıdır. Zira hastanın rızası olmadan herhangi bir tıbbi işlem yapılması beden özerkliğinin ihlali anlamına gelecektir.

Cinsiyet kimliği ve ifade özgürlüğü kapsamında trans bireylerin cinsiyet geçiş sürecinde kendi bedenleriyle ilgili kararlar alabilmesi beden özerkliğinin bir parçasıdır²³. Örneğin bir trans birey cinsiyet uyum ameliyatı yaptırmak istediğinde, sağlık kurumlarının bu süreci zorlaştırmaması veya keyfi nedenlerle engellememesi gerekmektedir. Birey, kendi bedeniyle ilgili karar alma hakkına sahiptir ve tıbbi bir sakınca bulunmadıkça, ameliyat olup olmamak hastanın tamamen kendi hür iradesiyle vereceği bir karardır.

Zorla kısırlaştırma gibi kültürel veya zorlayıcı nedenler bireyin bedenine zarar vermekte olup beden özerkliği hakkının ihlali niteliğindedir²⁴. Bu tür uygulamalar, özellikle rıza dışı tıbbi işlemler yoluyla kişinin kendi bedeni üzerindeki tasarruf yetkisinin elinden alınmasına neden olmaktadır. Bedenine yönelik kararların bireyin özgür iradesine dayanmaması hem insan onuruna aykırılık teşkil etmekte hem de temel insan haklarının ihlali niteliği taşımaktadır.

Bu açıdan bakıldığında bedensel özerklik ile üreme hakları kavramlarının birbirini tamamlayan iki temel kavram olduğu söylenebilecektir. Bedensel özerklik, bireyin kendi bedeni üzerinde tam kontrol sahibi olması ve dış baskı olmaksızın karar verebilmesi anlamına gelmektedir. Üreme hakları ise, bireylerin çocuk sahibi olup olmayacağına, olacaksa ne zaman ve kaç çocuk sahibi olacağına, hamileliği sonlandırıp sonlandırmayacağına veya doğum kontrol yöntemlerini kullanıp kullanmayacağına dair özgür ve bilinçli seçimler yapma hakkını kapsamaktadır. Bu bağlamda, bedensel

²³ AKBAŞ, Öncel Onur: “Türkiye’de Cinsiyet Geçişi ile İlgili Hükümlerin Özerklik Hakkı Açısından İncelenmesi”, Türkiye Biyoetik Dergisi, 8(4), 2021, s. 170.

²⁴ A.g.e. s. 170.

özerkliğin sağlanmadığı bir ortamda üreme haklarından da söz edebilmek mümkün olmayacaktır. Gebelik sürecinde ciddi bir hak çatışması ortaya çıkması sebebiyle özellikle kadınlar ile tüm bireylerin üreme sağlığıyla ilgili kararları özgürce alabilmesi, onların toplumsal hayata eşit katılımını ve insan haklarının korunmasını sağlamanın önemli bir parçasıdır. Bu nedenle, bedensel özerlik mücadelesi, üreme haklarının güvence altına alınmasıyla doğrudan bağlantılıdır.

Bedensel özerkliğin üreme hakları ile ilişkilendirilmesi hususu ile ilgili olarak özgür tercih yanlısı (pro-choice) feministler, ceninin haklarının gebe kadına oranla gereksiz derecede üstün tutulduğunu ileri sürmektedirler²⁵. Zira burada hayatın olağan akışının çok dışında bir külfete katlanan kişi “gebe kadın”dır. Bu külfet dokuz ay boyunca sürecek olup; tıbbi, maddi ve manevi anlamda hayatın birçok aşamasında kendini gösterecektir²⁶. Gebelik sürecinde yaşanan tıbbi ve sosyal zorlukların yanı sıra doğumla birlikte hayat boyu devam edecek bir sorumluluk doğacak olup kadının bu konuda özgür iradesinin büyük önem taşıdığı sarihtir. Bu bakış açısına göre, hukuki düzenlemeler cenini dolaylı olarak korusa da, burada korunan ‘ceninin yaşam hakkı’ değil, ‘yaşama ümidi’, başka bir ifadeyle potansiyel yaşamıdır²⁷.

Özgür tercih yanlısı görüş bakımından Judith Jarvis Thomson’un “A Defense of Abortion (1971)” adlı makalesi, kürtaj hakkını savunan ünlü bir felsefi metin olarak önemli bir teorik dayanak sunmaktadır²⁸. Thomson’un beden dokunulmazlığı, zorunlu fedakârlık ve bireyin bedeni üzerindeki tasarruf hakkı gibi kavramlara getirdiği yorumlar,

²⁵ COŞGUN, s. 53.

²⁶ KİBAR, YILMAZ, s. 283-284.

²⁷ ÜREM, Müge: “Kadın Vücudu ve Etik Sorunlar”, 1. Baskı, İstanbul Barosu Yayınları, İstanbul 2012, s. 91.

²⁸ THOMSON, Judith Jarvis: “A Defense of Abortion”, *Philosophy & Public Affairs*, 1(1), 1971, <https://spot.colorado.edu/~heathwoo/Phil160,Fall02/thomson.htm> (e.t. 09.05.2025).

cinsel suç mağdurlarının kürtaj hakkının savunulması açısından büyük önem arz etmektedir. Bu bağlamda, Thomson'un argümanlarının hukuki çerçevede incelenmesi, cinsel suç mağdurlarının gebeliği sürdürmeye zorlanamayacağı görüşünü destekleyici niteliktedir.

Thomson'un savunduğu temel ilke, bireyin kendi bedeni üzerinde mutlak hakka sahip olmasıdır. Bu kapsamda, bir bireyin, başka bir kişinin yaşamını sürdürmesi için zorla fiziksel bir fedakârlık yapmaya zorlanamayacağı ileri sürülmektedir. Makalede kullanılan ünlü 'keman virtüözü' düşünce deneyine göre, bir birey bilinçsiz bir şekilde, ölümcül bir hastalığa sahip olan ünlü bir keman virtüözüne bağlanmıştır ve keman virtüözünün hayatta kalabilmesi, bu kişinin dokuz ay boyunca bu bağlantıyı sürdürmesine bağlıdır. Bu durumda kişinin bedeni üzerinde mutlak tasarruf hakkı olduğu ve başkasının yaşamını sürdürebilmesi için zorla fiziksel fedakarlığa zorlanamayacağı varsayımı yapılmaktadır. Bu örnek üzerinden Thomson kadının herhangi bir sebeple hamileliği sürdürmeye zorlanmasının hukuki ve ahlaki olarak meşru olmayacağını savunmaktadır²⁹.

Kürtaj karşıtı görüşler³⁰ genellikle ceninin yaşam hakkını ön plana çıkarmakta ise de Thomson, bu noktada ceninin bir insan olduğu varsayılsa bile, yaşam hakkının annenin bedensel özerkliği karşısında mutlak bir üstünlük taşımadığını öne sürmektedir. Hukuki olarak da yaşam hakkı temel bir hak olmakla birlikte her durumda diğer haklar karşısında öncelikli değildir. Zira özgür tercih yanlısı görüşe paralel olarak ceninin ahlaki bir statüye sahip olmadığı görüşünü savunan yazarlara göre de cenin için neyin yararlı olup olmadığı,

²⁹ KESKİN, İçten: "Kürtaj Tartışmaları ve Feminizm", Fe Dergi, 7(1), 2015, s. 88.

³⁰ JOHNSON, L. Syd M.: "Kürtaj: Ahlaki Perspektifler", (Çev. Kamuran Tıbık), Dini Araştırmalar Dergisi, 14(39), 2011, s. 147-148; COŞGUN, s. 53; ÇOKAR, Muhtar: "Benim Bedenim, Benim Kararım: İsteyerek Düşüğün Yasaklanmasına Karşı Sivil Tepkinin Etik Boyutu", Türkiye Halk Sağlığı Dergisi, 10(1), 2012, s. 100.

onun bir ahlaki statüye sahip olmamasından dolayı belirlenemez durumdadır ve bu sebeple hekim ceninin yararını düşünmekle yükümlü değildir³¹.

Bu görüşe göre, cinsel saldırı sonucu oluşan gebelikler veya gebeliğin annenin hayatını tehdit ettiği durumlarda kürtajın etik ve hukuki açıdan daha kolay savunulabilir olduğu ifade edilmektedir³². Zira hukuki sistemlerde de benzer bir yaklaşım görülmektedir. Örneğin, birçok ülkenin ceza kanunlarında, cinsel saldırı sonucu meydana gelen gebeliklerde kürtaja belirli bir süre içinde izin verilmektedir³³. Ayrıca, anne sağlığını tehdit eden gebeliklerde kürtajın hukuken tanınması, kişinin yaşama hakkı ve beden bütünlüğünün korunmasına dayanmaktadır.

İsteğe bağlı kürtaj yanlısı, diğer bir deyişle özgür tercih yanlısı feministlerin görüşünün tam karşıtı olan yaşam yanlısı (pro-life), bir başka deyişle kürtaj karşıtı bakış açısına göre ise, isteğe bağlı kürtaj asla onaylanmamakta ve ergin bir kişi ile ceninin haklar bakımından eşit olduğu savunulmaktadır³⁴. “*Cenin döllenmeyle birlikte yaşama hakkı olan canlı bir varlık olarak kabul edilir*³⁵.” Cenin de bağımsız bir birey olarak değerlendirilmeli ve yaşam hakkına sahip olmalıdır. Bu perspektife göre, ceninin varlığı ve gelişimi, annenin bedeni içinde olsa da, onun ayrı bir insan olarak kabul edilmesini gerektirmektedir. Dolayısıyla annenin bedensel özerkliği önemli olmakla birlikte, bu özerklik başka bir bireyin yaşam hakkını sona erdirmeye yetkisini içermemelidir. Her ne

³¹ SAYAR, Tansu: “Cenin Hukuki Statüsü ve Ceza Hukuku Yoluyla Korunması”, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir 2018, s. 18.

³² KESKİN, s. 88.

³³ International Planned Parenthood Federation: Uluslararası Planlı Ebeveynlik Federasyonu Avrupa Ağı Ortakları Araştırması: Avrupa ve Orta Asya’da Kürtaj Mevzuatı ve Uygulaması – Kadın ve Kız Çocuklarının Doğurganlık Sağlığına Yönelik Tehditler, s. 8, https://kadinininsanhaklari.org/wp-content/uploads/2021/09/IP_AB_IPPF_kurtaj_rapor-3.pdf (e.t. 29.09.2025); REVA, Zeynep/ BENŞİN, Yeliz: “Temel İnsan Hakkı Olarak Cinsel Suç Mağdurunun Kürtaj Hakkı”, Terazi Hukuk Dergisi, (225), 2025, s. 105.

³⁴ COŞGUN, s. 53.

³⁵ A.g.e. s. 53.

kadar ceninin döllemeden itibaren ahlaki bir statüye sahip olduğunu savunan yazarlara göre bir canlının insan niteliğini taşıdığından bahsedilebilmesi için belirli bir zeka düzeyi, farkındalık, iletişim becerisi vb. nitelikleri haiz olması gerektiği ve ceninin bu becerilere sahip olmadığından dolayı ‘insan’ olarak kabul edilemeyeceği ileri sürülse de³⁶; insan davranışını, eylemi gerçekleştiren öznenin ahlaki niteliği üzerinden değerlendiren erdem etiği perspektifinde, ceninin ahlaki konumu doğmuş çocukla eşdeğer kabul edilmektedir³⁷. Annenin hayat boyu sorumluluk almaya hazır olmaması, bir yaşamın sona erdirilmesini haklı çıkaran bir gerekçe olarak görülmemekte, aksine, toplumsal dayanışma ve etik sorumluluk çerçevesinde hem annenin hem doğacak çocuğun korunması gerektiği savunulmaktadır.

2.1.2 Kadının Üreme Hakkı ve İnsan Hakları Bağlamında Kürtaj

Üreme hakkı, bireylerin çocuk sahibi olup olmayacakları, ne zaman ve hangi koşullarda üreme süreçlerine katılacakları gibi konularda özgür ve bilinçli kararlar alma haklarını ifade eden temel bir insan hakkıdır. Üreme hakları, bireyin bedensel özerkliği, özel hayatın gizliliği ve sağlık hakkı ile doğrudan bağlantılıdır. Uluslararası insan hakları belgeleri, kadınların üreme haklarını güvence altına alarak, devletlerin bu hakları ihlal etmeyecek yasal çerçeveler oluşturmasını ve gerekli sağlık hizmetlerini sunmasını öngörmektedir. Kürtaj hakkı da bu bağlamda, kadınların üreme özgürlüğünün bir parçası olarak değerlendirilmekte³⁸ ve pek çok hukuk sisteminde bu hak, kadının beden bütünlüğü ve sağlık hakkı çerçevesinde korunmaktadır.

³⁶ SAYAR, s. 32.

³⁷ ÇOKAR, s. 100.

³⁸ DOĞAN, Recep: “Kadının Üreme Hakkı, Kürtaj, Çocuk Düşürme ve Düşürtme Suçları”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 29(127), 2016, s. 103.

Kürtajın insan hakları bağlamında ele alınması, özellikle kadınların sağlık, yaşam ve ayrımcılığa uğramama hakları açısından büyük önem taşımaktadır. Birçok uluslararası sözleşme ve mahkeme kararı, güvenli kürtaj hizmetlerine erişimin kadınların insan haklarıyla doğrudan ilişkili olduğunu vurgulamaktadır. Bu çerçevede CEDAW Komitesi, taraf devletlerin, üreme alanında zorlayıcı uygulamaları önleyici tedbirleri almakla yükümlü olduğunu belirtmekte; ayrıca etkili kürtaj hizmetlerine erişimin sağlanmaması durumunda kadınların yasa dışı kürtaj gibi güvenli olmayan tıbbi uygulamalara yönelmek zorunda kalabileceğine dikkat çekmektedir³⁹.

Üreme hakları çerçevesinde kürtajın ele alınması, yalnızca bireysel bir tercih meselesi olarak değil, aynı zamanda toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadınların sosyal statüsü açısından da değerlendirilmelidir⁴⁰. Kürtaj yasakları veya kısıtlamaları, özellikle ekonomik veya sosyal açıdan dezavantajlı kadınlar için daha büyük engeller oluşturarak toplumsal eşitsizlikleri derinleştirebilmektedir⁴¹. Örneğin, ekonomik olarak dezavantajlı bir kadın, yaşadığı eyalette kürtajın yasaklanması nedeniyle başka bir eyalete seyahat etmek zorunda kalabilecektir. Ancak seyahat masrafları, konaklama ve işten izin alma gibi ek maliyetler nedeniyle bu kadınların büyük bir kısmı güvenli kürtaj hizmetlerine ulaşamayacak ve belki de yasa dışı ve sağlıksız yollar ile kendi kendine kürtaj olmaya çalışacaklardır⁴². Kanaatimizce maddi durumu daha iyi olan kadınlar, başka eyaletlere rahatlıkla seyahat ederek kürtaj hizmetine ulaşabilecektir. Bu durum da toplumsal

³⁹ CEDAW Komitesi: 19 Sayılı Genel Tavsiye Kararı, s. 5, https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/TreatyBodyExternal/DownloadDraft.aspx?key=5ZNkomO1AwPJGL3jHjdDp8vP2+DYxHc3F9mACSS1KPCH2l8ANs358QFdQygnCAYg (e.t. 29.10.2025).

⁴⁰ REVA, BENŞİN, s. 106.

⁴¹ FOSTER, Diana Greene/BIGGS, M. Antonia/RALPH, Lauren/ GERDTS, Caitlin/ ROBERTS, Sarah/ GLYMOUR, M. Maria: "Socioeconomic Outcomes of Women Who Receive and Woman Who Are Denied Wanted Abortions in the United States", American Journal of Public Health, 108(3), 2018, s. 412.

⁴² BEARAK, Jonathan M./BURKE, Kristen Lagasse/JONES, Rachel K.: "Disparities and Change Over Time in Distance Women Would Need to Travel to Have An Abortion in the USA: A Spatial Analysis", The Lancet Public Health, 2(11), 2017, s. 498.

eşitliğin giderek daha çok bozulmasına sebebiyet verecektir. Bu bağlamda, kürtaj hakkının tanınmasının ve güvence altına alınmasının, kadınların hayatları ve sağlıkları üzerindeki devlet müdahalesinin sınırlandırılması açısından kritik bir konu olduğu düşüncesindeyiz.

Kürtajın insan hakları perspektifinden değerlendirilmesi, bireyin kendi yaşamı ve bedeni üzerinde söz sahibi olmasını güvence altına alan temel bir yaklaşımdır. İnsan hakları perspektifi, bireylerin temel hak ve özgürlüklerini koruma altına alan uluslararası hukuki ve etik bir çerçeve sunmaktadır. Bu bağlamda kürtaj hakkı, bireyin kendi bedeni ve geleceği hakkında bilinçli ve özgür bir şekilde karar verebilmesini güvence altına alan temel haklardan biri olarak değerlendirilmektedir.

Yukarıda detaylı olarak açıklandığı üzere; bedensel özerklik kişinin kendi bedeni üzerindeki haklarını kullanabilmesi, tıbbi müdahalelere özgürce karar verebilmesi ve dış baskılardan bağımsız bir şekilde seçim yapabilmesi anlamına gelmektedir. Bu bağlamda kürtaj hakkı, insan hakları perspektifinden değerlendirildiğinde görülecektir ki kürtaj hakkı, kadınların özel hayatına ve mahremiyetine saygıyı da gerektirmektedir. ‘Yargı Uygulamaları Bağlamında Cinsel Suçlar ve Kürtaj Hakkı’ başlıklı bölümde açıkça görüleceği üzere AİHM içtihatlarında, kürtaj yasaklarının kadının özel hayatına saygı hakkını ihlal edebileceği belirtilmiştir. Özel hayatın korunması hakkı, bireyin yaşamına ve bedenine dair kararları özgürce verebilmesini ve devletin bu alana keyfi bir şekilde müdahale etmemesini öngörmektedir. Örneğin, yine ‘Yargı Uygulamaları Bağlamında Cinsel Suçlar ve Kürtaj Hakkı’ başlıklı 4. bölümde detaylı olarak açıklanacağı üzere,

AIHM'in A, B ve C v. İrlanda davasında, kürtajın yasal olarak erişilemez olmasının, kadınların sağlık ve özel hayata saygı haklarını ihlal edebileceği sonucuna varılmıştır⁴³.

Son olarak, kürtaj hakkının insan hakları çerçevesinde ele alınması, bireyin yalnızca kendi bedeni üzerinde değil, aynı zamanda yaşamı ve geleceği üzerinde söz sahibi olması açısından da önemlidir. Bir gebeliğin devam edip etmeyeceğine karar vermek, bireyin yalnızca fiziksel sağlığını değil, ruhsal sağlığını, ekonomik durumunu, sosyal yaşamını ve gelecek planlarını da doğrudan etkileyen bir süreçtir. Kimi durumlarda, bireyler ekonomik koşullar, aile içi şiddet, cinsel saldırı veya tıbbi tehlike gibi nedenlerle gebeliklerini sonlandırma kararı almak isteyebilirler. Bu gibi durumlarda, yasaklar veya kısıtlamalar bireyin yaşamını daha da zorlaştırabilmekte ve onu insan onuruna aykırı sonuçlarla karşı karşıya bırakabilmektedir. Dahası kürtaj yasakları yasa dışı ve güvenli olmayan düşük işlemlerine başvuruyu kaçınılmaz olarak artırarak kadının yaşam hakkını da tehdit edecektir⁴⁴.

2.1.3 Cenin ve Çocuk Kavramı

Cenin, Arapça'da 'örtülü, gizli olan' anlamına gelen 'cenne' fiilinden türetilmiştir. Cenin veya fetüs kavramı doktrinde genel olarak ana rahmine düşmüş fakat henüz doğmamış olan çocuk olarak tanımlanmakta⁴⁵, Türk Dil Kurumu ise cenin kavramını "*bütün organ taslaklarının olduğu üçüncü aydan doğuma kadarki durum*"⁴⁶ olarak tanımlamaktadır. Tıp bilimi cenini, gebeliğin başlangıcından itibaren canlı bir organizma olarak kabul edilmekte ise de ceninin bilinçli farkındalık düzeyi ve duyu

⁴³ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, A., B., C. ve İrlanda, 16.12.2010, Başvuru Numarası: 25579/05.

⁴⁴ Türk Tabipleri Birliği "Kadınların Sağlıklı ve Güvenli Koşullarda Kürtaj Hakları Kısıtlanamaz; Karar Kadınlarıdır" konulu 17.01.2023 tarihli duyuru.

⁴⁵ KARASAÇ, Eda Gülsüm: "Cenin Yaşam Hakkı", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 71(3), 2022, s. 1063,1064.

⁴⁶ TDK, Güncel Türkçe Sözlük, <https://sozluk.gov.tr> (e.t. 14.06.2025).

kabiliyetinin, gebeliğin hangi aşamasında ne kadar geliştiği konusunda farklı görüşler mevcuttur⁴⁷. Bu da ceninin sahip olduğu hakların tartışılması noktasında önem arz eden bir husustur.

Cenin henüz doğmamış fakat doğarak kişilik ve başkaca haklara sahip bir birey olacağı düşünüldüğünde bazı tartışmalar gündeme gelmeye başlamıştır. Buna göre ceninin birtakım hakları olup bu haklar genellikle iki argüman temelinde ele alınmakta ve tartışılmaktadır:

Cenin yaşam hakkı çerçevesinde kürtajın yasaklanması gerektiğini savunan yazarlara göre| cenin, gebeliğin başlangıcından itibaren yaşam hakkı sahibi bir insan olarak kabul edilmelidir. Bu nedenle de kürtaj, insan hayatına son vermek anlamına geleceğinden ‘öldürme suçu’ olarak kabul edilmektedir. Yaşam hakkı argümanı genellikle dini gerekçelerle desteklenmektedir. Örneğin ceninin bir insan olarak kabul edildiğini ve kürtajın (annenin hayatı tehlikesi bulunması dışında) her zaman “cinayet” olarak değerlendiren ve bunu yapan hekimleri de “kiralık katil” olarak isimlendiren görüşler mevcuttur⁴⁸. Ceninin (embriyonun) yetişkin bir kişiyle aynı haklara sahip olduğunu savunan bu görüşe göre, Thomas Aquinas’ın, ceninin hareket kabiliyetine sahip olmasıyla ruhunun bedenine girmiş olduğu düşüncesi kabul edilmekte ve bu andan itibaren yapılacak herhangi bir işlemin ceninin fiziki ve ruhani varlığına zarar getireceğine inanılmaktadır⁴⁹.

⁴⁷ ERDOĞAN, Ender: Ceninin Canı Acır Mı? İnsan Gelişiminin Temel Evreleri, s. 33 vd., https://www.medipol.edu.tr/sites/default/files/document/SD_24_32-35.sayfalar_Ender_Erdogan.pdf (e.t. 29.09.2025).

⁴⁸ HELD, Deniz Alan: Kürtaj Meselesi ve Norveç Örneği, <https://indigodergisi.com/2015/02/kurtaj-meselesi-ve-norvec-ornegi/> (e.t. 29.10.2025); Politico: Belgium PM Summons Vatican Envoy Over Pope’s Abortion Remarks, https://www-politico-eu.translate.google.com/translate/article/pope-abortion-murder-remark-brussels-university-vatican-envoy-belgium/?x_tr_sl=en&x_tr_tl=tr&x_tr_hl=tr&x_tr_pto=wa (e.t. 29.10.2025).

⁴⁹ KOÇAKGÖL, Muhammet: “AİHM’nin Kürtajla İlgili Kararlarındaki Etkililik İradesi ve Toplumsal Cinsiyet İlişkisi”, Ankara Barosu Dergisi, 76(3), 2018, s. 229.

Kürtajın gebe kadın bakımından bir hak olduğunu savunan yazarlara göre, ceninin yaşam hakkından söz edilebilmesi için öncelikle onun birey statüsüne sahip bir varlık olması gerekmektedir⁵⁰. Bu görüşe göre cenin, henüz bir kişilik kazanmadığı için, onun yaşamına son verilmesi de ‘öldürme suçu’ olarak değerlendirilmeyecektir. Kişilik, yalnızca biyolojik varoluşla değil; bilinç, öz-farkındalık ve ahlaki sorumluluk gibi niteliklerle tanımlanmaktadır. Bu noktada, John Locke gibi öz-bilinç kavramı üzerine çalışan felsefecilerin yaklaşımı dikkat çekicidir. John Locke’a göre⁵¹, kişilik bir bireyin kendisini zaman ve mekân içinde bir ‘ben’ olarak tanıması, yani öz-bilinçli olmasıyla başlamaktadır. Dolayısıyla, doğum öncesi dönemde öz-bilinçten yoksun olan bir ceninin, etik ya da hukuki anlamda tam bir kişi olarak kabul edilmesi mümkün değildir⁵².

Bu argüman, yalnızca kişilik tanımına dayanmamakta, aynı zamanda bireyin kendi bedeni üzerindeki tasarruf hakkı ile de desteklenmektedir. Thomson, bu doğrultuda geliştirdiği meşhur düşünce deneylerinde, gebeliği sürdüren kadının bedeni üzerinde mutlak bir hakka sahip olduğunu ve bu hakkın, istemediği bir gebeliğe devam etmeye zorlanamayacağı ilkesini içerdiğini ileri sürmektedir⁵³. Thomson’un en bilinen analogjilerinden biri olan ve yukarıda detaylı olarak açıklanan ‘keman virtüözü’ örneğinde, bireyin rızası dışında bir başkasının yaşamını sürdürmesini sağlamakla yükümlü tutulamayacağı savunulmaktadır⁵⁴. Bu benzetme üzerinden Thomson, fetüsün yaşam hakkının kadının bedeni üzerindeki haklarından daha üstün sayılamayacağını belirtmektedir. Bu nedenle, gebeliğin sürdürülmesinin zorunlu kılınması, kadının temel

⁵⁰ COŞGUN, s. 53.

⁵¹ ÇIVGIN, Ayşe Gül: “Locke’da Kişisel Özdeşlik: Kendilik, Bilinç ve Hafıza”, Bursa Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi, 18(2), 2019, s. 375.

⁵² A.g.e. s. 381.

⁵³ JOHNSON, s. 148.

⁵⁴ A.g.e. s. 148.

hak ve özgürlüklerini ihlal eden adaletsiz bir durum olarak değerlendirilmelidir ve “*bu nedenle de istenmeyen bir fetüsün ortadan kaldırılması Thomson’a göre adaletsiz değildir*⁵⁵.”

Bu çerçevede ceninin statüsü, mutlak ve değişmez bir ‘yaşam hakkı’nın ötesinde; gelişimsel, bilişsel ve etik ölçütlere göre değerlendirilmesi gereken bir konudur. Kısacası bu görüşe göre; cenin kişiliğe sahip olmadığı sürece onun yaşamına son verilmesinin etik açıdan bir sakıncası yoktur. Bu bağlamda kürtaj hem ahlaki hem de hukuki anlamda meşru bir tercih olarak kabul edilmelidir.

Görüldüğü üzere, kürtaj hakkı üzerine yürütülen tartışmalar, yalnızca hukuki düzenlemeler veya bireyin bedeni üzerindeki tasarruf hakkı ekseninde şekillenmemekte; aynı zamanda ceninin gelişimsel özellikleri, ahlaki statüsü ve birey olarak tanınıp tanınamayacağı gibi daha derinlikli meseleleri de içermektedir. Bu nedenle, kürtajın hangi koşullar altında ve gebeliğin hangi evresine kadar meşru kabul edilebileceği sorusu, çok yönlü bir değerlendirme gerektirmektedir. Kürtaja hangi şartlar altında ve gebeliğin hangi evresine kadar izin verilebileceği sorusu, doğrudan ceninin gelişimsel ve ahlaki statüsüne ilişkin değerlendirmeleri gerekli kılmaktadır. Özellikle ceninin bilinç kazanma süreci, acı hissedebilme kapasitesi ya da birey olma potansiyeli gibi hususlar, kürtajın meşruluğunu belirlemede temel alınan tartışma başlıkları arasında yer almaktadır.

Bu tartışmalar çerçevesinde üzerinde durulması gereken temel sorunlardan biri, ceninin ne zaman fiziksel ya da ruhsal bir varlık olarak kabul edilmesi gerektiğidir. Zira kürtajın etik açıdan kabul edilebilirliğini değerlendirmek, aynı zamanda bu varlığın ne ölçüde korunmaya değer olduğu sorusuna verilecek yanıtla da yakından ilişkilidir. Ancak

⁵⁵ KOÇAKGÖL, s. 231.

felsefî açıdan yukarıda incelenen kaynaklarda özellikle bilinç çerçevesinde tartışmalara yer verilmiş olmasına karşın ceninin bilinç düzeyinin ne zaman geliştiğine veya acıyı hissetme yetisinin hangi evrede ortaya çıktığına dair görüş birliğine varıldığı tarafımızca saptanamamıştır. Bu durum, kürtaja dair sınırların belirlenmesini daha da güçleştirmektedir. Buna bağlı olarak, kürtajın hangi andan itibaren cenine zarar verdiği ya da onun haklarını ihlal ettiği sorusu, net ve evrensel bir yanıtla çözülememektedir. Bu bağlamda, ceninin ne zaman bir ‘kişi’ olarak değerlendirilebileceği sorusu da çok katmanlı bir mesele olarak karşımıza çıkmakta ve doktrinde sıklıkla tartışılmaktadır⁵⁶. Tüm bu belirsizlikler, kürtajın yalnızca bireyin bedeni üzerindeki tasarruf hakkı kapsamında değil, aynı zamanda doğmakta olan bir varlığın haklarının ne zaman ve nasıl tanınacağı bağlamında da değerlendirilmesini gerektirmektedir. Bu nedenle, kürtaj tartışmalarında nihai ve evrensel nitelikte bir sonuca ulaşmak yerine, süreci çok yönlü bir sorgulamayla ele almak gerekmektedir.

Bu noktada, felsefî tartışmaların yarattığı belirsizlikler, pozitif hukukta ceninin nasıl tanımlandığı ve hangi kavramlarla koruma altına alındığı sorusunu da gündeme getirmektedir. TCK kapsamında ‘cenin’ ifadesi yerine ‘çocuk’ ifadesinin kullanılması doktrinde tartışmalara⁵⁷ sebebiyet vermiştir. Başka bir deyişle, “..TCK 99 ve 100. maddelerinin başlığı olan ‘çocuk düşürtme’ ve ‘çocuk düşürme’ ibaresindeki ‘çocuk’

⁵⁶ AYDIN, Tülay: “Kişilik Haklarının Doğum Öncesinde Korunması”, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2007, s. 1.

⁵⁷ OKTAR, Salih: “Türk Ceza Kanunu’nda Çocuk Düşürtme ve Çocuk Düşürme Suçları”, İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 2013, s. 1 vd; TEZCAN, Durmuş/ ERDEM, Mustafa Ruhan/ ÖNOK, R. Murat: “Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku”, 22. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2024, s. 306; ERTUĞRUL, Hüseyin: “Türk Ceza Kanununda Çocuk Düşürtme Suçu”, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 6(2), 2016, s. 371 vd.

*kelimesi kanun tekniğine uygun düşmemiştir*⁵⁸.” Öyle ki; Türk Medeni Kanunu (TMK⁵⁹) madde 28/1’de kişiliğin, tam ve sağ doğumla oluştuğu açıkça belirtilmiştir. Bu anlamda henüz doğmamış ceninin çocuk, yani tam ve sağ doğmuş bir kişi olarak kabul edilmesi mümkün değildir. Zira; ileride detaylı olarak açıklanacağı üzere, ceninin ölümüne sebebiyet verilmesi halinde insan öldürme suçu değil, TCK madde 99 kapsamında çocuk düşürtme suçu söz konusu olacaktır. Buradan da anlaşılmaktadır ki, cenin bir birey veya kişi olarak kabul edilmemiştir ve hukukumuzda belirli bir statü ve korumaya sahip değildir.

TCK madde 6-b’de çocuk, henüz on sekiz yaşını doldurmamış kişi olarak tanımlanmış olmakla birlikte TCK madde 99 ve 100 kapsamında bu tanımdaki çocuktan bahsedilmediği açıktır; zira burada suçun konusu çocuk değil, cenindir. Nitekim söz konusu madde kapsamında doğumdan önceki yaşam korunmaktadır. Nitekim, Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin 18.01.1979 tarihli kararında da; anne karnındaki sekiz aylık ceninin ölü olarak alınması söz konusu olmuş ve ceninin sağ olarak doğmuş olmaması sebebiyle kişilik kazanmadığından bahisle destekten yoksun kalma tazminatının söz konusu edilemeyeceği belirtilmiştir⁶⁰. Görüldüğü üzere karar, TCK’da terminolojik olarak ‘çocuk’ ifadesi kullanılsa dahi, hukuki anlamda ceninin kişi statüsüne sahip olmadığını ve bu nedenle kişiliğe bağlı hakların da cenin bakımından söz konusu olmayacağını ifade etmektedir.

⁵⁸ ERTUĞRUL, Hüseyin: “Çocuk Düşürtme, Çocuk Düşürme ve Kısırlaştırma Suçları”, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2016, s. 84.

⁵⁹ RG. T. 8.12.2001, T.24607.

⁶⁰ HAKERİ, Hakan: “Tıp Hukuku Cilt I Genel Hükümler”, 25. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2022, s. 177.

2.1.4 Kürtaj, Rahim Tahliyesi, Gebeliğin Sona Erdirilmesi ve Düşük Kavramları

Gebeliğin sonlandırılması; tıbbi, hukuki ve toplumsal açılardan farklı kavramlarla ifade edilmekte ve bu kavramlar sıklıkla birbirleriyle karıştırılmaktadır. Bu nedenle, çalışmamızın bu bölümünde ilgili terimler açıklanarak, aralarındaki farklar ve kullanım bağlamları ortaya konulacaktır.

Gebeliğin sonlandırılması en genel ifadeyle, *döllenmenin tamamlanmasından sonra embriyoya etki eden filler*⁶¹ bütünüdür. Doktrindeki bir diğer tanıma göre ise gebeliğin sona erdirilmesi, rahimde canlılığını sürdüren cenin ile gebe anne arasındaki biyolojik ilişkinin tıbbi bir işlem yoluyla kesilmesi ve fetüsün yaşamını sürdürme amacı güdülmeksizin rahim dışına çıkarılması olarak tanımlanmıştır⁶². Bu süreç tıbbi, istemli veya doğal yollarla gerçekleşebilir. Bu anlamda gebeliğin sona erdirilmesi hem doğal hem de müdahaleyle olan süreçleri kapsayan şemsiye bir ifadedir.

Rahim tahliyesi ise, gebeliğin kişinin bilinçli ve iradi kararı doğrultusunda sonlandırılması; başka bir deyişle ceninin tıbbi bir işlemle rahimden uzaklaştırılarak yaşamının sona erdirilmesi anlamına gelmektedir⁶³. Rahim Tahliyesi ve Sterilizasyon Hizmetlerinin Yürütülmesi ve Denetlenmesine İlişkin Tüzük'ün⁶⁴ (Tüzük) 2/b maddesi rahim tahliyesi deyimini, gebeliğin sonlandırılması olarak tanımlamıştır.

Kürtaj, rahim içinde oluşan gebeliğin cerrahi veya medikal yöntemlerle sonlandırılması işlemidir. Kürtajın kelime anlamı ise “*vücutta boşluklar içinde bulunan yabancı cisimleri, hasta veya zararlı sayılan dokuları kazıyarak alma*” ve “*döl yatağının*

⁶¹ ŞENTÜRK TUR, Melike: “Kadının Üreme ve Kendi Geleceğini Belirleme Hakkı Çerçevesinde Gebeliğin Sonlandırılmasında Yasal Sürelerin Başlangıcı”, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 27(3), 2023, s. 397.

⁶² OKTAR, s. 4.

⁶³ ŞATIR, Nejdett: “Emsal Kararlar Işığında Hekimlerin Hukuki ve Cezai Sorumluluğu”, 1. Baskı, Yetkin Yayıncılık, Ankara 2015, s. 224.

⁶⁴ RG. T. 18.12.1983, S. 18255.

içini kazıyıp cenini alma işi”dir⁶⁵. Bu uygulama genellikle gebeliğin daha ileri haftalarında yasal veya tıbbi zorunluluklar nedeniyle yapılabilmektedir. Kadının kendi isteğiyle gebeliği sonlandırması durumunda bu işlem isteğe bağlı kürtaj olarak tanımlanırken; annenin sağlığını tehdit eden durumlar ya da fetüste ciddi yapısal ve genetik anomalilerin tespit edilmesi gibi gerekçelerle yapılan kürtajlar ise tıbbi nedenli kürtaj olarak sınıflandırılmaktadır. Kısaca kürtaj, yasal ve tıbbi koşullara bağlı olarak gebeliğin dışarıdan müdahale ile sonlandırılmasıdır.

Cenin/fetüsün gebeliğin ilk yarısında rahim dışına çıkması ise düşük olarak tanımlanmakta ve bu noktada ceninin yaşamının kasten sonlandırılmasından değil, ceninin yaşamının dış etkenlere (örneğin hastalık gibi) bağlı olarak sona ermesinden bahsedilmektedir⁶⁶. Düşük kavramı doktrinde *“hamileliğin yaşayabilirlikten önce (hamileliğin yaklaşık ilk 24 haftası) kendiliğinden sonlanması halindeki zorunlu tıbbi müdahale*⁶⁷” şeklinde tanımlanmıştır. Buradan anlaşılmaktadır ki düşük kavramı, gebeliğin herhangi bir dış müdahale olmadan, kendiliğinden ve istemsizce sonlanması anlamına gelmektedir.

2827 sayılı NPHK madde 5’te kürtaj şu şekilde tanımlanmıştır: *“Gebeliğin onuncu haftası doluncaya kadar annenin sağlığı açısından tıbbi sakınca olmadığı takdirde istek üzerine rahim tahliye edilir.”* Bu anlamda kürtajın, 2827 sayılı NPHK kapsamında ‘rahim tahliyesi’nin yanı sıra ‘gebeliğin sonlandırılması’ şeklinde; Tüzük kapsamında ise ‘rahim tahliyesi’ şeklinde ifade edildiğini söylemek yerinde olacaktır.

⁶⁵ TDK, Güncel Türkçe Sözlük, <https://sozluk.gov.tr> (e.t. 18.11.2025).

⁶⁶ ALTIPARMAK, Saliha/ÇİÇEKLİOĞLU, Meltem/YILDIRIM, Gülay: “Abortus ve Etik”, Cumhuriyet Tıp Dergisi, 31(1), 2009, s. 85.

⁶⁷ ROSENFELD, Allan/IDEN, Sara: “Kürtaj: Tıbbi Perspektifler”, (Çev. Kamuran Tıbık), Dini Araştırmalar Dergisi, 14(38), 2011, s. 124.

3. TÜRK HUKUKUNDA KÜRTAJ HAKKI VE SINIRLARI

3.1 Türk Ceza Hukuku Bağlamında

Kürtaj hakkı, yalnızca tıbbi ya da bireysel değil; aynı zamanda ceza hukuku bakımından da önemli bir tartışma konusudur. TCK madde 1’de hüküm altına alındığı üzere ceza hukuku, esasen bireyin temel hak ve özgürlüklerini korumakla birlikte, toplum düzenini ve kamu yararını da gözetmekle yükümlüdür. Bu çerçevede kürtaj hakkı; bir yandan kadının bedensel özerkliği, özel hayatı ve insan onuruna dayalı öznel haklarıyla; diğer yandan henüz başlamamış bir yaşamın hukuken korunması arasındaki denge arayışının bir parçası haline gelmiştir.

Türk Ceza Hukuku sisteminde kürtaj belirli koşullar altında meşru sayılırken, sınırların aşılması halinde yaptırımlarla karşı karşıya kalınmaktadır. Bu durum da kürtajın mutlak biçimde yasaklanmadığı, fakat sınırlı bir biçimde bu hakkın tanındığı ve belirli çerçevede denetime tabi tutulduğu anlamına gelmektedir. Burada ceza hukukunda kabul gören ‘ultima ratio’ yani ‘son çare ilkesi’nden bahsetmek ve kürtajı bu bağlamda incelemek yerinde olacaktır. Doktrinde “*Ultima ratio ilkesi sıklıkla suç ihdasının sadece ‘son sınırdaki durumlar için son sınırdaki araçlar’ olarak kullanılması gerektiğini söylemiştir*⁶⁸.” şeklinde tanımlanmıştır. Buna göre kürtaja ilişkin cezai yaptırım, yalnızca zorunlu durumlarda ve başka hiçbir hukuk alanının çözemeyeceği bir toplumsal zarar söz konusu ise devreye girmelidir. Zira, kadının kendi bedeni üzerindeki tasarruf yetkisinin bir ceza tehdidi ile sınırlandırılmasının tartışılması gereken bir konu olduğunu düşünmekteyiz. Ceza tehdidinin, kadının sağlık sistemine güvenli şekilde erişimini engelleyerek, ‘merdiven altı uygulamalara’ yönlendirme riski taşıması da bu kapsamda

⁶⁸ KARSAL, Krizstina: “Avrupa Ceza Hukukunda Ultima Ratio ve Katmanlı Yetki”, (Çev. Tuba Keleş Pekmez), Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi, 3(1), 2015, s. 314.

ele alınması gereken önemli bir husustur. Elbette ki kürtajın tamamen serbest olması ve hiçbir sınırlamaya tabi tutulmaması da etik bağlamda ceninin haklarının ihlaline sebebiyet verebilecek olup kürtaja ilişkin düzenlemelerin büyük bir titizlikle yapılması gerektiğinin altını çizmekte fayda vardır.

Ceza hukuku kapsamında incelendiğinde, kürtajın bir hak mı yoksa bir suç mu olduğu sorusu akla gelmektedir. Şayet kürtaj bir hak ise neden Türk Ceza Kanunu kapsamında düzenlenmiştir? Bu soru ilk bakışta basit bir ayrım gibi görünse de, aslında ceza hukukunun normatif çerçevesi, temel haklar teorisi ve anayasal ilkeler ışığında çok katmanlı bir değerlendirme gerektirmektedir. Çünkü bir eylemin suç olarak düzenlenmesi, onun kamusal düzeyde kınandığı, hukukun koruduğu bir değeri ihlal ettiği anlamına gelirken; bir eylemin hak olarak tanınması, bireyin bu konuda devlet müdahalesinden bağımsız ve özgür bir tercih hakkına sahip olduğu anlamını taşımaktadır. Dolayısıyla, kürtaj eyleminin hem belirli şartlarda meşru görülmesi hem de diğer şartlarda cezalandırılması, bu ikilik içerisinde çelişkili bir durumu da beraberinde getirmektedir.

Bir eylemin hem hak hem de suç niteliği taşıması hukuki anlamda bir paradoks doğurmaktadır. Zira hukuk sistemlerinde genel kural şudur: Hak olan bir şey suç olamaz; suç olan bir şey de hak olarak ileri sürülemez⁶⁹. Ancak kürtaj meselesi bu açıdan bir istisna teşkil etmektedir. Türk hukukunda, gebeliğin belli bir süreye kadar sonlandırılması (örneğin annenin rızasıyla ilk on hafta içinde kürtaj yapılması) belirli şartlara tabi tutulmuştur. Bu çerçevede, kadının kendi bedeni üzerindeki tasarruf yetkisi kapsamında kürtajın bir ‘hak’ olduğu söylenebilecektir. Ancak aynı eylemin, hukuk sistemimizce

⁶⁹ EREM, Faruk: “Ceza Hukukunda ‘Hakkın Kullanılması’” Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 41, 1990, s. 7.

belirlenmiş sınırlar dışında gerçekleştirilmesi ise (örneğin yirminci haftadan sonra kürtaj yaptırılması) Türk Ceza Kanunu kapsamında suç olarak düzenlenmiştir.

Kürtajın bir hak olarak mı yoksa suç olarak mı görüleceği sorusu, yalnızca TCK ile değil, aynı zamanda anayasal ilkeler ve uluslararası insan hakları normlarıyla birlikte de düşünülmelidir. Örneğin Anayasa madde 17, kişinin yaşama hakkı ve maddi-manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkını; madde 20 ise özel hayatın gizliliği ve kişisel özerklik hakkını güvence altına almaktadır. İfade edildiği üzere, kadının beden bütünlüğüne ilişkin karar verme hakkı onur, mahremiyet ve kişisel özerklik kavramlarıyla doğrudan ilişkilidir. Bu anlamda, belirli şartlar altında kürtaj hakkının, bireyin temel hak ve özgürlükleri arasında sayılabileceğini düşünmekteyiz.

Bununla birlikte, temel hak niteliği taşıdığı iddia edilen bir konunun, neden TCK gibi suç ve yaptırımların hüküm altına alındığı bir kanunda düzenlendiği sorusu akla gelmektedir. Diğer temel haklar (eğitim hakkı, sağlık hakkı, konut hakkı, vb.) genellikle Anayasa veya özel kanunlar ile güvence altına alınırken, kürtaj hakkının ceza normları ile düzenlenmesi, onun özünde bir hak değil, istisnai olarak cezalandırılmayan bir fiil gibi görünmesine yol açabilecektir. Normatif olarak sınırlayıcı bir hukuk olan ceza hukuku sınırları içinde tanımlanmış bir ‘hak’, tam anlamıyla serbest ve dokunulmaz bir hak sayılamayacaktır. Bu da, kürtajın hukuken serbest olduğu durumlarda dahi, sürekli bir ceza tehdidinin gölgesinde bulunduğu algısını güçlendirecektir. Ancak kürtajın ceza hukuku normları dışında ve tamamen sınırsız biçimde bir hak olarak kabul edilmesi de elbette çeşitli hukuki ve etik sorunları beraberinde getirebilecektir. Her ne kadar kadının beden bütünlüğü ve kişisel özerkliği temel haklar kapsamında değerlendirilse de, bu hakların mutlak olmadıkları ve başkalarının temel haklarıyla sınırlandırılabilmesi unutulmamalıdır. Özellikle de ceninin yaşam hakkı, bu tartışmada göz ardı edilemeyecek

ölçüde önemli bir hukuki meseledir. Zira kürtaj, her ne kadar kadının bedeni üzerindeki bir tasarruf gibi görünse de, aynı zamanda başka bir potansiyel yaşamı doğrudan sona erdiren bir eylem niteliği taşımaktadır. Bu bağlamda, kürtaj hakkının tamamen sınırsız bir şekilde tanınması, doğmamış bir çocuğun yaşam hakkının kolaylıkla ihlali anlamına gelebilecektir. Yaşam hakkı, hem ulusal hukukta hem de uluslararası sözleşmelerde en güçlü şekilde korunan haktır. (Örneğin AIHS madde 2, Anayasa madde 17 gibi.) Henüz doğmamış olsa da, gelişimsel bir varlık olarak belli bir aşamadan sonra birey statüsü kazanacak olan ceninin bu potansiyel yaşamını koruma yükümlülüğü söz konusudur. Zira TCK'nın kanun tasarısı sırasında çocuk düşürtme suçu bakımından korunan hukuki değer, gebe kadının psikolojik ve sosyal durumunun yanı sıra ceninin potansiyel yaşam hakkının korunması olduğu öne sürülmüştür⁷⁰. Ceninin potansiyel yaşamını koruma yükümlülüğü ise doğrudan kadının hakları ile çatışma tehlikesi taşımaktadır. İşte bu noktada hukuk, kadının bireysel özerklik hakkı ile ceninin yaşam hakkı arasında hassas bir denge kurma çabasını ifade etmektedir.

Anlaşılabacağı üzere hukuki düzenlemelerin şekli kadar, sembolik anlamı da önemlidir. Kürtajın TCK içerisinde düzenlenmiş olması, devletin bu konuya yaklaşımında bir izin sistemi benimsediğini; yani kürtajın aslında yasak olduğu, sadece bazı koşullarda buna geçici olarak izin verildiği fikrini güçlendirebilecektir. Oysa bir eylemin hak olarak tanımlanabilmesi için, bireyin bu eylemi gerçekleştirme konusunda pozitif bir yetkiye sahip olması, devletin de bunu kolaylaştırması beklenmektedir. Zira, *“Gerçekten de, devletin Sözleşmesel hakların yaşam pratiğine aktarılmasında yalnızca saygı gösterme yükümlülüğü yoktur; aynı zamanda gerçekleştirme yükümlülüğü*

⁷⁰ OSTA, Ahmet: “Çocuk Düşürtme Suçu: TCK MD.99” İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2022, s. 43.

*vardır*⁷¹. ” Ceza hukukunun bu noktada devreye girmesinin ise, bir hakkın tanınmasından ziyade, sınırlı ve istisnai bir alan yaratma amacıyla gerçekleştiğini söylemek yerinde olacaktır.

3.1.1 Çocuk Düşürtme Suçu

TCK madde 99, gebeliğin rızaya aykırı ya da hukuki sınırlar dışında üçüncü bir kişi tarafından sonlandırılması/çocuğun düşürtülmesi durumlarını cezai yaptırımlarla düzenleyen özel bir suç tipidir. Bu madde ile hem kadının vücut dokunulmazlığı hem de gelişmekte olan ceninin yaşam hakkı bir arada korunmak istenmiştir⁷². Suçun işleniş biçimine ve koşullarına göre farklı ceza yaptırımları öngörülmüş, böylece suçun niteliklerine uygun olarak kademeli bir ceza sistemi oluşturulmuştur.

TCK madde 99’un 1, 2, 3 ve 4. fıkralarında belirtilen suçlar bakımından failin ‘yetkili hekim’ olduğu kabul edilmelidir. Zira 5. fıkranın ikinci cümlesinde ‘Yukarıdaki fıkralarda tanımlanan diğer fiiller yetkili olmayan bir kişi tarafından işlendiği takdirde, bu fıkralara göre verilecek ceza, yarı oranında artırılarak hükmolunur.’ denilerek önceki fıkralardaki suçlar açısından failin yetkili hekim olduğu anlatılmak istenmiştir⁷³. Yetkili hekim ifadesinden ne anlaşılması gerektiği de Tüzük madde 2/3-4’te ‘kadın hastalıkları ve doğum uzmanları’ olarak belirtilmiştir. Bu noktada doktrindeki bir eleştiriye yer verilmesi gerekmektedir, buna göre; her ne kadar Tüzük’te gerekli açıklama yapılmış olsa da madde metninde salt ‘yetkili olmayan bir kişi’ denilmesi yeterli değildir. Kişinin

⁷¹ KAYA, Semih Batur: “İnsan Haklarında Devletin Pozitif Yükümlülüğü: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesi Üzerine Bir Analiz” İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 9(1), 2022, s. 56.

⁷² Suç kapsamında gelişmekte olan ceninin yaşam hakkı korunmakta olsa da söz konusu madde başlığında ‘çocuk’ ifadesine yer verilmiş olması, yukarıdaki ‘Cenin ve Çocuk Kavramı’ başlığı altında tartışılmıştır. Bkz. s. 18.

⁷³ ERTUĞRUL, Hüseyin: “Çocuk Düşürtme, Çocuk Düşürme ve Kısırlaştırma Suçları”, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2016, s. 87.

yetkili kabul edilebilmesi için bir kadın hastalıkları ve doğum uzmanı olması gerektiği açıkça ifade edilmelidir⁷⁴.

Ayrıca belirtmek gerekir ki; bu suç tipinin oluşmasında söz konusu gebeliğin doğal veya suni şekilde gerçekleşmiş olması elbette önem arz etmeyecektir ve elbette suçun, gebeliğin kaçınıcı ayında yahut hangi aşamasında işlendiği de suçu, kural olarak (gebelik süresi on haftayı aşmamış ve gebe kadının rızasının bulunduğu haller hariç olmak üzere) hafifletmeyecek veya ağırlaştırmayacaktır⁷⁵.

TCK madde 99/1'deki düzenlemeye göre; herhangi bir süre sınırlaması olmaksızın ve gebeliğin hangi anında olunursa olunsun gebenin rızası olmaksızın gebeliğin yetkili bir hekim tarafından sonlandırılması suç sayılmıştır. Bu durumda fail, mağdur kadının açık veya örtülü rızasını almadan onun gebeliğine son vermiş bulunmaktadır. Bu anlamıyla da TCK madde 99/1'de düzenlenen bu suç, 'yetkili hekim tarafından rızasız çocuk düşürtme suçu'⁷⁶ olarak ifade edilebilecektir. Bu eylem yalnızca ceninin değil, aynı zamanda kadının vücut bütünlüğünün ve kişisel özgürlüğünün de ihlali anlamına gelmektedir. Doktrindeki bir görüşe göre, bu suç bakımından korunan hukuksal yarar, gebe kadın açısından doğum yapma hakkı iken çocuk açısından ise doğabilme hakkıdır⁷⁷. Bu nedenle yasa koyucu fail hakkında beş yıldan on yıla kadar hapis cezası öngörmüştür. Bu fıkranın nitelikli hali ise üçüncü fıkra hükmü altına alınmıştır.

TCK madde 99/2'deki düzenlemeye göre ise gebenin rızası olsa dahi gebelik on haftadan fazla ve tıbbi zorunluluk hali söz konusu değil ise gebeliğin yetkili hekim

⁷⁴ A.g.e. s. 130.

⁷⁵ KİTAPÇIOĞLU, Tülay: "Türk Ceza Kanunu'nda Çocuk Düşürtme Suçu", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 18(1), 2012, s. 303-304.

⁷⁶ ERTUĞRUL, Hüseyin: "Çocuk Düşürtme, Çocuk Düşürme ve Kısırlaştırma Suçları", 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2016, s. 87.

⁷⁷ KESKİN KIZIROĞLU, Serap: "Türk Ceza Hukukunda Çocuk Düşürtme, Düşürme ve Kısırlaştırma Suçları", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 19(2), 2013, s. 170.

tarafından sonlandırılması suç sayılmış, ayrıca böyle bir durumda gebenin rıza göstermesi halinde gebe kadının da cezalandırılması öngörülmüştür. (TCK madde 99/2'deki tıbbi zorunluluk hallerinin neler olduğu Nüfus Planlaması Hakkında Kanun'da açıkça ifade edilmiştir.) Yasa koyucu burada annenin iradesiyle birlikte ceninin korunmasını da gözeterek bir denge kurmaya çalışmaktadır. Rızaya dayalı fakat hukuka aykırı şekilde tıbbi zorunluluk bulunmayan hallerde çocuğu düşürten kişi için iki yıldan dört yıla kadar hapis cezası öngörülmüştür. Gebe kadın ise, böyle bir duruma rıza göstermiş olması nedeniyle ikincil fail olarak değerlendirilmekte ve hakkında bir yıla kadar hapis veya adli para cezası uygulanmaktadır. Bu hükmün düzenlendiği ikinci fıkranın nitelikli hali ise dördüncü fıkra hükmü altına alınmıştır.

Görüldüğü üzere çocuk düşürtme suçu, TCK madde 99 kapsamında serbest hareketle işlenebilen bir suç tipi olarak düzenlenmiştir⁷⁸. Örneğin; çocuk düşürtme suçu, TCK madde 99/1'de düzenlendiği üzere gebenin rızası olmaksızın çocuğunun düşürtülmesi şeklinde işlenebilecekken, TCK madde 99/2'de düzenlendiği üzere gebenin rızası olsa dahi on haftayı geçen gebeliklerin tıbbi zorunluluk bulunmadığı hallerde gebeliğin sonlandırılması şeklinde de işlenebilecektir.

Anne veya ceninin sağlığı açısından bir tehlikenin söz konusu olduğu durumlarda, gebeliğin sonlandırılması tıbbi bir zorunluluk haline gelebilecektir⁷⁹. Örneğin annenin hayatı tehlikede olabilir yahut cenin, doğumdan sonra yaşaması mümkün olmayan ciddi bir anomali taşıyabilir. Bu gibi hallerde, Tüzük'e ekli (2) sayılı listede sayılan hastalıklardan birinin bulunması halinde rahim tahliyesi gebelik on haftayı geçmiş olsa

⁷⁸ KİTAPÇIOĞLU, s. 303.

⁷⁹ ERTUĞRUL, Hüseyin: "Türk Ceza Kanununda Çocuk Düşürtme Suçu", Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 6(2), 2016, s. 366.

dahi yapılabilmektedir. Bu durumda ceza sorumluluğu doğmayacak; başka bir deyişle tıbbi zorunluluk, bu suçun hukuka uygunluk sebebi olarak kabul edilecektir.

TCK madde 99 ile çocuk düşürtme suçunun daha ağır şekilde cezalandırılacağı bazı özel durumlar da düzenlenmiştir. Buna göre kürtaj işlemi, gebelik süresi on haftayı doldurmamış bir kadına, rızaya dayalı olsa bile, doktor olmayan (kürtaj yapma yetkisi olmayan bir sağlık mensubu tarafından) bir kişi tarafından yapılırsa iki yıldan dört yıla kadar hapis cezasına hükmolunacak; TCK madde 99'un 1,2,3 ve 4. fıkralarında yer alan diğer fiiller yetkili olmayan bir kişi tarafından yapılırsa ceza, yarı oranında artırılarak hükmolunacaktır. Bu düzenlemeler, TCK madde 99 ile öngörülen çocuk düşürtme suçunun yalnızca kadının vücut dokunulmazlığını değil, aynı zamanda ceninin yaşam hakkını da güvence altına aldığını göstermektedir. Nitekim söz konusu madde ile henüz doğmamış olmakla birlikte korunmaya değer görülen ceninin potansiyel yaşam hakkının ceza hukuku bağlamında korunduğu anlaşılmaktadır.

3.1.2 Çocuk Düşürme Suçu

Bu madde kapsamında gebe kadının gebeliğini sonlandırmak amacıyla kendi rızasıyla giriştiği eylemler ile cenini düşürmesi halinde doğacak cezai sorumluluk düzenlenmiştir⁸⁰. Söz konusu hüküm ile özellikle gebelik süresi dolmadan ve hukuken izin verilen sınırlar dışında yapılan müdahalelerin hukuka aykırılığı vurgulanmakta ve kadının bu eylemler nedeniyle fail olarak cezalandırılması öngörülmektedir.

Söz konusu hüküm ile gebeliğin on haftadan fazla olduğu durumlarda kadının çocuğunu isteyerek düşürmesi cezalandırılırken; madde hükmü incelendiğinde anlaşıldığı

⁸⁰ Suç kapsamında gelişmekte olan ceninin yaşam hakkı korunmakta olsa da söz konusu madde başlığında 'çocuk' ifadesine yer verilmiş olması, yukarıdaki 'Cenin ve Çocuk Kavramı' başlığı altında tartışılmıştır. Bkz. s. 18.

üzere, gebeliğin on haftayı aşmamış olduğu durumda gebenin kendi rızası ile ve fakat tıbbi olmayan yöntemlerle gebeliği sonlandırması halinde gebe kadının sorumluluğunun doğup doğmayacağı yönünden bir ifade bulunmamaktadır. Bu düzenleme, suçun oluşumunu iki temel koşula bağlamaktadır: Bu koşullar, kadının gebe olması ve gebelik süresinin on haftayı geçmiş bulunmasıdır. Bu nedenle, suçun tamamlanabilmesi için en azından on birinci haftaya girilmiş olması gerekmektedir; aksi halde on bir haftadan önce gerçekleşen düşük niteliğindeki eylemler kanuni tanımın dışında kalacak ve dolayısıyla suçun oluşmaması durumunu yaratacaktır. Doktrinde, erken gebelik döneminde kadının kendi kendine sağlıksız veya tıbbi olmayan yöntemlerle gebeliği sonlandırmasının yaptırıma bağlanmamış olmasının, hem kadının yaşam ve sağlık hakkı açısından riskler içerdiği hem de uygulamada üçüncü kişilerin sorumluluktan kaçınmak amacıyla fiili gebe kadının üstlenmesine yol açabileceği yönünde eleştiriler bulunmaktadır⁸¹.

Kadının cinsel suç nedeniyle gebe kalması ve bu süreçte karşılaştığı engeller (sağlık hizmetine erişim güçlükleri veya aile içi şiddet gibi faktörler) nedeniyle yasal sürenin sona erme riskiyle karşı karşıya kalması, ceza hukuku bakımından bir boşluk yaratmaktadır. Yukarıda açıklandığı üzere, TCK madde 100'ün lafzi yapısı gereği, on haftayı aşmayan gebeliğin kendi kendine sonlandırılması açıkça suç olarak düzenlenmemiştir; ancak bu fiilin hukuka uygun olup olmadığı değerlendirilirken, kadının içinde bulunduğu koşullar ve hukuki menfaat çatışması önem kazanmaktadır. Bu noktada, zorunluluk halinin (TCK madde 25/2) uygulanabilir olup olmadığı tartışmaya elverişli bir çerçeve sunmaktadır.

⁸¹ ERTUĞRUL, Hüseyin: “Türk Ceza Kanununda Çocuk Düşürtme Suçu”, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 6(2), 2016, s. 374-375.

Zorunluluk hali, kişinin kendisinin ya da bir başkasının hakkını ağır ve yakın bir tehlikeden korumak amacıyla gerçekleştirdiği fiillerde hukuka aykırılığı ortadan kaldıran bir kurumdur. Kadının cinsel saldırı sonucu gebe kalması, kamu kurumlarına erişimin fiilen engellenmesi, aile içi şiddet veya eş tarafından bu durumun engellenmesi gibi durumlarda tıbbi yardım alma olanağının ortadan kalması halinde hem fiziksel hem psikolojik bütünlüğünün ciddi biçimde tehlikeye girdiğinden söz edilebilecektir. Bu nedenle, özellikle mağdurun sağlık hizmetine ulaşmasının imkânsız hale geldiği koşullarda kendi kendine gebeliği sonlandırmaya yönelmesinin, mevcut ve ağır bir tehlikeden korunma amacı taşıdığı ileri sürülebilecektir. Ceza hukuku doktrininde, bireyin ağır ve kaçınılmaz bir tehlike karşısında karar verme ve irade yöneltme yeteneğinin önemli ölçüde zayıflayabileceği; bu durumda failin kusur yeteneğinin ortadan kalkacağı ve failin fiili başkasına zarar verme amacıyla değil, kendini korumak amacıyla yaptığı gerekçesiyle, cezalandırılmasında sosyal yarar bulunmayacağı yönünde görüşler bulunmaktadır⁸². Bu bakımdan gebe kadının fiili zorda kalma hükümleri kapsamında değerlendirilebilecek; hatta gebe kadının salt psikolojik gereklilikler sebebiyle böyle bir fiili gerçekleştirmesi dahi tıbbi zorunluluk kapsamında değerlendirilerek fiil, zorda kalma olarak nitelendirilebilecektir⁸³.

Mevzuata göre, gebeliğin onuncu haftasına kadar kadının rızası ile yapılan kürtaj işlemleri hukuka uygundur. Ancak bu sürenin aşılması halinde rıza tek başına cezai sorumluluğu ortadan kaldırmayacaktır. Gebe kadın bu sürenin ardından, kendi isteğiyle ve tıbbi yöntemler dışında bir yöntemle gebeliğini sonlandırırorsa, bu durum çocuk

⁸² CENTEL, Nur/ZAFER, Hamide/ÇAKMUT, Özlem: “Türk Ceza Hukukuna Giriş”, 12. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul 2023, s. 329.

⁸³ ŞARE, Ersin: “Türk Ceza Hukukundaki Zorunluluk Haline Genel Bir Bakış”, Çukurova Üniversitesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, (2), 2022, s. 77.

düşürme suçu kapsamında değerlendirilecektir. TCK madde 100, bu eylem neticesince gebe kadına bir yıla kadar hapis cezası veya adli para cezası verilmesini öngörmektedir. Lafzi yorum yapıldığında öyle anlaşılmaktadır ki; kadın, kendi vücudu üzerinde sınırsız bir tasarruf hakkına sahip değildir ve kamu sağlığının korunması, bireysel özgürlük sınırlarını belirli ölçüde sınırlayabilecektir.

Söz konusu suç bakımından korunan hukuki yararın doktrinde⁸⁴, ceninin gelecekteki yaşam hakkı, gebe kadının hayat ve sağlığı, aile düzeni ve genel ahlakı, devletin nüfus politikası olduğu ifade edilmişse de *“kadının sağlığının, devletin, milletin nüfus siyasetine ilişkin yararlarının tali olduğu ve bu suçta doğrudan korunan hukuki yarar olarak nitelenemeyeceği”⁸⁵* görüşüne katılmakla beraber, korunan asıl hukuki yararın ceninin potansiyel yaşamı olduğunu düşünmekteyiz.

Bu suç tipinin oluşabilmesi için gebeliğin, kadının bizzat kendi istek ve iradesi ile sona ermiş olması gerekmektedir. TCK madde 99 kapsamında açıklandığı haliyle kadının iradesi dışında gerçekleşen kürtaj işlemleri veya meşru bir tıbbi zorunluluğa dayanan durumlar, bu madde kapsamında suç olarak değerlendirilmeyecektir.

Kanun koyucunun bu düzenleme ile gebeliğin denetim dışı ve sağlıksız yöntemlerle sonlandırılmasını önlemeyi amaçladığı anlaşılmaktadır. Ancak her ne kadar ceninin yaşam hakkının ve toplumsal sağlığın korunması hedeflenmiş olsa da, gebenin rızasına rağmen cezai yaptırım öngörülmesinin, gebeliğin gizli ve kontrolsüz biçimlerde sona erdirilmesine yönelimi artırarak kadının yaşamı ve vücut bütünlüğü bakımından ciddi riskler doğurabileceği; bunun yanı sıra toplumsal düzeyde sağlıklı bağdaşmayan uygulamaların yaygınlaşmasına da zemin hazırlayabileceği göz ardı edilmemelidir.

⁸⁴ OKTAR, s.223; TEZCAN, ERDEM, ÖNOK, s. 303.

⁸⁵ A.g.e. s. 224.

3.1.3 Eşler Arasında İşlenen Cinsel Saldırı Suçu

765 sayılı TCK⁸⁶ madde 478/1-3'te "aile bireylerinden birine rahim ve şefkatle bağdaşmayacak şekilde fena muamele" suçu düzenlenmiş ve o dönemdeki doktrine göre bu suçun eş ile anal cinsel ilişki yaşanması yoluyla işleneceği ifade edilmiştir⁸⁷. 5237 sayılı TCK dönemi olan günümüzde ise eşler arasında işlenen cinsel saldırı suçunun, bir kişinin vücut dokunulmazlığının cinsel davranışlarla ihlal edilmesi şeklinde (TCK madde 102/1) ve bu tarz cinsel davranışların vücuda organ veya sair cisim sokulması suretiyle (TCK madde 102/2) işlenebileceği düzenlenmiştir. Görüldüğü üzere; 765 Sayılı TCK döneminde suçun oluşması için "rahim ve şefkatle bağdaşmayacak" ölçüde muamelenin varlığı aranmakta iken günümüzde her ne şekilde olursa olsun cinsel davranışlarla eşin vücut dokunulmazlığının ihlal edilmesi suç sayılmıştır. Bu anlamda bu suç ile korunan hukuki yararın "*kişi özgürlüğünün bir görünümü olan cinsel özgürlük*⁸⁸" olduğu ifade edilmiştir.

Vücut dokunulmazlığına karşı, özellikle de cinsel dokunulmazlığa karşı yapılan fiilin kimin tarafından gerçekleştirildiği önem arz etmeksizin eylemin eş tarafından gerçekleştirilmesi kanun hükmü ile şikâyet tabi bir suç olarak kabul edilmiştir. "*Bu nedenle evlenmenin bir hukuka uygunluk nedeni olarak değerlendirilerek eşin cezalandırılmaması ya da evlenmenin varlığının eşlere her zaman cinselliği talep etme hakkını verdiğini kabul etmek mümkün değildir*⁸⁹." Zira evlilik, taraflara birbirlerinin bedenleri üzerinde sınırsız bir tasarruf hakkı tanımamakta; aksine karşılıklı saygı ve

⁸⁶ RG. T. 13.03.1926, S.320.

⁸⁷ KORKMAZ, Zeynep Büşra: "Türk Ceza Hukukunda Eşe Karşı Cinsel Saldırı Suçu", Gaziantep Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 1, 2023, s. 32.

⁸⁸ SALMAN, Eda: "Eşe Karşı Cinsel Saldırı Suçu", Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2009, s. 27.

⁸⁹ ARDIÇ, Ecehan: "Eşe Karşı Cinsel Saldırı Suçu", Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2019, s. 36.

anlayış temelinde kurulan bir birliktelik olarak, kişilik haklarının ve özellikle de beden dokunulmazlığının korunmasını esas almaktadır. Eşlerin evlilik birliği içerisindeki yükümlülükleri, kişinin iradesi dışında cinsel ilişkiye zorlanmasını haklı kılacak bir gerekçe oluşturmayacaktır. TCK da bu bakış açısıyla, evlilik birliği içerisinde gerçekleşen cinsel saldırıları açıkça suç olarak tanımlamış ve mağdurun evli olduğu failden korunmasını hukuken güvence altına almıştır.

Bu bağlamda eşe karşı cinsel saldırı suçu sonucu gebe kalınması halinde de kadının gebeliğini sonlandırma talebi gündeme gelebilecektir. NPHK madde 6, Tüzük madde 13 ile Hasta Hakları Yönetmeliği madde 30'un son cümlesinde gebeliğin sonlandırılması hususunda gebe kadın evli ise hem gebenin kendisinin hem de eşin rızasının aranacağı hususu düzenlenmiştir. Bu düzenlemenin 743 sayılı Mülga Türk Kanunu Medenisi⁹⁰ madde 152'de yer alan 'Koca birliğin reisidir.' hükmünün geçerli olduğu dönemde yürürlüğe konduğu ve günümüzde hala bu bakış açısıyla hareket edildiği görülmektedir⁹¹. *"Buna göre, evlilik içinde eşler her açıdan eşit ve birlikte karar veriyorsa, bu durumda da beraberce karar vermelidir"*⁹². Kanaatimizce; bu düzenleme evlilik birliğinde kararların ortak irade ile alınması ilkesine dayansa da, cinsel bir suç sonucu oluşan gebelikler bakımından uygulanabilir değildir. Zira, mevzuatta suç sonucu oluşan gebeliklerde fail olduğu tespit edilen eşin rızasının aranmayacağına dair bir istisnaya yer verilmemiştir.

Gebeliğin oluşmadığı durumlarda dahi yalnızca evlilik içi cinsel saldırı suçu sonucunda kadınlar, intihara sürüklenme veya kasten öldürme sonucu hayatlarını

⁹⁰ RG. T. 04.04.1926, S. 399.

⁹¹ DOĞAN, s. 103.

⁹² HAKERİ, Hakan: "Tıp Hukuku Cilt II Özel Hükümler", 25. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2022, s. 969.

kaybetmektedirler⁹³. Bu kapsamda bir de suç sonucu oluşan gebeliğin ardından fail eşten izin alınması durumunda mağdurun bir kez daha mağdur edilmesi söz konusu olacak; failin iradesi, mağdurun bedenine ve hayatının geri kalanına dair temel bir tasarruf üzerinde belirleyici bir konuma gelecektir. Buna ilişkin doktrinde; şikâyet tabi bu suç neticesinde ve 20 hafta içerisinde yetkili hekime başvuran gebe kadının, kürtaj hakkından faydalanabilmesi için ayrıca adli mercilere şikâyetle bulunmasının da zorunlu kılınabileceği ve bu durumda da kadının şikâyeti göz önünde bulundurularak yetkili hekim tarafından kürtaj işleminin, eşin rızası gerekmeksizin yapılabileceği savunulmuştur⁹⁴.

Eş rızasının aranmasına ilişkin sorun, yalnızca evlilik birliği içinde işlenen cinsel saldırı suçu sonucunda ortaya çıkan gebeliklerle sınırlı olmayıp cinsel bir suç bulunmasa dahi evlilik birliğinin hukuken varlığını koruduğu ancak ortak hayatın sona erdiği veya eşler arasında derin bir husumetin bulunduğu durumlarda da gündeme gelebilecektir. Evlilik birliği içindeki gebeliklerde eşin rızasının aranması kuralı, ortak hayatın esasen sona erdiği veya eşler arasında cinsel suç dışında da ciddi bir husumetin bulunduğu durumlarda, hakkın özünü ortadan kaldıracak biçimde uygulanmamalıdır. Nitekim eşin bu hakkı, sırf diğer eş i cezalandırmak, baskı altına almak ya da kişisel çatışmayı sürdürmek amacıyla kullanması, Türk Medeni Kanunu madde 2’de yer alan dürüstlük kuralı ile bağdaşmayacaktır. Bu tür hallerde, kadının gebeliğini sonlandırmak için kocasının rızasına erişmesi fiilen imkânsız hale gelebilmekte, gecikme kadının hem bedensel sağlığını hem de ruhsal bütünlüğünü telafisi güç biçimde zedeleyebilmektedir.

⁹³ AŞIRDİZER, Mahmut/YAVUZ, M. Sunay: “Evlilik İçi Irza Geçme”, Adli Tıp Dergisi, 23(2), 2009, s. 7.

⁹⁴ ERTUĞRUL, Hüseyin: “Çocuk Düşürtme, Çocuk Düşürme ve Kısırlaştırma Suçları”, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2016, s. 131.

Dolayısıyla bu tür bir uyuşmazlıkta da kadının üstün yararı ve sağlık hakkı gözetilerek rıza şartının aranmayacağı kabul edilmelidir. Bu yaklaşım, evlilik birliğinin şeklen devam ettiği ancak fiilen sona erdiği durumlarda, kadının temel hak ve özgürlüklerini koruyan adil bir denge kuracaktır. Nitekim Yargıtay 17. Hukuk Dairesi'nin 17.12.2012 tarihli kararında⁹⁵ da, taraflar arasındaki evlilik birliğinin hukuken sürmesine rağmen ciddi bir husumet bulunduğu, eşler arasında fikir ayrılığına düşülmesinin olası olduğu ve bu durumun davacı kadını zor durumda bırakacağı tespit edilerek, gebeliğin sona erdirilmesi hususundaki anlaşmazlığın çözümü için TMK madde 195 uyarınca 'eşlerin ayrı ayrı veya birlikte hâkimin müdahalesini isteyebileceği' ifade edilmiş ve bu konuda görevli mercinin Aile Mahkemesi olduğuna karar verilmiştir. Kanaatimizce de, evlilik içi cinsel saldırı sonucu oluştuğu tespit edilen gebelik bakımından eş rızasının aranmasını öngören mevcut yasal düzenleme, kadınların beden bütünlüğü ve üreme hakları üzerinde doğrudan ve ölçüsüz bir müdahale niteliğindedir.

3.1.4 Eş Olmayanlar Arasında İşlenen Cinsel Saldırı Suçu

TCK'ya göre cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlar arasında yer alan cinsel saldırı suçu, eş olmayan kişiler arasında da meydana gelebilir ve bu durum çeşitli suç tiplerini gündeme getirir. TCK madde 102'de düzenlenen bu suç, rıza olmaksızın bir kişinin vücut dokunulmazlığına cinsel amaçla müdahale edilmesini ifade eder. Evlilik dışı ilişkilerde, arkadaşlık bağlarında ya da tamamen yabancı kişiler arasında gerçekleşen cinsel temaslar, rıza bulunmadığı takdirde cinsel saldırı olarak değerlendirilir.

Eş olmayan kişiler arasında cinsel saldırı suçu, mağdurun bedenine yönelik basit bir dokunmadan, zorla cinsel ilişkiye kadar farklı biçimlerde ortaya çıkabilmekte; fakat

⁹⁵ Yargıtay 17. H.D., T. 17.12.2012, E. 2012/14592, K. 2012/14122, legalbank.net (e.t. 20.10.2025).

TCK madde 105'ten ayrı bir suç tipi olması sebebiyle cinsel saldırı suçunun oluşabilmesi için temas şartı aranmaktadır. Bu kapsamda basit cinsel saldırı ve nitelikli cinsel saldırı olmak üzere suçun iki temel hali karşımıza çıkmaktadır. Suçun basit, temel şekli TCK madde 102'nin 1. fıkrasında şu şekilde düzenlenmiştir: *“Cinsel davranışlarla bir kimsenin vücut dokunulmazlığını ihlal eden kişi, mağdurun şikâyeti üzerine, beş yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Cinsel davranışın sarkıntılık düzeyinde kalması halinde iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası verilir.”* Suçun temel şekline ilişkin maddi unsuru, kişinin vücudu üzerinde gerçekleştirilen, cinsel arzuları tatmin amacına yönelik fakat cinsel ilişkiye varmayan cinsel davranışların oluşturduğu ifade edilmiştir⁹⁶. Suçun nitelikli halleri ise TCK madde 102'nin 2. ve devamı fıkralarında tahdidi olarak sayılmıştır. TCK madde 102'nin 2. fıkrasında düzenlenen nitelikli halin (suçun, organ veya sair cisim sokulması suretiyle işlenmesi) oluşabilmesi için gerçekleştirilen eylemin, failin cinsel arzularının tatmini amacına yönelik olması şartının aranmayacağı, madde metninin gerekçesinde açıkça ifade edilmiş bulunmaktadır⁹⁷. Başka bir deyişle, suçun organ veya sair cisim sokulmak suretiyle işlenmesi halinde suçun nitelikli hali oluşacak ve bu durumda gerçekleştirilen eylemin bir amaca yönelik olup olmadığı yahut hangi amaca yönelik olarak gerçekleştirildiği önem arz etmeksizin suçun oluştuğu kabul edilecektir.

Eş olmayan kişiler arasında cinsel saldırı, TCK madde 102 kapsamında düzenlenen cinsel saldırı suçunun dışında; TCK madde 103'te düzenlenen çocukların cinsel istismarı yahut TCK madde 104'te düzenlenen reşit olmayanla cinsel ilişki suçu

⁹⁶ TBMM, Türk Ceza Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, <https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d22/c059/tbmm22059119ss0664.pdf>, s. 508, (e.t. 29.05.2025).

⁹⁷ A.g.e.

şeklinde de tezahür edebilecektir. Zira bu noktada mağdurun yaşı, eylemin hukuki nitelendirilmesinde belirleyici bir unsurdur. TCK madde 102’den farklı olarak TCK madde 103 ve 104 kapsamında rızanın varlığı ceza sorumluluğunu ortadan kaldırmayacaktır. *“Başka bir deyişle, kendisine karşı gerçekleştirilen cinsel davranışlar açısından bu çocuğun rıza açıklamasında bulunması, fiili suç olmaktan çıkarmayacak ve kişinin ceza sorumluluğunu ortadan kaldırmayacaktır”⁹⁸.*”

Çocukların cinsel istismarı suçundan ne anlaşılabileceği hususu TCK madde 103’te şu şekilde ifade edilmiştir: *“a) On beş yaşını tamamlamamış veya tamamlamış olmakla birlikte fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan çocuklara karşı gerçekleştirilen her türlü cinsel davranış, b) Diğer çocuklara karşı sadece cebir, tehdit, hile veya iradeyi etkileyen başka bir nedene dayalı olarak gerçekleştirilen cinsel davranışlar”*. Amerikan Ulusal Çocuk İstismarı ve İhmalini Önleme Merkezi’nin cinsel istismar tanımını ise şu şekildedir: *“Çocukla erişkin arasındaki temas ve ilişki, o erişkinin veya başka birinin cinsel doyumunu için kullanılmışsa, çocuğun cinsel istismarı olarak kabul edilir. Eğer bir çocuğun diğeri üzerinde belirgin bir gücü veya kontrolü söz konusuysa veya bariz bir yaş farkı varsa, istismar diğer birçok çocuk tarafından da gerçekleştirilebilir”⁹⁹.* Söz konusu tanımlamanın aksine TCK madde 103 çerçevesinde fail odaklı ifadelere yer verilmemiş; mağdurun ‘çocuk’ olması ve fiilin kanunda belirtilen şartları taşıması esas alınmıştır. Başka bir deyişle failin yaşı, mağdurla arasındaki güç ilişkisi veya cinsel eylemin motivasyonu gibi unsurlar suçun tanımında belirleyici değildir. Bu yönüyle TCK’daki düzenleme, çocuğun cinsel istismarını tanımlarken

⁹⁸ A.g.e.

⁹⁹ AYRAL, Fatma: “Çocukların Cinsel İstismarı Suçu ve Bu Suçla Mücadele”, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2010, s. 13-14.

mağdurun niteliklerine (yaşı, algılama yeteneği vb.) odaklanmakta; failin konumu ise ancak cezanın artırılmasını gerektiren nitelikli haller kapsamında önem arz etmektedir.

Burada tartışılması gereken bir diğer husus ise reşit olmayan çocukların evlilik ile reşit kılındığı durumlardır. Şöyle ki; 15 yaşını doldurup 18 yaşından küçük olan çocukların bazı koşullarda evlenerek ergin sayılmaları mümkün iken, bu bireylerin cinsel suçlara karşı korunması bakımından hala çocuk statüsünde kabul edilmesi bir tartışma yaratabilmektedir. Bu durum, evlilik yoluyla ergin kabul edilen bir kişinin eşi tarafından cinsel saldırıya uğraması halinde ortaya çıkan hukuki belirsizliği daha görünür hale getirmektedir¹⁰⁰. Kanaatimizce, 18 yaşından küçük bireylerin çocuk sayıldığı yönündeki yasal ilke, erken yaşta evlilik yoluyla ergin sayılmanın yarattığı hukuki sonuçlardan bağımsız olarak korunmalıdır. Bir başka ifadeyle, evlenmiş olsa dahi 18 yaşını doldurmamış kimsenin çocuk statüsü değişmemeli ve bu kişiler TCK madde 103 ve 104 kapsamında öngörülen korumadan mahrum bırakılmamalıdır. Nitekim TCK 6/1-b maddesinde çocuk deyimi henüz on sekiz yaşını doldurmamış kişi olarak tanımlanmış olup; tanım reşitlik ekseninde değil yaş ekseninde düzenlenmiştir. Erken yaşta evlilik kişiyi fiilen yetişkin kılmadığı gibi, bu kişilerin fiziksel, psikolojik ve sosyal gelişimlerinin devam ettiği gerçeğini de ortadan kaldırmamaktadır. Dolayısıyla evlilik, çocuğun cinsel dokunulmazlığını daraltan veya eş tarafından gerçekleştirilen cinsel davranışların suç karakterini ortadan kaldıran bir hukuka uygunluk nedeni olarak kabul edilmemelidir.

TCK madde 104'te düzenlenen reşit olmayanla cinsel ilişki suçu ise şu şekilde hüküm altına alınmıştır: “*Cebir, tehdit ve hile olmaksızın, onbeş yaşını bitirmiş olan*

¹⁰⁰ MEMİŞ KARTAL, Pınar: “Reşit Olmayanla Cinsel İlişki (TCK m.104)”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 65(4), 2016, s. 2087-2088.

çocukla cinsel ilişkide bulunan kişi, şikâyet üzerine, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. ” Madde metninden de açıkça anlaşıldığı üzere suç, şikâyete tabidir. Suç ile korunan hukuki yararın ise çocuğun cinsel dokunulmazlığı olduğu ifade edilmiştir¹⁰¹. “Suçun mağdur ile arasında evlenme yasağı bulunan bir kişi tarafından işlenmesi” hali ve “suçun, evlat edineceği çocuğun evlat edinme öncesi bakımını üstlenen veya koruyucu aile ilişkisi çerçevesinde koruma, bakım ve gözetim yükümlülüğü bulunan kişi tarafından işlenmesi” hali, hükmün devamında nitelikli hal olarak düzenlenmiştir.

TCK madde 104, nitelik itibariyle TCK madde 103’ten ayrılmaktadır; zira TCK madde 103’te çocuğun rızası hukuken geçersiz kabul edilerek 18 yaşından küçük herkes bakımından her türlü cinsel davranış ağır şekilde cezalandırılırken, madde 104 ise yalnızca 15-18 yaş aralığındaki ve rızası olduğu varsayılan ergenler için özel bir koruma getirmektedir. Bu bağlamda TCK madde 104’ün ayrıca incelenmesinin nedeni, bu yaş aralığındaki ergenlerin rızaya dayalı cinsel ilişkilerinin fiili sonuçları arasında gebeliğin önemli bir yer tutmasıdır. Anılan düzenlemenin, 15-18 yaş aralığındaki ergenlerin cinsel ilişkiye dair sınırlı da olsa kendi iradeleriyle karar verebilecekleri; bu nedenle cebir, tehdit veya hile olmaksızın gerçekleşen ilişkilerin mutlak biçimde suç sayılmasının toplumdaki fiili duruma uygun olmayacağı düşüncesiyle getirildiği kanaatindeyiz. Bununla birlikte, bu yaş grubunun gelişiminin tam olarak tamamlanmamış olması nedeniyle, cinsel ilişki sebebiyle maruz kalabilecekleri risklerin - özellikle istenmeyen gebelik ve buna bağlı sağlık sorunlarının - daha yüksek olduğu malumunuzdur. Burada ceza tehdidinin, genç kızların hastaneye başvurmaktan kaçınmalarına, bu nedenle sağlıksız koşullarda kendi kendine gebeliği sonlandırmaya çalışarak hem hayatlarını tehlikeye atmalarına hem de

¹⁰¹ MEMİŞ KARTAL, s. 2086.

TCK madde 99 kapsamında sorumluluk doğurabilecek bir davranış içine girmelerine yol açabileceği de söylenebilecektir. Bu çerçevede, madde 104'ün mevcut haliyle, korunması amaçlanan ergenleri kimi durumlarda daha yüksek risk altına soktuğu; dolayısıyla düzenlemenin uygulanma biçiminin gözden geçirilmesi ve özellikle sağlık hizmetlerine erişim üzerindeki olumsuz etkilerinin değerlendirilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

TCK madde 104'te düzenlenen reşit olmayanla cinsel ilişki suçu bakımından asıl tartışma konusunu fail ve mağdurun belirlenememesidir¹⁰². “Rızaen cinsel ilişkide bulunan her iki tarafın da onbeş yaşını tamamlamış ve fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmiş çocuklar olmaları durumunda, fail ve mağdurun kim olacağı konusu uygulama nedeniyle tartışmalı bir şekle kavuşmuştur¹⁰³.”

Tablo 3.1’de, TCK madde 103 ve madde 104’te yer alan suçların karşılaştırmalı olarak tanımlarına ve ayırt edici özelliklerine yer verilmiştir.

Tablo 3.1 TCK Madde 103 ve Madde 104 Karşılaştırması

Kriter	TCK m.103 Çocukların cinsel istismarı	TCK m.104 Reşit olmayanla cinsel ilişki
Mağdurun yaşı	15 yaşını tamamlamamış veya tamamlamış olmakla birlikte fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan çocuk	15 yaşını bitirmiş, 18 yaşından küçük, fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayabilme yeteneği gelişmiş olan çocuk
Failin yaşı	Bu hususa ilişkin bir düzenleme yapılmamıştır dolayısıyla her yaştan olabilir.	Bu hususa ilişkin bir düzenleme yapılmamıştır dolayısıyla her yaştan olabilir ¹⁰⁴ .
Eylem	Cinsel dokunma, öpme, okşama, organ veya cisim sokma gibi her türlü cinsel davranış istismar kapsamındadır.	Yalnızca cinsel ilişki/cinsel birleşme fiilini kapsamaktadır. Dokunma, öpme gibi fiiller bu maddeye girmez.
Rıza/cebiri veya tehdit	Rıza hukuken geçersizdir. Rızanın bulunması eylemi suç olmaktan çıkarmaz.	Cebiri, tehdit veya hile olmaksızın cinsel ilişkiye girilmiş olmalıdır.
Şikâyet	Kural olarak şikâyete tabi değildir.	Şikâyete tabidir.

¹⁰² SARIGÜL, Ali Tanju: “Reşit Olmayanla Cinsel İlişki Suçunda Fail (TCK m.104)”, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 25(2), 2021, s. 726.

¹⁰³ SARIGÜL, s. 727.

¹⁰⁴ Öğretide, failin yaşının da 15-18 yaş aralığında olması hali tartışmalıdır. Bkz. SARIGÜL, s. 728.

3.1.5 Çocuk ve Ergen Gebeliklerinde Hukuki Yaklaşım

Çocuk ve ergen gebelikleri, başka bir deyişle *adölesan gebelikler*¹⁰⁵ toplumumuzda yadsınamayacak bir noktadır. Yapılan araştırmada, 2015-2022 yılları arasında Türkiye'nin büyükşehirlerinden birindeki bir kamu hastanesinde, 19 yaş altında doğum yapan ergen sayısının 3.174 olduğu tespit edilmiştir¹⁰⁶. Bu durum da göstermektedir ki; çocuk ve ergen gebelikleri ile ilgili olarak yalnızca failin cezalandırılmasına odaklanmakla yetinilmemeli, aynı zamanda mağdurun suçtan korunmasına, desteklenmesine ve yeniden travmatize edilmesinin önlenmesine yönelik bütüncül bir yaklaşım benimsenmelidir. Bu bağlamda hem ceza yargılaması süreçleri hem de çocuk koruma sistemi ve sağlık hizmetleri, multidisipliner bir anlayışla işletilmeli; çocuk hakları temelli bir perspektif temel alınmalıdır.

Her şeyden önce hatırlatmak gerekmektedir ki; Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 20 Kasım 1989 tarihinde kabul edilen Çocuk Haklarına Dair Sözleşme¹⁰⁷ madde 1'e göre 18 yaş altındaki tüm bireyler 'çocuk'tur ve madde 3'e göre çocukları ilgilendiren bütün faaliyetlerde, çocuğun temel yararı gözetilmelidir. Bu nedenle de çocuk ve ergen gebeliği durumunda, mağdur çocuğun salt adli sürece dahil edilmesinden ziyade, onun üstün yararı ilkesine uygun şekilde korunması, eğitime devam etmesi, barınma, sağlık ve psikolojik destek hizmetlerine erişimi gibi hakları temel alınmalıdır. Hukuki

¹⁰⁵ KAPISIZ, Satı Gül/DEDEOĞLU Zübeyir: "Adölesan Gebelikler ve Yasal Boyutu", Türk Kadın Sağlığı ve Neonatoloji Dergisi, 2(2), 2020, s. 42.

¹⁰⁶ REVA, Zeynep/KARAKUŞ YILMAZ, Banu/SATILMIŞ, Dilay: "Adölesan Gebelikleri: 2015-2022 Yılları Arasında Doğumla Sonuçlanan Adölesan Gebelikleri Üzerine Retrospektif Bir Çalışma", 4. Uluslararası Şiddeti Anlamak Kongresi, Tam Metin Kitabı, İstanbul, 2022, https://www.researchgate.net/profile/Damla-Celen-2/publication/378259799_2015_ile_2022_Yillari_Arasinda_Medyaya_Yansimis_Olan_Intihar_Eden_Lise_Ogrencileri_Haberlerinin_Cesitli_Degiskenler_Acisindan_Incelenmesi/links/65cf749828b7720cecd5c448/2015-ile-2022-Yillari-Arasinda-Medyaya-Yansimis-Olan-Intihar-Eden-Lise-Ogrencileri-Haberlerinin-Cesitli-Degiskenler-Acisindan-Incelenmesi.pdf#page=227, s. 230, (e.t. 26.10.2025).

¹⁰⁷ RG. T. 27.01.1995, S. 22184.

yaklaşım, bireysel cezalandırmanın ötesine geçerek, çocuğun sosyal bütünlüğü ve geleceğini korumak hedeflenmelidir.

Bu noktada Amerika Birleşik Devletleri'nde kurulmuş olan SANE (Sexual Assault Nurse Examiner¹⁰⁸) sisteminden bahsetmek yerinde olacaktır. Kısaca SANE sistemi olarak adlandırılan bu sistem Türkçe'ye 'cinsel saldırı adli hemşiresi' olarak çevrilebilecektir¹⁰⁹. Cinsel saldırı sonucunda mağdura (mağdurun yaşı fark etmeksizin) sunulan hastane hizmeti ve suç açısından mevcut olan delillerin toplanması büyük önem arz etmektedir. Oysa *"birçok acil servis doktoru cinsel saldırı muayenesi yapmaktan çekinmektedir ve yine birçoğu adli delil toplama konusunda eğitimsizdir"*¹¹⁰. ABD'de kurulan sistem ile bazı hemşireler, cinsel saldırı mağdurlarına tıp, adli tıp ve psikoloji hizmetlerini sunmak üzere özel olarak eğitilmişlerdir. SANE sistemi kapsamında eğitim almış ve görev yapmakta olan hemşirelerin görevlerinden bazıları şunlardır: Travma değerlendirmesi, cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlara karşı tedavi ve önlem alınması, psikolojik destek ve yönlendirme, adli tıbbi muayene, yaralanmaların belgelenmesi, kıyafet ve diğer fiziksel delillerin korunması, toplanan verilerin yazılı ve güvenilir biçimde belgelenmesi, gerektiğinde uzman tanık olarak ifade verilmesi. Bu görevlerin önemi şu noktada kendini göstermektedir; çoğu cinsel saldırı mağdurunun acil bir sağlık tehdidi bulunmaması sebebiyle hastanelerin acil servislerinde çok uzun süreler bekletilmeleri ve durumu daha ağır olan hastalara öncelik verilmesi söz konusu olmaktadır. Oysaki mevcut delillerin zarar görmemesi adına mağdurun bazen yemek

¹⁰⁸ YILDIZ, F. Esra: "Cinsel Suçlarda Mağdurların Desteklenmesi ve Delillerin Muhafaza Altına Alınmasına Yönelik ABD Örneği: SANE (Sexual Assault Nurse Examiner)", Hukuki ve Kriminolojik Açıdan Cinsel Suçlar – I, (Ed.: Rahime ERBAŞ, Selen ÇAKIRHAN), 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2023, s. 61.

¹⁰⁹ YILDIZ, s. 63.

¹¹⁰ YILDIZ, s. 62.

yememesi, su içmemesi yahut tuvalete gitmemesi gerekmektedir¹¹¹. Özellikle cinselliğin ne olduğunu dahi tam olarak kavrama yeteneği gelişmemiş çocuk ve ergenlere karşı cinsel saldırı suçunun işlendiği vakalarda ilk müdahalenin kim tarafından ne şekilde ve ne kadar süre içerisinde yapıldığı büyük önem arz etmektedir.

Türkiye’de SANE sistemine benzer bir yapılanmanın hayata geçirilmesi, özellikle çocuk ve ergen gebeliklerinin altında yatan cinsel istismar vakalarının erken tanısı ve etkin şekilde yönetilmesi açısından büyük bir adım olabilecektir. SANE sistemine sahip bir sağlık altyapısı, çocuk ve ergen mağdurlara travmatize edici olmayan, bilimsel ve etik temelli bir bakım sunulmasına katkı sağlayacak, olayın failine ulaşma ve hukuki süreci sağlam delillerle destekleme noktasında önemli bir rol oynayacaktır. Ayrıca, bu sistemin Türkiye’de uygulanmasının, cinsel istismarın gizli kalmasının önüne geçeceği, ikincil travmaları azaltacağı ve mağdurun haklarının daha etkin bir biçimde korunmasını sağlayacağı kanaatindeyiz.

Tüm bunların yanı sıra, çocukların gebelik durumlarının sağlık kurumları tarafından resmi makamlara bildirilmesi sürecinde kişisel verilerin korunması da özel bir önem taşımaktadır. 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu¹¹² çerçevesinde kişilerin sağlığı ve cinsel hayatı ile ilgili verilerin özel nitelikli kişisel veriler olduğu, bu verilerin işlenmesinin ancak belirli şartlarda mümkün olduğu hüküm altına alınmıştır. Dolayısıyla çocuk ve ergen gebeliklerinde çoğu zaman sağlık personeli, sosyal hizmetler uzmanı yahut eğitim personeli bildirimin hem hukuki hem etik boyutunu gözeterek hareket etmelidir. Bu bağlamda özellikle sağlık personelinin, ortada bir suç bulunduğu takdirde çocuk veya ergen gebeliğini yetkili makamlara bildirmemesi yahut bu hususla

¹¹¹ YILDIZ, s. 65-66.

¹¹² RG. T. 07.04.2016, S. 29677.

ilgili gecikme göstermesi TCK madde 280 uyarınca ‘Sağlık mesleği mensuplarının suçu bildirmemesi’ suçunu işlemiş olması anlamına gelecektir. Ayrıca ilgili kamu kurumlarının -özellikle Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’nın- gebe çocuğa yönelik koruyucu-önleyici hizmetleri gecikmeksizin devreye sokması, Anayasa’nın ‘Ailenin korunması ve çocuk hakları başlıklı 41. maddesinin ve ‘Sağlık hizmetleri ve çevrenin korunması’ başlıklı 56. maddesinin bir gereğidir.

3.2 2827 Sayılı Nüfus Planlaması Hakkında Kanun Bağlamında

Türkiye’de kürtaj hakkı, 1983 yılında kabul edilen 2827 sayılı Nüfus Planlaması Hakkında Kanun ile hukuki bir zemine kavuşmuştur. Bu kanun, gebeliğin sonlandırılmasına ilişkin yasal çerçeveyi belirlemiş ve belirli şartlar altında kürtajı kadınlar için yasal bir hak haline getirmiştir. İlgili düzenlemeye göre, gebeliğin onuncu haftasına kadar olan sürede, kadının rızasıyla ve gerekli tıbbi koşulların sağlanması halinde gebelik sonlandırılabilir. Ayrıca, on haftadan sonraki gebeliklerin sonlandırılması yalnızca annenin hayatı ya da sağlığının ciddi tehlikeye girmesi veya fetüste ağır bir anomali bulunması durumlarında, hekim raporuyla ve yasal prosedürler çerçevesinde mümkün olabilmektedir. Bu yönüyle 2827 sayılı kanun, kadınların üreme sağlığı ve kendi bedenleri üzerinde karar verebilme haklarını tanıyan önemli bir hukuki düzenleme olarak değerlendirilmektedir.

TCK madde 99/2’de düzenlenmiş olan çocuk düşürtme suçu kapsamında yukarıda detaylı olarak açıklandığı üzere, gebelik süresi on haftayı geçmiş olan bir gebeliğin sonlandırılması ancak tıbbi zorunluluk hallerinden bir veya birkaçı söz konusu ise mümkün olabilecektir ve ancak bu durumda çocuk düşürtme suçu oluşmayacaktır. Bahsi geçen ‘tıbbi zorunluluk halleri’ NPHK madde 5’te şu şekilde açıklanmıştır:

Gebelik annenin hayatını tehdit ediyor veya edecek ise ve/veya

Doğacak çocuk ile onu takip edecek nesiller için ağır maluliyete neden olacak ise hekimin gerekçeli raporu ile rahim tahliye edilebilecektir.

Öyle anlaşılmaktadır ki NPHK madde 5'in devamında bahsi geçen 'derhal müdahale edilmediği takdirde hayatı ve hayati organlardan birisini tehdit eden acil haller' de tıbbi zorunluluk hali olarak değerlendirilebilecek niteliktedir ve bu acil haller, Rahim Tahliyesi ve Sterilizasyon Hizmetlerinin Yürütülmesi ve Denetlenmesine İlişkin Tüzük'te açıkça ifade edilmiştir.

3.3 Rahim Tahliyesi ve Sterilizasyon Hizmetlerinin Yürütülmesi ve Denetlenmesine İlişkin Tüzük Bağlamında

2827 sayılı Nüfus Planlaması Hakkında Kanun, Türkiye'de gebeliğin sonlandırılmasına ilişkin temel hukuki çerçeveyi oluşturmuştur. Ancak Kanun'un yalnızca genel ilkeleri düzenlemiş olması, uygulamaya ilişkin ayrıntıların ayrıca belirlenmesini gerekli kılmıştır. Bu bağlamda, Kanun'un yürürlüğe girmesini takiben Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılan Rahim Tahliyesi ve Sterilizasyon Hizmetlerinin Yürütülmesi ve Denetlenmesine İlişkin Tüzük, Kanun'da tanımlanan hakların nasıl uygulanacağına, kürtajın kimler tarafından, hangi koşullar altında ve hangi sağlık kuruluşlarında yapılabileceğine dair ayrıntılı düzenlemeler getirmiştir. Böylece gebeliğin sonlandırılmasına ilişkin hak, sadece bireysel bir irade beyanı ile değil, aynı zamanda sağlık hizmetlerinin güvenli ve düzenli işleyişi çerçevesinde tanımlanmıştır. Bu düzenleme, kadınların yaşam hakkı ve sağlık hakkı ile doğrudan bağlantılı olup keyfi uygulamaların önlenmesine ve hasta güvenliğinin sağlanmasına yönelik önemli bir adım niteliği taşımaktadır.

Tüzük'te özellikle dikkat çeken noktalardan biri, rahim tahliyesi işleminin yalnızca uzman hekimler tarafından ve gerekli tıbbi donanıma sahip sağlık kuruluşlarında

yapılabileceğinin açıkça belirtilmiş olmasıdır. Örneğin Tüzük madde 4 ve 6’da sırasıyla gebeliğin on haftayı geçmediği ve geçtiği haller ayrı tutularak rahim tahliyesinin nerede ve hangi koşulların varlığı ile yapılacağı hüküm altına alınmıştır. Bu hükümler, kürtajın yalnızca yasal değil aynı zamanda güvenli bir tıbbi müdahale olarak kabul edilmesini sağlamaktadır. Ayrıca, NPHK’da düzenlenen tıbbi zorunluluk halleri Tüzük ile daha detaylı şekilde hüküm altına alınmıştır. Şöyle ki; Tüzük’e ekli (2) sayılı listede on haftayı geçen gebeliklerde rahim tahliyesini gerektiren tıbbi zorunluluk halleri listelenmiştir.

Bunların yanı sıra Tüzük, denetim mekanizmalarına da geniş yer vermiştir. Sağlık kuruluşlarının ve hekimlerin Tüzük hükümlerine uygun hareket edip etmediği, ilgili kamu otoriteleri tarafından denetlenmekte; usulsüzlükler halinde çeşitli idari yaptırımlar öngörülmektedir.

Tüzük çerçevesinde yapılan düzenlemeler yalnızca sağlık hizmetlerinin teknik boyutuna ilişkin bir mesele değil, aynı zamanda temel hak ve özgürlüklerin korunmasıyla doğrudan bağlantılıdır. Kadının gebeliğini sonlandırma kararı, özel hayatın gizliliği, bedensel bütünlük, sağlık hakkı ve kişisel özerklik hakkı ile yakından ilişkilidir. Anayasa madde 17 ile güvence altına alınan yaşama ve maddi-manevi varlığı koruma hakkı ile madde 20’de düzenlenen özel hayatın gizliliği hakkı, kadının kendi bedeni üzerinde karar verebilme özgürlüğünü destekleyen normatif dayanaklar olarak karşımıza çıkmaktadır. Kürtajın tıbbi standartlara uygun, güvenli ve erişilebilir bir şekilde gerçekleştirilmesini sağlayan Tüzük hükümleri, bu bağlamda kadınların Anayasal haklarının somutlaştırılması işlevi de görmektedir.

4. YARGI UYGULAMALARI BAĞLAMINDA CİNSEL SUÇLAR VE KÜRTAJ HAKKI

4.1 Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin kürtaja ilişkin kararları, doğrudan bir 'kürtaj hakkı' tanımaktan ziyade, kadınların temel hak ve özgürlükleri üzerinden şekillenmektedir. İçtihatlardan çıkan sonuç, kürtajın salt bir tıbbi müdahale olmanın ötesinde, kadının yaşamına doğrudan etki eden çok boyutlu bir mesele olarak değerlendirilmiştir. Bu nedenle AİHM kararları hem üreme hakları hem de insan haklarının bütüncül olarak korunması bakımından yol gösterici nitelik taşımaktadır.

Bu kapsamda incelenecek olan ilk AİHM kararı R.R. / Polonya Davası – (AİHM'in 27617/04 başvuru numaralı ve 28.11.2011 karar tarihli kararı¹¹³)'dır.

Karara göre, başvuran, iki çocuk annesi olup üçüncü gebeliğinde fetüsün ciddi genetik bir bozukluğa sahip olabileceğine dair şüphelerin ortaya çıkması üzerine sağlık kurumlarına başvurmuştur. Ancak, kürtaj karşıtı tutum sergileyen hekimlerin yaklaşımı nedeniyle başvurucunun doğum öncesi tanı testlerine erişimi kasten engellenmiş, bu durum gebeliğe ilişkin bilinçli bir karar verme imkanını ortadan kaldırmıştır. Nitekim ilk ultrason taramasında fetüste anomali olabileceğine dair bulgular saptanmasına rağmen, kesin tanının konulabilmesi için gerekli amniyosentez testinin¹¹⁴ sonuçları ancak altı hafta sonra elde edilebilmiştir. Bu süreçte kürtaj için öngörülen yasal süre dolmuş ve başvuru yasal kürtaj hakkını fiilen kullanma olanağından mahrum kalmıştır. Gebeliğin devamı sonucunda kromozomal bir anomali (turner sendromu) teşhisi konulan bir kız çocuğu

¹¹³ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, R.R. ve Polonya, 28.11.2011, Başvuru Numarası: 27617/04.

¹¹⁴ Hamilelik sırasında bebeği çevreleyen ve koruyan amniyon sıvısının incelendiği test. Bkz. <https://www.medicana.com.tr/saglik-rehberi-detay/18967/amniyosentez-nedir-hangi-durumlarda-gereklidir> (e.t. 20.08.2025).

dünyaya gelmiş; başvuru ağır hasta bir çocuğun bakım yükümlülüğünün yanı sıra diğer iki çocuğunun ihtiyaçlarını da karşılamak zorunda kaldığını, ayrıca doğum sonrası eşinin kendisini terk etmesi nedeniyle daha da ağır bir sosyal ve psikolojik yük altında kaldığını beyan etmiştir.

Mahkeme, bu koşullar altında başvuru savunmasız bırakıldığını ve küçük düşürüldüğünü tespit ederek Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi madde 3'ün ihlal edildiğine hükmetmiştir. Kararda, başvuru genetik testlere erişiminde belirsizlikler, ertelemeler ve yeterli bilgilendirme yapılmaması sebebiyle sürecin ciddi biçimde aksadığı, ayrıca gerekli danışmanlık hizmetlerinin sağlanmaması nedeniyle başvuru haklarının ihlal edildiği değerlendirilmiştir. Bunun yanı sıra AİHM, Polonya hukuk sisteminde başvuru mevcut tanı imkanlarına erişimini ve bu testlerin sonucunda gebeliğin sonlandırılıp sonlandırılmamasına ilişkin bilinçli bir tercihte bulunmasını güvence altına alan etkili bir mekanizmanın bulunmadığını tespit ederek AİHS madde 8'in de ihlal edildiğine karar vermiştir.

AİHM, Polonya hukukunda fetal anomaliler halinde kürtaja yasal olarak izin verilmiş olmasına rağmen, kadınların gebelik sürecinde fetüsün sağlık durumuna ilişkin doğru, eksiksiz ve güvenilir bilgilere erişim hakkına sahip olduklarını vurgulamıştır. Ayrıca Polonya Hükümeti'nin doğum öncesi genetik testlere erişimi yalnızca kürtaj hakkı ile eşdeğer görmesine katılmamış; bu testlerin kürtaj dışında farklı nedenlerle de talep edilebileceğini belirtmiştir. Bunun yanında AİHM, devletlerin sağlık çalışanlarının vicdani kanaatlerini koruma yükümlülüğünü kabul etmekle birlikte, bu korumanın

kadınların yasal sağlık hizmetlerine erişimini engelleyecek boyuta ulaşamayacağını ifade etmiştir¹¹⁵.

Cinsel saldırı neticesinde gebe kalan bir genç kızın, yasal çerçevenin belirsizliği ve sağlık çalışanlarının süreci geciktiren tutumları nedeniyle kürtaja erişimde karşılaştığı güçlükleri konu edinen bir diğer dava ise P. ve S. / Polonya Davası – (AİHM’in 57375/08 başvuru numaralı ve 30.01.2013 karar tarihli kararı¹¹⁶)’dır.

Başvurucunun gebeliği sonlandırma talebinin önüne çıkan engeller, yalnızca hukuki düzenlemelerdeki boşluklardan değil, aynı zamanda yanlış yönlendirmeler, çelişkili bilgiler ve tarafsız bir tıbbi danışmanlık hizmetine erişememesinden kaynaklanmıştır. Mahkeme, bu süreçte başvurunun özel hayatına ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini tespit ederek, AİHS madde 8’in ihlal edildiğine hükmetmiştir. Kararda ayrıca, kürtaj konusunun Polonya’da toplumsal tartışmalara ve derin görüş ayrılıklarına yol açmasının, sağlık çalışanlarının mesleki yükümlülüklerini, özellikle de tıbbi gizlilik ve tarafsızlık sorumluluklarını ortadan kaldırmayacağı açıkça vurgulanmıştır¹¹⁷.

İrlanda’da ikamet eden ve istemedikleri bir gebelikle karşı karşıya kalan üç kadının başvurusunu konu edinen A., B. ve C. / İrlanda Davası – (AİHM’in 25579/05 başvuru numaralı ve 16.12.2010 karar tarihli kararı¹¹⁸) kapsamında ise başvurular, İrlanda hukukunda kürtajın yalnızca annenin yaşamı için somut bir tehlike söz konusu olduğunda anayasal bir hak olarak tanınması ve bunun dışındaki tüm durumlarda cezai yaptırıma bağlanması nedeniyle, gebeliklerini sonlandırmak için Birleşik Krallık’a

¹¹⁵ REVA, BENŞİN, s. 109.

¹¹⁶ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, P. ve S. ve Polonya, 30.01.2013, Başvuru Numarası: 57375/08.

¹¹⁷ REVA, BENŞİN, s. 109.

¹¹⁸ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, A., B., C. ve İrlanda, 16.12.2010, Başvuru Numarası: 25579/05.

gitmek zorunda kaldıklarını ileri sürmüşlerdir. Bu süreçte maruz kaldıkları damgalayıcı tutumların ve yaşadıkları güçlüklerin hem kişisel onurlarını zedelediğini hem de sağlıklarını riske attığını belirtmişlerdir. Başvuranlardan biri, nadir bir kanser türünün tedavi sürecindeyken farkında olmaksızın gebe kalmış, bu süreçte gebelikle bağdaşmayan tıbbi işlemlere maruz kalmış ve gebeliğin hastalığın nüksetmesine yol açarak yaşamını tehlikeye atabileceğini öğrenmiştir. Mahkeme, İrlanda'nın anayasal düzeyde tanınan kürtaj hakkını uygulamaya yönelik etkili bir mekanizma tesis etmediğini tespit etmiş ve özellikle kanser tedavisi gören başvuru bakımından, AİHS madde 8 ile güvence altına alınan özel ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine hükmetmiştir. Kararda ayrıca, gebeliğin yaşamı tehdit edip etmediğinin tespitine ilişkin süreçteki hukuki belirsizliklerin, kürtaj yasağına bağlanan cezai yaptırım tehdidiyle birleşerek hem hekimler hem de kadınlar üzerinde caydırıcı bir etki yarattığı vurgulanmıştır. Bununla birlikte AİHM, diğer iki başvuru açısından, somut olayların yaşamı tehdit eden nitelikte olmadığı gerekçesiyle AİHS madde 8'in ihlal edilmediği sonucuna ulaşmıştır¹¹⁹.

AİHS m.8'in ihlaline karar verilen bir diğer AİHM kararı ise Tysiac / Polonya Davası – (AİHM'in 5410/03 başvuru numaralı ve 24.09.2007 karar tarihli kararı¹²⁰)'dır.

Somut olayda başvuru, ileri derece miyop rahatsızlığı bulunduğu ve gebeliğin devam etmesi halinde görme yetisinin daha da kötüleşebileceği konusunda bilgilendirilmiştir. Bu risk nedeniyle gebeliğin sonlandırılması talebinde bulunmuş, ancak ilgili merciler tarafından bu talep kabul edilmemiştir. Gebeliği tamamlayan başvuru doğum sonrasında retina kanaması geçirmiş ve kalıcı şekilde ağır engelli hale gelmiştir. AİHM, başvuru yasal kürtaj koşullarının somut olay bakımından etkili

¹¹⁹ REVA, BENŞİN, s. 108.

¹²⁰ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Tysiac ve Polonya, 24.09.2007, Başvuru Numarası: 5410/03.

ve zamanında değerlendirilmesine imkân tanıyacak bir mekanizmadan mahrum bırakıldığını tespit etmiş; bu nedenle AİHS’in özel ve aile hayatına saygı hakkını güvence altına alan 8. maddesinin ihlal edildiğine hükmetmiştir¹²¹.

4.2 Anayasa Mahkemesi Kararları

Kürtaj hakkı, bireyin bedensel bütünlüğü ve üreme özgürlüğü bağlamında hem hukuki hem de etik tartışmaların merkezinde yer alan bir konudur. Bu hakkın tanınması ve uygulanmasına yönelik kararlar, bireylerin üreme haklarından ne ölçüde yararlanabildiğini anlamak açısından oldukça önemlidir. Türkiye özelinde, Anayasa Mahkemesi kararları, kürtajın temel hak ve özgürlükler çerçevesinde ne şekilde yorumlanması gerektiğine dair yol gösterici nitelikte olduğundan bu bölümde konuya ilişkin öne çıkan Anayasa Mahkemesi kararları incelenecektir.

İncelenecek olan ilk karar Anayasa Mahkemesi’nin 2017/31619 başvuru numaralı ve 23.07.2020 karar tarihli kararıdır¹²². Dosya kapsamında başvuru, mağdur olduğu bir suç sonucunda gebe kaldığını ve gebeliğin sonlandırılması talebinin ise yargısal süreçte sonuçlandırılmadığını ileri sürerek, ‘kişinin maddi ve manevi varlığının korunması ve geliştirilmesi hakkı’nın ihlal edildiği iddiasıyla 28 Temmuz 2017 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Olay tarihinde henüz reşit olmayan başvuru, 15 Mayıs 2017’de Mut Devlet Hastanesi Kadın Hastalıkları ve Doğum Polikliniği’nde muayene olmuş; gebeliğin on haftalık yasal süreyi üç gün aştığı tespit edilmiştir. Başvurucunun birden fazla kişiyle cinsel birliktelik yaşadığı ve yaşının küçüklüğü birlikte değerlendirilerek durum derhal Mut Emniyet Müdürlüğü’ne bildirilmiş, akabinde Mut

¹²¹ REVA, BENŞİN, s. 108.

¹²² Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru Kararı, 23.07.2020; Başvuru Numarası: 2017/31619, <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2017/31619> (e.t.14.10.2025).

Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından soruşturma başlatılmıştır. Soruşturma kapsamında, biri reşit olmayan u şüpheli hakkında işlem yapılmış; başvurucu kollukta verdiği ifadede hamileliğin kimden kaynaklandığını bilmediğini beyan etmiştir. Başvurucunun anne ve babası ise aynı tarihte verdikleri ifadelerde şüphelilerden şikayetçi olduklarını, ayrıca kızlarının gebeliğinin yargı kararıyla sonlandırılmasını talep ettiklerini belirtmişlerdir. Aile, Mut Sulh Ceza Hakimliği'ne başvurarak gebeliğin sonlandırılması yönünde izin istemiş; ancak talep, yetkili merciin Cumhuriyet Başsavcılığı olduğu ve anne-babanın bu konuda doğrudan başvuru hakkına sahip olmadığı gerekçesiyle usulden reddedilmiştir.

Cumhuriyet Başsavcılığı, başvurucunun anne ve babası tarafından iletilen taleplerin değerlendirilmesi amacıyla dosyayı Mut Sulh Ceza Hakimliği'ne göndermiştir. Hakimlik, talebin 'kişiye sıkı sıkıya bağlı hak' kapsamında bulunduğunu, başvurucunun kendisi tarafından yapılmış bir başvurunun mevcut olmadığını, ayrıca gebeliğin on haftayı aştığını ve gebeliğin annenin yaşamı bakımından risk oluşturup oluşturmadığına dair bir sağlık raporu bulunmadığını belirterek talebi reddetmiştir. Karar gerekçesinde ayrıca, gebeliğin cinsel istismar, cinsel saldırı veya reşit olmayanla cinsel ilişki sonucunda oluşmuş olabileceği, eğer durum reşit olmayanla cinsel ilişki kapsamında ise TCK madde 99'un uygulanabilirliğinin açık ve net olmadığı, dolayısıyla başvurucunun hangi suçun mağduru olduğunun kesin biçimde belirlenemediği ifade edilmiştir. Bu kararın ardından başvurucu, Mersin ocuk Destek Merkezi aracılığıyla ilettiği dilekçesinde, istemediği bir cinsel birliktelik sonucu gebe kaldığını, yaşadığı durumun ruhsal sağlığını olumsuz etkilediğini ve kendisine zarar verme riski taşıdığını beyan ederek gebeliğin derhal sonlandırılmasını talep etmiştir. Cumhuriyet Başsavcılığı, bu yeni dilekçe doğrultusunda yeniden değerlendirme yapılmasını istemiş; ancak Hakimliknceki gerekçelerini tekrarlayarak, anne-baba ile başvurucunun farklı tarihlerde

başvuruda bulunması ve ortak bir müracaatın bulunmaması gerekçeleriyle 25 Mayıs 2017 tarihinde ikinci kez ret kararı vermiştir.

Başvurucu vekilinin talebi ile Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı'ndan alınan raporda, başvurucunun 17 yaşında olduğu, gebeliğin istismar sonucu meydana geldiği, yaş küçüklüğü ve maruz kaldığı travma dikkate alındığında gebeliğin sonlandırılmasının hem anne hem de fetüs açısından daha yararlı olacağı kanaatine varılmıştır. Bu rapor doğrultusunda başvuru ve aile aynı tarihli bir dilekçe ile Cumhuriyet Başsavcılığı'na yeniden başvurmuş, Başsavcılık da soruşturma dosyasını Hakimliğe iletmıştır. Ne var ki Hakimlik, Adli Tıp raporunun yeterli ayrıntıyı içermediğini, başvuru açısından olağan gebelik riskleri dışında ek bir tehlikenin bulunmadığı, gebeliğin sürdürülmesi ve sonlandırılması risklerinin eşdeğer olduğu kanaatini belirterek, gebeliğin sonlandırılmasının yaşam hakkı ihlali anlamına geleceğini ileri sürmüş ve talebi yeniden reddetmiştir.

Başvurucu vekilinin bu karara karşı Silifke Sulh Ceza Hakimliği'ne yaptığı itiraz; mevzuatta Sulh Ceza Hakimliği'nin bu konuda görevli olduğuna dair bir düzenleme bulunmadığı, bu nedenle talebin Sulh Hukuk Mahkemesi'ne yöneltilmesi gerektiği gerekçesiyle kesin olarak reddedilmiştir. Ardından dosya, Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından Mut Sulh Hukuk Mahkemesi'ne gönderilmiş; ancak Mahkeme, suç sonucu oluşan gebelikle ilgili başvuruların değerlendirilmesinde görevli merciin Sulh Ceza Hakimliği olduğunu ve itiraz mercilerinin görev hususunda karar veremeyeceğini belirterek talebi görev yönünden reddetmiş, dosyayı resen Mut Sulh Ceza Hakimliği'ne iletmıştır. Son aşamada, dosya yeniden Mut Sulh Ceza Hakimliği'ne ulaştığında Hakimlik, daha önce aynı konuda karar verildiğini ve bu kararın kesinleştiğini belirterek,

Cumhuriyet Başsavcılığı'nın talebi hakkında yeniden karar verilmesine yer olmadığına hükmetmiştir.

Yetki çatışmaları ve mahkemeler arasındaki çelişkili kararlar nedeniyle gebelik süresi yirmi haftayı aşan başvuru, gebeliğin sonlandırılması yönünden karar alınamaması sebebiyle fiilen kürtaj hakkından mahrum kalmıştır. Bu nedenle başvuru, insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele yasağının ihlal edildiğini, ayrıca mevzuattaki belirsizliklerin ve açık olmayan hükümlerin yasal kürtaj hakkını kullanmasını imkânsız hale getirdiğini belirterek özel hayata saygı hakkının da ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Dava sonucunda Anayasa Mahkemesi, 23 Temmuz 2020 tarihli kararı ile Anayasa'nın 17 maddesiyle güvence altına alınan 'kişinin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı'nın ihlal edildiğine hükmetmiş ve başvurucuya 100.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar vermiştir¹²³.

Anılan karar incelendiğinde aşağıdaki hususlar tespit edilmiştir:

Mevcut olay, kürtaja erişim hakkının mevzuattaki eksiklik nedeniyle fiilen kullanılamaz hale geldiğini ortaya koymaktadır. Nüfus Planlaması Hakkında Kanun madde 5 ve 6, gebeliğin belirli süre ve koşullar altında sonlandırılabilceğini düzenlemektedir. Ancak cinsel suç mağduru reşit olmayan bir kişinin yaşının tespiti, gebeliğin suç sonucu meydana gelip gelmediği, gelmişse hangi suç tipine girdiği, ebeveyn rızasının geçerliliği gibi hususlarda yasal netlik bulunmaması; farklı yargı organlarının farklı değerlendirmeler yapmasına yol açmıştır. Bu durum, sürecin gereksiz yere uzamasına ve gebelik sonlandırma talebinin hukuken imkânsız hale gelmesine neden olmuştur. Bunun sonucu olarak, cinsel suç mağduru olan bir çocuk, istemediği ve

¹²³ REVA, BENŞİN, s. 106.

psikolojik olarak kabul edemeyeceği bir gebeliği sürdürmek zorunda bırakılmış; bu durum hem bireysel hem de olası kuşaklar arası travmatik etkiler yaratabilecek nitelikte olmuştur.

Yetki konusundaki belirsizlikler de mağdurun haklarını doğrudan ve telafisi imkânsız biçimde etkilemiştir. Başvurucunun talebi, Sulh Ceza Hakimliği, Sulh Hukuk Mahkemesi ve Başsavcılık arasında yetki uyuşmazlığı yaratmış; bu durum hem kararların gecikmesine hem de mağdurun korunmasız kalmasına yol açmıştır. Sürecin bu şekilde uzaması, fiilen kürtaja erişim hakkının ortadan kalkmasına neden olmuştur.

Somut olayda, başvurucunun hamileliğinin hangi suçun neticesinde meydana geldiğinin belirlenememesi, failin tespit edilememiş olmasından kaynaklanan bir durumdur. Bu tür bir belirsizlik, esasında yargılamanın seyrini değiştirmeyecek nitelikte olup, sürecin gecikmesine yol açmamalıdır. Dosya kapsamından anlaşıldığı üzere başvurucunun cinsel ilişkiye girdiğini belirttiği üç kişiden biri reşit değildir. Şayet gebelik, reşit olmayan bu kişi ile yaşanan cinsel ilişki sonucu meydana gelmişse, ‘reşit olmayanla cinsel ilişki suçu’ oluşmuş olacaktır. Bu çerçevede, TCK madde 99/6’nın geniş yorumlanması gerektiği, ‘mağduru olduğu bir suç sonucu’ ibaresinin reşit olmayanla cinsel ilişki fiilini de kapsadığı kabul edilmelidir. Dolayısıyla mağduriyetin hangi suç tipinden kaynaklandığı, uygulanacak hukuki düzenleme ve ceza açısından farklılık yaratmayacak, sadece gereksiz bir tartışma ile zaman kaybına sebebiyet verecektir.

Mevzuatın açık olduğu hallerde dahi yargı organları tarafından verilen çelişkili kararlar sürecin tıkanmasına sebebiyet vermiştir. Örneğin, 18.05.2017 tarihinde Hakimlik, soruşturmanın Başsavcılıkça yürütüldüğü gerekçesiyle gebeliğin sonlandırılması talebinin Başsavcılık tarafından yapılması gerektiğine hükmetmiş; aynı tarihli başka bir kararında ise bu talebin ‘kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hak’ kapsamında

başvurucu tarafından ileri sürülmesi gerektiğini belirtmiştir. Birbiriyle bağdaşmayan bu iki karar dahi tek başına hak ihlali sonucunu doğurabilecek mahiyettedir. Nitekim 25.05.2017 tarihinde, Nüfus Planlaması Hakkında Kanun madde 6’da yer alan ‘küçüğün rızası ile velisinin iznine’ hükmüne uygun olarak, başvuru ile ebeveynlerinin birlikte müracaatta bulunmaları gerektiği yönünde karar verilmiştir. Ancak, bu açık hükmün uygulanması dahi yedi gün gibi önemli bir süre almıştır.

Bu karar, devletin kadın haklarının korunması ve pozitif yükümlülüklerinin yerine getirilmesi noktasında açık ve etkin bir hukuki çerçeve oluşturması gerektiğini ortaya koymaktadır. Devlet, yalnızca sağlık hizmetlerine erişimi düzenlemekle yetinmemeli, aynı zamanda kadınların ve özellikle suç mağduru çocukların gebelik sonlandırma taleplerinde sürecin hızlı, erişilebilir ve öngörülebilir şekilde işlemlerini teminat altına alacak etkili mekanizmaları hayata geçirmelidir. Anayasa Mahkemesi’nin bu olayda verdiği karar, kadın hakları bağlamında daha net, uygulanabilir ve koruyucu yasal düzenlemelerin zorunluluğunu açıkça ortaya koymaktadır.

Anayasa Mahkemesi’nin 2020/11939 başvuru numaralı ve 17.04.2024 karar tarihli kararında ise ¹²⁴ başvuru tarafından, evlilik birliği içerisinde maruz kaldığı cinsel saldırı sonucu hamile kaldığı, gebeliğin sonlandırılması talebinin yargısal süreçlerde sürüncemede bırakılması sebebiyle Anayasa madde 17’de güvence altına alınan ‘kişinin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı’nın ihlal edildiği ileri sürülerek 01.04.2020 tarihinde Anayasa Mahkemesi’ne bireysel başvuruda bulunulmuştur. Suriyeli olan başvuru, eşi ve dört çocuğu ile mülteci olarak Şanlıurfa’da ikamet etmekte iken, eşinden gördüğü sistematik şiddet nedeniyle Hatay’ın Kırkhan ilçesine taşınmıştır.

¹²⁴ Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru Kararı, 17.04.2024; Başvuru Numarası: 2020/11939, <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2020/11939> (e.t.14.10.2025).

26.02.2020 tarihinde Kırkhan Devlet Hastanesi'nde yapılan muayene sonucunda başvurunun 14 hafta 5 günlük hamile olduğu belirlenmiştir. Ancak başvurunun gebeliğin sonlandırılması talebi, eşin rızasının bulunmadığı gerekçesiyle hastane yönetimince reddedilmiştir. Başvurucu, 15.11.2019 tarihinde Şanlıurfa'da eşinin, çocuklarının gözü önünde gerçekleştirdiği cinsel saldırıya maruz kaldığını, bu fiil nedeniyle hamile kaldığını, sonrasında telefon aracılığıyla tehdit edildiğini ve kendisi ile çocuklarının sürekli şiddete uğradığını beyan etmiştir. Bu doğrultuda suç sonucu oluşan gebeliğin sonlandırılması talebiyle Kırkhan Cumhuriyet Başsavcılığı'na başvuruda bulunmuş ve dilekçesinin Şanlıurfa Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderilmesini istemiştir. Ayrıca, suçun işlendiği yerin Şanlıurfa olmasına rağmen, gebeliğinin ilerlemiş olması nedeniyle oraya gitmesinin mümkün olmadığını belirterek, Ceza Muhakemesi Kanunu (CMK¹²⁵) madde 20 ve 21 uyarınca soruşturmanın Kırkhan'da yürütülmesini talep etmiştir. Buna rağmen, Kırkhan Cumhuriyet Başsavcılığı dilekçeyi aynı gün içerisinde Şanlıurfa Cumhuriyet Başsavcılığı'na göndermiştir. Şanlıurfa Başsavcılığı ise başvurunun fiilen Hatay'da ikamet ettiği ve şikâyet ettiği olayın da Kırkhan'da gerçekleştiği gerekçesiyle 18.03.2020 tarihinde yetkisizlik kararı vermiştir. Böylece soruşturma dosyası, yetki tartışmaları ve delil yetersizliği gerekçeleriyle sonuçsuz bırakılmış; başvurunun gebeliğin sonlandırılmasına ilişkin talebi konusunda herhangi bir karar alınmamıştır.

Yargı mercilerinin bu tutumu nedeniyle etkili bir soruşturma yürütülmediğini ileri süren başvuru Anayasa Mahkemesi'ne başvurmuştur. Yüksek Mahkeme, 17.04.2024 tarihli kararıyla, başvurunun iddialarını değerlendirerek Anayasa madde 17 ile güvence

¹²⁵ RG. T. 17.12.2004, S. 25673.

altına alınan ‘kişinin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı’nın ihlal edildiğine hükmetmiştir¹²⁶.

Anılan karar incelendiğinde aşağıdaki hususlar tespit edilmiştir:

Somut olayda, mevzuatta öngörülen yirmi haftalık süre aşılmamış olmasına rağmen başvurucunun gebeliği sonlandırılmamıştır. Başvurucu, 26.02.2020 tarihinde hastaneye başvurduğunda gebeliğin 14 hafta 5 günlük olduğu tespit edilmiş olup, yasal sınırın dolmasına yaklaşık beş haftadan fazla bir süre bulunmasına rağmen süreçteki belirsizlikler ve uygulamadaki tereddütler nedeniyle gebeliğin sonlandırılmasına karar verilememiştir. Bu durum, başvurucunun kürtaja erişim hakkını fiilen kullanamamasına yol açmış ve hak kaybını derinleştirmiştir.

Bunun yanı sıra, mevzuatta açıkça düzenlenmiş bir hususunda Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından dikkate alınmaması, başvurucunun üreme(me) hakkını doğrudan etkileyen bir hak kaybına yol açmıştır. Başvurucu, Ceza Muhakemesi Kanunu madde 20 ve 21’e dayanarak soruşturmanın Kırkhan’da yürütülmesini talep etmişse de bu talep göz ardı edilerek dosya Şanlıurfa Cumhuriyet Başsavcılığı’na gönderilmiştir. Oysa anılan hükümler uyarınca, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde yetkili olmayan bir mahkeme veya savcılık dahi gerekli işlemleri yapabilmekte; yetkisizlik nedeniyle bu işlemlerin hükümsüz sayılması da mümkün olmamaktadır. Somut olay bakımından gebeliğin sonlandırılması talebinin ‘gecikmesinde sakınca bulunan bir hal’ olduğu kuşkusuzdur. Buna rağmen, yetkisizlik gerekçesiyle işlem yapılmaktan imtina edilmesi, sürecin uzamasına ve başvurucunun gebeliğinin ilerlemesine neden olmuş, sonuç itibarıyla de kadının üreme(me) hakkının ihlaline yol açmıştır.

¹²⁶ REVA, BENŞİN, s. 107.

Diğer taraftan, evlilik birliği içerisinde meydana gelen cinsel saldırı sonucu oluşan gebeliğin sonlandırılmasında fail eşin rızasının aranması meselesi, insan hakları hukuku bakımından ciddi tartışmalara yol açmaktadır. Türk Ceza Kanunu madde 102/2, eşe karşı gerçekleştirilen cinsel saldırı suçunun kovuşturulabilmesi için mağdurun şikayetini gerekli kılmakta olup uygulamada bu düzenleme evlilik içi cinsel saldırı fiillerinde birtakım zorluklara neden olmaktadır. Rahim Tahliyesi ve Sterilizasyon Hizmetlerinin Yürütülmesi ve Denetlenmesine İlişkin Tüzük madde 14'te ise gebeliğin sonlandırılmasında izin şartının aranmayacağı durumlar belirlenmiş olmasına rağmen, evlilik içi cinsel saldırı sonucu oluşan gebeliklerde fail eşin rızasının aranmayacağına dair herhangi bir istisnaya yer verilmemiştir. Bu durum, saldırıyı gerçekleştiren eşin iradesinin, mağdur kadının iradesine üstün tutulması gibi bir sonuca yol açmaktadır. Oysa evlilik birliği içerisinde eşler arasında eşitliğin varlığı kabul ediliyorsa, bu eşitliğin cinsellik konusunda kadının iradesine saygıyı da kapsamı gerekmektedir. Dolayısıyla, evlilik içi cinsel saldırı sonucu gebe kalan bir kadının, saldırgan eşin onayı olmaksızın gebeliğini sonlandırabilmesi yönünde bir düzenleme yapılmaması, mağduriyetin derinleşmesine neden olmaktadır.

Gebeliğin sonlandırılması talebinin engellendiği gerekçesiyle yapılan başvuruyu konu edinen Anayasa Mahkemesi'nin 2020/26150 başvuru numaralı ve 02.11.2023 karar tarihli kararı¹²⁷ kapsamında başvuru, çocuk yaşta iken maruz kaldığı cinsel istismar sonucunda gebe kalmış ve gebeliğinin sonlandırılması talebiyle yargı mercilerine başvurmuştur. Başvurucu hakkında 23.12.2019 tarihli sağlık raporunda on haftalık

¹²⁷ Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru Kararı, 02.11.2023; Başvuru Numarası: 2020/26150, legalbank.net (e.t.27.10.2025).

gebelik tespit edilmiş; şüpheli G.E. hakkında reşit olmayanla cinsel ilişki suçundan kamu davası açılmıştır.

Başvurucu vekili, TCK madde 99/6 uyarınca gebeliğin sonlandırılmasına izin verilmesini talep etmiş; ancak Konya 4. Sulh Ceza Hakimliği bu talebi reddetmiştir. Ret kararında, ilgili mevzuatta mahkeme kararıyla gebeliğin sonlandırılmasına dair açık bir düzenleme bulunmadığı ve ceninin yaşam hakkının annenin psikolojisinden üstün olduğu gerekçesine yer verilmiştir.

Bu karara karşı itiraz merci olan Konya 5. Sulh Ceza Hakimliği de talebi, mağdurun vesayet altında olmadığı ve rızasının belgelendirilmediği gerekçesiyle reddetmiştir. Başvurucu ve babasının birlikte verdikleri ikinci talep ise sonuçsuz kalmış; nihayetinde başvuru 23.06.2020 tarihinde doğum yapmıştır.

Başvurucu, gebeliğinin sonlandırılması talebinin sürüncemede bırakılması ve bu süreçte etkili bir karar verilememesi nedeniyle Anayasa madde 17 kapsamında güvence altına alınan maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Ayrıca, yaşadığı olayın eğitimine devam etmesini engellediğini ve toplum önünde küçük düşürüldüğünü belirterek özel hayata saygı hakkının ve eğitim hakkının da ihlal edildiğini iddia etmiştir.

Anayasa Mahkemesi, başvuruyu Anayasa madde 17 kapsamında, yani kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkı kapsamında incelemiştir. Kararda, gebeliğin sonlandırılmasına ilişkin doğrudan bir anayasal hak bulunmadığı; ancak bu hakkın kanun koyucu tarafından tanınması halinde, bireyin vücut bütünlüğü ve kişisel özerklik bağlamında etkin bir biçimde kullanılmasının devletin pozitif yükümlülüğü olduğu vurgulanmıştır.

Mahkeme, TCK madde 99 uyarınca, suç sonucu oluşan gebeliklerin 20 haftaya kadar mahkeme kararıyla sonlandırılmasına izin verildiğini hatırlatmış; buna rağmen ilk derece mahkemelerinin, söz konusu düzenlemeyi yorumlarken yalnızca ceninin yaş hakkını üstün tutarak annenin bedensel ve ruhsal bütünlüğünü gözetmemesinin adil dengeyi bozduğunu belirtmiştir. Özellikle başvurucunun ve velisinin birlikte yaptıkları ikinci başvurunun değerlendirmeye alınmaması ve kararın geciktirilmesi, başvurucunun yasal süresi içinde gebeliği sonlandırma imkanını fiilen ortadan kaldırmıştır. Bu durum, Mahkeme'ye göre, başvurucuya aşırı külfet yüklenmesi anlamına gelmekte ve devletin negatif ve pozitif yükümlülüklerinin ihlali sonucunu doğurmaktadır.

Anayasa Mahkemesi, kamu makamlarının ve yargı organlarının tutumu nedeniyle başvurucunun gebeliğin sonlandırılması hakkına erişiminin engellendiğine ve bu nedenle Anayasa madde 17'nin ihlal edildiğine hükmetmiştir. İhlalin doğum sonrası giderilemeyecek nitelikte manevi zarara yol açtığı kabulü ile başvurucuya 75.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmiştir. Maddi tazminat talebi ise, somut delil sunulmadığı gerekçesiyle reddedilmiştir.

Anılan karar incelendiğinde aşağıdaki hususlar tespit edilmiştir:

İlk derece mahkemesinin 'mahkeme kararıyla gebeliğin sonlandırılmasına ilişkin açık düzenleme bulunmadığı' yönündeki tespiti, pozitif hukuka aykırıdır. Zira; TCK madde 99/6 'kadının mağduru olduğu bir suç sonucu gebe kalması halinde, yirmi haftayı doldurmamış olmak kaydıyla hâkim kararıyla gebeliğin sonlandırılmasına izin verilebilir' hükmünü içermektedir. Bu, hâkim onayını açıkça öngören, çerçevesi belli, erişilebilir ve öngörülebilir bir düzenlemedir. Dolayısıyla somut olayda başvurucunun 10 haftayı aşmış gebeliği bakımından yapılması gereken, TCK madde 99/6 çerçevesinde gebeliğin suç sonucu oluşup oluşmadığına ve süre şartına süratle bakmak; koşullar mevcutsa buna izin

vermektir. TCK gibi çok temel bir kanun adeta yok sayılarak işin esası incelenmeksizin ret kararı verilmesi ve normatif dayanağın görmezden gelinmesi hukuka aykırıdır.

Anayasa her ne kadar gebeliğin sonlandırılmasına ilişkin temel bir hak tanımlamasa da kanun koyucunun belirli şartlarla tanıdığı bu imkana etkin erişim, Anayasa madde 17 ile korunan maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının pozitif yükümlülük boyutunu doğurmaktadır. Devlet, kanunla tanınmış bu hakkın kullanılabilmesi için etkili ve zamanında işleyen bir prosedür tesis etmek ve uygulamak zorundadır.

İlk derece mahkemesi, cenin yaşam hakkını, annenin psikolojisine üstün tutarak kategorik bir öncelik kurmuştur. Bu yaklaşım birden çok yönden sorunludur, şöyle ki: İlk olarak, Türk hukukunda doğmamış çocuğun korunması meşru bir kamusal menfaat olarak kabul edilmekle birlikte, bu koruma kanuni sınırlara tabidir. Kanun koyucu, TCK madde 99 ile suç sonucu gebeliklerde yirmi haftanın sonuna kadar yargısal izin yolunu öngörerek, ceninin korunması ile kadının kişisel özerkliği ve vücut bütünlüğü arasında normatif bir denge kurmuştur. Yargı, bu dengeyi görmezden gelerek cenine mutlak üstün tanımış durumdadır.

Ayrıca mesele yalnızca annenin psikolojisi değil; annenin kişisel özerklik, bedensel/ruhsal bütünlük ve onur boyutlarıyla Anayasa madde 17 kapsamında çekirdek hak alanına ilişkindir. Dolayısıyla değerlendirme, ‘psikoloji’ gibi tali bir saikle değil, temel haklar arası dengeleme yoluyla yapılmalıdır. Son olarak ise kanun, belirli koşullar altında (örneğin gebeliğin bir suç sonucu oluşması ve yirmi haftalık süre sınırı içinde bulunulması halinde) gebeliğin sonlandırılmasına izin vererek ceninin yaşam hakkı ile kadının bedensel ve ruhsal bütünlüğü arasında dengeyi zaten kurmuştur. Dolayısıyla mahkemelerin, bu açık yasal dengeyi görmezden gelip ceninin yaşamını her durumda

üstün tutan genel bir yaklaşım benimsemeleri, kanunilik ve ölçülülük ilkeleriyle bağdaşmayacaktır.

TCK madde 99/6'nın öngördüğü yirmi haftalık süre maddi hukuka ilişkin kesin bir süredir; usuli gecikmelerle bu sınırın dolmasına yol açmak, kanunla tanınan imkânı etkisizleştirecektir. Bu bakımdan özellikle başvurucunun ve velisinin birlikte imzaladığı ikinci talebin cevapsız bırakılması sonucu başvurucuya aşırı külfet yüklenerek yirmi haftalık sürenin dolmasına sebep olunmuştur.

Özetle; ilk derece mahkemesince TCK madde 99/6'da kürtaj bakımından verilen izin yok sayılmış, ceninin yaşam hakkına üstünlük tanınarak gebe kadının insan hakları görmezden gelinmiş ve süre bakımından kritik olan bu dava sürüncemede bırakılmıştır.

4.3 Yargıtay Kararları

Kürtaj konusuna ilişkin Yargıtay kararları, ceza hukuku ve özel hukuk boyutlarıyla konunun uygulamadaki yansımalarını ortaya koymaktadır. Bu kararlar, kürtajın hukuki niteliği, rıza kavramı, cinsel suçun belirlenmesi ve gebeliğin sonlandırılması bakımından önemli içtihatlar içermektedir. Yargıtay'ın değerlendirmeleri hem mevcut yasal düzenlemelerin nasıl yorumlandığını hem de kürtajın toplumsal ve etik boyutlarıyla birlikte hukuki uygulamaya nasıl yansıdığını göstermesi açısından dikkat çekicidir. Bu bölümde, kürtaj hakkına dolaylı ve doğrudan temas eden seçili Yargıtay kararları incelenecektir.

İncelenecek olan kararlardan ilki Yargıtay 8. Ceza Dairesi'nin 2010/14557 esas, 2011/2772 karar numaralı ve 05.04.2011 tarihli kararıdır¹²⁸. Dosya kapsamına göre şüpheli, müşteki ile evli olup evlilik birliği devam ettiği sırada gebe kalmıştır. Yapılan

¹²⁸ Yargıtay 8. C.D., T. 05.04.2011, E. 2010/14557, K. 2011/2772, lib.kazanci.com.tr (e.t. 23.10.2025).

tıbbi kontroller sonucunda, şüphelinin gebeliğinin 17 Temmuz 2009 tarihi itibarıyla 28. haftasında bulunduğu tespit edilmiştir. Bu tarihten kısa bir süre sonra eşler arasında çeşitli anlaşmazlıklar yaşanmış ve taraflar 2009 yılı Ağustos ayı itibarıyla fiilen ayrı yaşamaya başlamıştır. Ayrılığın ardından şüphelinin düzenli sağlık kontrollerine gitmediği ve gebelik takibini sürdüren Aile Sağlığı Merkezi'nin personeliyle yaptığı telefon görüşmesinde evde düşük yaptığını beyan ettiği belirlenmiştir.

Müşteki, eşinin hamileliğinin bu şekilde sonlandığına dair beyanından haberdar olduktan sonra doğacak çocuğun yaşamı konusunda endişe duyarak Cumhuriyet Başsavcılığı'na müracaat etmiştir. Soruşturma kapsamında alınan ifadelerde, şüphelinin farklı tarihlerde çelişkili açıklamalarda bulunduğu, bir yandan Isparta Devlet Hastanesi'nde düşük yaptığını beyan ettiği, diğer yandan hastanenin kayıtlarında bu yönde herhangi bir başvuruya rastlanmadığı tespit edilmiştir. Bu çelişkili durum karşısında, Cumhuriyet Başsavcılığı mevcut delil durumunu değerlendirerek şüphelinin fiili ile gebeliğin sonlanması arasında kesin ve inandırıcı bir bağ kurulamadığı, bu nedenle kamu davası açılmasını gerektirecek derecede yeterli delil bulunmadığı kanaatine varmış ve kovuşturmayla yer olmadığına karar vermiştir.

Bu karara karşı müşteki vekili tarafından yapılan itiraz, Akşehir Ağır Ceza Mahkemesi tarafından reddedilmiştir. Bunun üzerine Adalet Bakanlığı, soruşturma ve mahkeme kararlarının hukuka aykırı olduğu gerekçesiyle kanun yararına bozma talebinde bulunmuştur. Dosya Yargıtay'a intikal ettikten sonra yapılan inceleme sonucunda, Yargıtay ilgili dairesi tarafından şu hususlar tespit edilmiştir: 28 haftalık bir gebeliğin tıbben 'düşük' şeklinde değil, ancak 'erken doğum' niteliğinde sonuçlanabileceği; bu durumda doğan ceninin canlı mı ölü mü olduğunun tıbbi incelemelerle ortaya konulması

gerektiği; ayrıca şüphelinin beyanı, müştekinin şikâyeti ve hastane kayıtları arasındaki çelişkilerin yargılama makamı tarafından değerlendirilmesinin zorunlu olduğu.

Bu gerekçelerle Yargıtay, mevcut delillerin kamu davası açılmasını gerektirecek nitelikte olduğu sonucuna ulaşmış; bu nedenle kovuşturmaya yer olmadığı kararı ile buna karşı yapılan itirazın reddine ilişkin kararların yerinde olmadığına hükmetmiştir. Sonuç olarak Yargıtay, Akşehir Ağır Ceza Mahkemesi'nin 20.05.2010 tarihli kararını bozmuştur.

Anılan karar incelendiğinde aşağıdaki hususlar tespit edilmiştir:

İncelenen Yargıtay kararı, görünürde bir çocuk düşürme suçuna ilişkin delil yeterliliği tartışması gibi görünse de, özünde kadının bedeni üzerinde tasarruf hakkı, devletin müdahalesinin sınırları ve ceninin yaşam hakkı arasındaki denge bakımından oldukça önemli bir içeriğe sahiptir. Yargıtay kararında verilen hüküm, yalnızca çocuk düşürme suçuna ilişkin olup, Daire'nin inceleme yetkisi de bu suçun oluşup oluşmadığının hukuki denetimiyle sınırlıdır¹²⁹. Bu çerçevede Daire'nin olayın arka planında yer alabilecek başka bir fiil veya suç (örneğin evlilik içi cinsel saldırı gibi) olup olmadığını resen inceleme, değerlendirme ve bu sebeple hükmü bozma yetkisi bulunmamaktadır.

Dolayısıyla söz konusu karar bakımından Yargıtay'ın yalnızca dosyada mevcut deliller çerçevesinde 'çocuk düşürme suçunun unsurlarının oluşup oluşmadığı' yönünden değerlendirme yapması yerindedir. Yargıtay'ın, kadının cinsel suç mağduru olup olmadığını tartışmaması veya gebeliğin oluşum koşullarını derinlemesine incelememesi bir eksiklik değil, görev sınırlarının doğal bir sonucudur. Fakat her ne kadar Yargıtay

¹²⁹ Bkz. CMK m.303.

olayın bu boyutunu tartışamayacak olsa da, insan hakları hukuku bakımından yapılan bu akademik çalışma çerçevesinde bu tür olayların kadınların rızaları dışında maruz kaldıkları cinsel eylemler veya evlilik içi cinsel saldırılar sonucunda ortaya çıkabileceği olasılığının göz ardı edilmemesi gerekmektedir.

TCK madde 102 uyarınca tanımlanan cinsel saldırı suçu, evlilik birliği içinde de işlenebilecektir. Yukarıda detaylıca açıklandığı üzere evlilik içi cinsel saldırı mağdurlarının çoğu zaman toplumsal baskı veya ekonomik sebeplerle suç duyurusunda bulunamadığı durumlarla karşılaşabilmektedir. Bu bağlamda, çocuk düşürme suçuna ilişkin fiillerin, evlilik içi cinsel saldırı mağduriyetinin sonucu olarak ortaya çıkan gebeliklerin kadının rızasının bulunmaması sebebiyle gerçekleştirilmiş olabileceği de göz önünde bulundurulmalıdır.

Bu perspektiften bakıldığında, Yargıtay'ın kararı usul bakımından yerinde olsa da, çocuk düşürme suçunun arkasındaki olası toplumsal, ekonomik ve benzeri olguların hukuki düzeyde tartışılması kaçınılmazdır.

Suç sonucu oluşan gebeliğin sonlandırılmasına ilişkin olarak incelenecek bir diğer karar ise Yargıtay 9. Ceza Dairesi'nin 2021/18295 esas, 2023/1577 karar numaralı ve 22.03.2023 tarihli kararıdır¹³⁰. Dosya kapsamında sanık ile mağdurenin aynı işyerinde çalışmakta olduğu, olay günü sanığın mağdureyi aracıyla evine bırakmak amacıyla işyerinden aldığı anlaşılmıştır. Mağdurenin ilk beyanında, sanıkla rızasıyla cinsel ilişkiye girdiğini, ancak daha sonraki aşamalarda bu beyanını değiştirerek ilişkinin zorla gerçekleştiğini ileri sürdüğü görülmektedir. Olay sonrasında mağdurenin gebe kalması üzerine alınan cenin örneği, sanığın DNA örneğiyle karşılaştırılmış ve Adli Tıp Kurumu

¹³⁰ Yargıtay 9. C.D., T. 22.03.2023, E. 2021/18295, K. 2023/1577, www.lexpera.com.tr (e.t. 19.10.2025).

Biyoloji İhtisas Dairesi tarafından düzenlenen raporda sanığın biyolojik baba olmadığı tespit edilmiştir.

Yerel mahkeme, sanığın mağdurenin hamile kaldığı ceninin babası olmamasını, sanığın olay tarihinde cinsel ilişkiye girmediği yönünde savunmasının doğruluğunu ispatlayan bir delil olarak görmemiştir. Mahkeme, mağdurenin ilk ifadesinde rıza bulunduğunu belirtmesi, sonrasında ise zorlamadan bahsetmesi nedeniyle beyanlarında çelişki olduğunu kabul etmiş; ancak ‘ceninin babası olmama olgusu, sanığın eylemi gerçekleştirmedigini kanıtlamaz’ gerekçesiyle sanığın mahkumiyetine karar vermiştir. Sanık, bu hükmü temyiz etmiş ve Yargıtay’a başvurmuştur.

Yargıtay 9. Ceza Dairesi, dosyada yer alan tüm deliller birlikte değerlendirildiğinde, sanığın mahkumiyetine yeterli, kesin ve inandırıcı bir kanıt bulunmadığını vurgulamıştır. Kararda özellikle mağdurenin değişen beyanlarının güvenilirliği sorgulanmış, mağdurun olayın hemen ardından alınan ilk ifadesinde rızasının bulunduğunu, yargılama aşamasında ise zorlama iddiasında bulunduğunu belirtmesi önemli bir çelişki olarak değerlendirilmiştir.

Yargıtay, ayrıca sanığın soruşturma ve kovuşturma boyunca istikrarlı savunma yaptığını, olayı sürekli olarak aynı biçimde anlattığını ve suçlamayı reddettiğini vurgulamıştır. Bu durumun, sanığın beyanının güvenilirliği bakımından dikkate alınması gerektiğini belirtmiştir. En kritik delil olarak değerlendirilen DNA raporunun ise, ceninin sanıktan olmadığına ilişkin açık bir bilimsel tespit içerdiği; bu durumun da sanığın iddiasını desteklediği ifade edilmiştir. Daire, her ne kadar DNA sonucu, cinsel ilişkinin hiç gerçekleşmediğini tek başına ispatlamasa da olayın tüm unsurları birlikte değerlendirildiğinde ciddi bir şüphe alanı doğurduğunu kabul etmiştir.

Bu gerekçelerle Yargıtay, yerel mahkeme kararının ‘her türlü şüpheden uzak, kesin ve inandırıcı delile dayanmadığı’ sonucuna vararak, şüpheden sanık yararlanır ilkesinin uygulanması gerektiğine hükmetmiş ve mahkûmiyet kararını bozmuştur.

Anılan karar incelendiğinde aşağıdaki hususlar tespit edilmiştir:

Yargıtay’ın bu kararı, mağdur beyanının ceza yargılamasındaki ağırlığını kabul etmekle birlikte, beyanların çelişkili veya değişken olduğu durumlarda tek başına mahkûmiyet için yeterli olamayacağını ortaya koymaktadır. Özellikle, cinsel ilişki iddiasını destekleyen fiziksel veya biyolojik delillerin bulunmaması halinde, mağdurun değişken beyanlarına dayanarak sanığın mahkûm edilmesi ‘şüpheden sanık yararlanır’ ilkesine aykırı kabul edilmektedir. Kararda DNA raporunun sanığın baba olmadığını göstermesi, olayın maddi yönünü kuşkulu hale getirmiştir.

Kararda mağdurun ilk ifadesinde rızasıyla ilişkiye girdiğini, sonrasında ise zorlama iddiasında bulunduğunu belirtmesi, ‘rıza’ kavramının dinamik yapısına dikkat çekmektedir. Yargıtay, bu tür ifade değişikliklerinin cinsel dokunulmazlık suçları bakımından özel bir titizlikle incelenmesi gerektiğini ancak tutarlılık bulunmayan beyanların tek başına mahkûmiyet için yeterli olamayacağını vurgulamıştır. Böylece TCK madde 104 kapsamındaki yargılamalarda mağdurun iradesi ve beyan tutarlılığının delil değerlendirilmesinde belirleyici bir unsur olduğu bir kez daha ortaya konulmuştur.

Karar yalnızca maddi ceza hukuku açısından değil, ceza muhakemesi ilkeleri bakımından da önem taşımaktadır. Şöyle ki; Yargıtay 9. Ceza Dairesi, ‘şüpheden sanık yararlanır’ ilkesini uygularken, bu ilkenin sadece soyut bir prensip değil, yargılamanın tamamında geçerli bağlayıcı bir norm olduğunu vurgulamaktadır. Delillerin değerlendirilmesinde mahkûmiyet için ‘her türlü şüpheden uzak, kesin ve inandırıcı’ bir kanaatin oluşması zorunludur.

Yargıtay’a göre, mahkûmiyet hükmü, ihtimale veya varsayıma değil, maddi gerçeğin objektif kanıtlarla doğrulanmasına dayanmalıdır. DNA testinin sonucu, olayın oluş biçiminde ciddi bir kuşku yaratmışken, mahkemenin ‘yine de sanık ilişkiye girmiştir’ varsayımıyla mahkûmiyet kararı vermesi, delil değerlendirme ilkeleriyle bağdaşmamaktadır.

Yargıtay 9. Ceza Dairesi’nin bu kararı, reşit olmayanla cinsel ilişki suçuna ilişkin içtihatların yönünü belirleyen emsal bir karar niteliğindedir. Daire, olayda suçun sübut bulduğuna ilişkin kesin ve güvenilir delil bulunmadığı sonucuna varmış; bu nedenle mahkûmiyet yerine beraat yönünde değerlendirme yapılması gerektiğine hükmetmiştir. Karar hem mağdur beyanlarının çelişkili olduğu hem de biyolojik delillerin suçun işlendiğine dair kesin bir sonuç vermediği durumlarda, şüphenin sanık lehine değerlendirilmesi gerektiğini güçlü bir biçimde ortaya koymaktadır.

Bu içtihat, uygulamada rızaya dayalı ilişkiler ile zorlamaya dayalı cinsel suçlar arasındaki sınırın doğru belirlenmesi, delil değerlendirilmesinin titizlikle yapılması ve reşit olmayan mağdurların beyanlarının güvenilirlik analizinin dikkatle yürütülmesi bakımından yol gösterici niteliktedir.

Cinsel bir suç sonucu oluşan gebeliğin konu edildiği diğer bir karar ise Yargıtay 9. Ceza Dairesi’nin 2023/6181 esas, 2023/5132 karar numaralı ve 13.09.2023 tarihli kararıdır¹³¹. Somut olayda sanık ile mağdurenin öz kardeş oldukları, aynı evde birlikte yaşadıkları ve mağdurenin ağır düzeyde zihinsel engelli olduğu tespit edilmiştir. Adli Tıp Kurumu’nun düzenlediği rapora göre mağdurenin zekâ seviyesi 15, zihinsel yaşı ise yaklaşık 2 yaş düzeyindedir. Bu bulgular, mağdurenin hukuki anlamda fiilin niteliğini,

¹³¹ Yargıtay 9. C.D., T. 13.09.2023, E. 2023/6181, K. 2023/5132, www.lexpera.com.tr (e.t. 19.10.2025).

sonuçlarını ve kendisine yöneltilen eylemlerin anlamını kavrayamayacak durumda olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

Suçlamaya göre sanık, evde kimsenin bulunmadığı zamanlarda ve farklı tarihlerde dört kez mağdure ile organ sokmak suretiyle cinsel ilişkiye girmiştir. Mağdurenin zihinsel engeli nedeniyle bu eylemleri anlamlandırıp engellememesi, onun rıza gösterme yeteneğinin fiilen bulunmadığını göstermektedir. Olayın ortaya çıkması sonrasında yapılan iç beden muayenesinde, mağdurenin ‘tıbbi anlamda anatomik bakire olarak değerlendirilemeyeceği’ yönünde rapor düzenlenmiş ve mağdurenin hamile olduğu doktor raporlarıyla tespit edilmiştir. Ancak kararın devamında ‘mağdurenin bakire olup hamile kalmış olması’ ifadesine yer verilmiştir. Burada bir yazım hatası sonucu anlam karmaşası olduğundan tarafımızca karar incelemesi yapılırken bu ayrıma dikkat edilecektir.

Bunun üzerine alınan adli tıp raporunda mağdurenin hamile kalmasının ‘vajinaya tam organ sokulması olmaksızın, vajina girişinde gerçekleşen sürtünme yoluyla cinsel ilişki sırasında vajen içine doğru boşalma olması halinde’ mümkün olabileceği belirtilmiştir. Sanık da ifadesinde mağdureyle ‘sürtünme yoluyla cinsel ilişki yaşadığını’ kabul etmiştir. Tüm bu deliller bir bütün halinde değerlendirildiğinde mahkeme, organ sokma biçiminde nitelikli cinsel saldırının somut olayda her türlü şüpheden uzak biçimde ispatlanamadığı, buna karşılık organ sokma gerçekleşmeksizin sürtünme yoluyla cinsel saldırı eyleminin sübut bulunduğu kanaatine varmıştır.

Bu nedenle mahkeme sanığı TCK madde 102/1 kapsamında cinsel saldırı suçundan mahkûm etmiş; eylemin organ sokma unsurunun kesin biçimde ispatlanamaması sebebiyle nitelikli hal (TCK madde 102/2) kapsamında cezalandırmamıştır. Karar, katılan Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı vekili tarafından

temyiz edilmiş; ancak Bölge Adliye Mahkemesi 25. Ceza Dairesi ile Yargıtay temyiz itirazlarını reddederek hükmü oy birliğiyle onamıştır.

Yüksek Mahkeme gerekçesinde yerel mahkeme yargılamasının usul ve yasaya uygun biçimde yürütüldüğünü, delillerin toplanması ve değerlendirilmesinde herhangi bir eksiklik bulunmadığını, sanığın eylemlerinin dosya kapsamında delillerle uyumlu biçimde tespit edildiğini belirtmiştir. Mahkeme, vicdani kanaatin dosya içeriğiyle örtüştüğünü, suçun nitelendirilmesi ve cezanın belirlenmesinde de isabetsizlik bulunmadığını ifade etmiştir. Böylelikle sanığın sürtünme suretiyle cinsel saldırı eyleminden mahkumiyetine ilişkin hüküm kesinleşmiştir.

Anılan karar incelendiğinde aşağıdaki hususlar tespit edilmiştir:

Cinsel dokunulmazlığa karşı suçlarda mağdurun rızasının geçerliliği, mağdurun fiilin anlam ve sonuçlarını kavrayabilecek zihinsel olgunluğa sahip olmasına bağlıdır. Zihinsel engeli ağır düzeyde olan bireylerin rızası, hukuken geçerli bir rıza olarak kabul edilmez. TCK madde 102/3'te 'beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye karşı' işlenen cinsel saldırı eylemleri, nitelikli hal olarak düzenlenmiştir. Bu yönüyle, zihinsel engelli mağdura yönelik cinsel fiiller, mağdurun 'rıza gösterme yeteneği' bulunmadığı için her hâlükârda rızasız olarak kabul edilecektir.

Somut olayda mağdurenin zekâ seviyesinin 15, zekâ yaşının ise yaklaşık 2 yaş düzeyinde olduğu dikkate alındığında, fiilin anlam ve sonuçlarını idrak etmesinin mümkün olmadığı bilimsel olarak saptanmıştır. Dolayısıyla sanığın eylemi, mağdurenin rızasıyla değil, rıza dışı olarak gerçekleşmiştir. Bu durum, failin kastını ortadan kaldırmaz; aksine failin, mağdurun zihinsel yetersizliğini bildiği halde fiili gerçekleştirmesi, suçun manevi unsurunu pekiştirir. Böylece sanığın eylemi, mağdurun savunmasızlığından yararlanarak gerçekleştirilen bir nitelikli cinsel saldırı olarak

değerlendirilebilecektir. Ancak organ sokma unsurunun kesin biçimde ispatlanamaması cezalandırmayı, temel şekli olan sürtünme yoluyla cinsel saldırı düzeyine indirgemıştır.

Cinsel saldırı suçunun nitelikli halinin oluşabilmesi için TCK madde 102/2’de belirtildiği üzere ‘vücuda organ veya sair cisim sokulması’ gereklidir. Yargıtay uygulamalarında ‘organ sokma’, cinsel birleşmenin vajina, ağız veya anüs yoluyla gerçekleşmesi olarak tanımlanır. Ancak bu unsurun varlığı, her zaman doğrudan tıbbi bulgularla sabit olmayabilir. Özellikle olayın üzerinden uzun süre geçmiş olması, mağdurun beyan gücünün sınırlı olması veya adli tıp muayenesinin gecikmesi durumlarında delillerin tespiti güçleşmektedir.

Somut olayda mağdurenin ‘tıbbi anlamda anatomik bakire olarak değerlendirilemeyeceği’ yönünde rapor bulunması ve mağdurenin bir başka kişiyle daha cinsel ilişki yaşamadığının kabulü; mağdurenin sanık tarafından saldırıya uğraması sonucu bakireliğini kaybettiği ve bunun sonucunda hamile kaldığı ihtimalini güçlendirecektir. Bununla birlikte kararın devamında yer alan ‘mağdurenin bakire olup hamile kalmış olması’ ifadesi ve Adli Tıp Kurumu’nun hamileliğin ‘vajinaya tam organ sokulmadan, sürtünme yoluyla gerçekleşen temas sırasında vajina girişine boşalma’ sonucu oluşmuş olabileceğini belirtmesi ise organ sokma unsurunun gerçekleştiğini kesin biçimde göstermemekte; aksine ‘olasılık’ sınırında kalmasına sebebiyet vermektedir. Ceza yargılamasında ise olasılıklar değil, her türlü şüpheden uzak kesin delil aranmaktadır. Bu nedenle mahkeme, organ sokma unsurunun sabit olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Yüksek Mahkeme, cinsel suçlarda mağdurun beyanının önemli bir delil olduğunu kabul etmekle birlikte, beyanın güvenilirliğini destekleyen objektif veriler bulunmadıkça mahkumiyetin kurulamayacağı görüşündedir. Bu karar da aynı ilkeye dayanmaktadır:

Hamileliğin varlığı fiilin gerçekleştiğini gösterse de, bunun organ sokma suretiyle mi yoksa sürtünme yoluyla mı meydana geldiği şüpheli kaldığından, şüphe sanık lehine yorumlanmıştır. Oysa Adli Tıp Kurumu'nun mağdurenin 'anatomik olarak bakire olmadığı' yönündeki ifadesi organ sokma suretiyle cinsel saldırı suçunun oluştuğunun açık bir kanıtıdır. Zira mağdurenin farklı bir kişiyle daha cinsel ilişki yaşamadığının kabulü ile bakireliğinin mutlak suretle sanık tarafından bozulduğu sarihtir. Bu durumda organ sokma eyleminin kesin olarak tespit edildiğinden bahisle cinsel saldırı suçunun nitelikli halinin gerçekleştiği kabul edilmeli ve bu kabul ile hüküm kurulmalıdır. Gebeliğin ne şekilde oluştuğu (organ sokma suretiyle mi yoksa vajina girişine boşalma yoluyla mı olduğu) ise başka bir tartışma konusudur. Adli Tıp Kurumu'nun 'vajinaya tam organ sokulmadan, sürtünme yoluyla gerçekleşen temas sırasında vajina girişine boşalma' sonucu oluşmuş olabileceğini ifade etmesi olası bir ihtimali hatırlatmaktan öteye geçmemelidir. Fakat tekrar belirtilmelidir ki; mağdurenin bakire olmaması, başka biriyle daha cinsel birliktelik yaşamadığının kabulü halinde, sanık tarafından cinsel saldırı suçunun nitelikli halinin işlendiğinin kabulünü gerektirmektedir.

Sonuç olarak, zihinsel engelli mağdurlara yönelik cinsel saldırı vakalarında hem mağdurun savunmasızlığı hem de delillerin niteliği, ceza yargılamasında özel bir hassasiyet gerektirmektedir. Rızanın geçerliliği noktasında mağdurun zihinsel kapasitesi belirleyici olduğundan, bu tür dosyalarda failin eylemi, mağdurun razısıyla gerçekleştirdiği yönünde savunmalar hukuken değer taşımayacaktır. Öte yandan, organ sokma unsurunun ispatı bakımından yalnızca olasılıklara dayanmak yerine, olayın tüm delilleri birlikte değerlendirilmelidir. Mağdurenin anatomik bakireliğinin bozulmuş olması, başka bir cinsel birlikteliğin bulunmadığı koşullarda, organ sokma suretiyle cinsel saldırı suçunun gerçekleştiğini güçlü biçimde göstermektedir. Bu nedenle yargılama

makamlarınca, özellikle zihinsel engelli mağdurların söz konusu olduğu vakalarda, delillerin bütüncül değerlendirilmesine dayalı bir yaklaşım benimsenerek hem mağdurun korunması hem de maddi gerçeğin ortaya çıkarılmasını sağlayacak bir denge gözetilmesi gerekmektedir.

On haftayı aşan gebeliklerin, Tüzüğe ekli listede sayılan hastalık hallerinden birinin bulunması halinde sonlandırılabilir olmasına rağmen mahkemece bu durumun incelenmemiş olmasına ilişkin Yargıtay 13. Hukuk Dairesi'nin 2007/13653 esas, 2008/3101 karar numaralı ve 06.03.2008 tarihli kararı¹³² ise şu şekildedir:

Davacı, 2000 yılında terleme, ağrı ve ateş şikayetleriyle başvurduğu doktora iki aydır adet görmediğini bildirmiş, yapılan gebelik testinin negatif, brusella¹³³ testinin ise pozitif çıkması üzerine tedavi amacıyla ilaç kullanmaya başlamıştır. Daha sonra başka bir hekim tarafından muayene edildiğinde aslında dört aylık hamile olduğu anlaşılmış, bu durum üzerine davacı kullandığı ilaçların bebeğe zarar vermiş olabileceği endişesiyle gebeliğin sonlandırılmasını talep etmiş ancak hekimler fetüsün sağlıklı olduğu gerekçesiyle bu talebi reddetmiştir.

Davacı, doğumun ardından elleri olmayan bir çocuk dünyaya geldiğini belirterek, gebeliğin zamanında tespit edilememesi ve gebeliğin sonlandırılmasına izin verilmemesi sebebiyle uğradığını iddia ettiği zararın tazminini talep etmiştir. Yerel mahkeme, Adli Tıp Kurumu ve Yüksek Sağlık Şûrası raporlarına dayanarak, testin yapıldığı dönemde annenin 10-11 haftalık gebe olduğu, brusella tedavisinde kullanılan ilaçların fetüste

¹³² Yargıtay 13. H.D., T. 06.03.2008, E. 2007/13653, K. 2008/3101, www.lexpera.com.tr (e.t. 19.10.2025).

¹³³ Brusella: Hayvanlarda ve insanlarda hastalığa neden olabilen, hayvanlardan elde edilen pastörize edilmemiş süt ve süt ürünleriyle çiğ etlerin tüketimi ve enfekte hayvanlarla temaslı kişilere bulaşabilen bir hastalıktır. Brusella bakterisinin insanda meydana getirdiği enfeksiyon hastalığına ise bruselloz adı verilir. Bkz. <https://www.medicana.com.tr/saglik-rehberi-detay/15047/brusella-hastaligi#:~:text=Brusella%3B%20hayvanlarda%20ve%20insanlarda%20hastalığa,hastalığına%20ise%20bruselloz%20adı%20verilir> (e.t. 19.10.2025).

meydana gelen anomaliye neden olamayacağı ve gebelik testinin yanlış sonuç verebileceği gerekçesiyle davalı hekimlerin kusurlu olmadığına hükmetmiş ve davayı reddetmiştir.

Yargıtay, bu kararın eksik incelemeye dayandığı sonucuna varmıştır. Zira Yargıtay, 2827 Sayılı Nüfus Planlaması Hakkında Kanun madde 5 ile RTSHYDİT madde 5 uyarınca on haftayı geçen gebeliklerin ancak belirli tıbbi nedenlerle sonlandırılabilmesine ve Tüzüğe ekli '(2) Sayılı Liste'de ise 'Brusella ve diğer ağır kronik enfeksiyonlar'ın gebeliğin sona erdirilmesine izin verilen durumlar arasında sayıldığına dikkat çekmiştir. Yargıtay, davacı tarafından bu hususun ileri sürülmesine rağmen mahkemece hiçbir değerlendirme yapılmadığını ve bu hususların göz ardı edildiğini tespit etmiştir.

Bu nedenle Yargıtay, ilk derece mahkemesinin davayı yalnızca mevcut bilirkişi raporlarına dayanarak sonuçlandırmasının eksik incelemeye dayandığı kanaatine varmış ve mahkemeden, bir kadın hastalıkları ve doğum uzmanı ile bir biyokimya uzmanından oluşacak bilirkişi heyetinden, ilgili kanun ve tüzük hükümleri de gözetilerek davalıların eylemleri ile netice arasında illiyet bağı ve kusur durumu hakkında yeniden rapor alınmasını istemiştir. Mevzuata uygun değerlendirme yapılmadan ve davacı itirazları karşılanmadan verilen ret kararını usul ve yasaya aykırı bulan Yargıtay, hükmü bozmuştur.

Anılan karar incelendiğinde aşağıdaki hususlar tespit edilmiştir:

Yargıtay'ın incelediği somut olay, tıbbi teşhis sürecindeki hata iddialarının ötesinde, kadının gebeliğini sürdürme veya sonlandırma hakkı ile bu hakkın tıbbi, hukuki ve etik sınırları arasındaki dengeye işaret etmektedir. Olayda davacı, gebeliğini öğrenmeden önce brusella teşhisi konularak ilaç tedavisi görmüş, gebelik teşhisinin

gecikmesi nedeniyle de gebeliğin sonlandırılması için yasal süre geçmiştir. Daha sonra çocuğun ciddi bir fiziksel engel ile doğması, davacının hem tıbbi müdahaleye ilişkin sorumluluk iddialarını hem de gebeliğin sona erdirilmesine ilişkin yasal imkanların yeterince işletilmemesini gündeme getirmiştir. Bu çerçevede uyuşmazlık, yalnızca tıbbi kusur tartışmasından ibaret olmayıp, kadının beden bütünlüğü, sağlık hakkı ve üreme hakkı açısından da değerlendirilmesi gereken bir nitelik taşımaktadır.

Yargıtay kararında NPHK ve Tüzük önemli bir dayanak olarak ele alınmıştır. Tüzüğe ekli listede yer alan ‘Brusella ve diğer ağır kronik enfeksiyonlar’ bu haller arasında açıkça sayılmıştır. Yargıtay, ilk derece mahkemesinin, davacının bu yöndeki iddialarını değerlendirmeden karar vermesini ve bu açık mevzuat hükmünü dikkate almamasını, usul ve yasaya aykırı bularak bozma nedeni yapmıştır. Bu yaklaşım, yargı organlarının, kürtajın yasallığına ilişkin düzenlemeleri yalnızca yasa koyucu normlar olarak değil, aynı zamanda belirli koşullar altında kadına tanınan bir hak olarak da yorumlamaları gerektiğini göstermektedir.

İnsan hakları hukuku bakımından bakıldığında da, gebeliğin sonlandırılmasına ilişkin düzenlemeler, kadının bedensel ve ruhsal bütünlüğü üzerinde tasarruf yetkisini doğrudan etkileyen hükümlerdir. Dolayısıyla devletin yalnızca yasak koymak değil, aynı zamanda hakka etkin erişim sağlamak yönünde pozitif yükümlülükleri de vardır. Bu bağlamda Yargıtay’ın söz konusu kararında, mahkemenin mevzuatla tanınan bu imkânı dikkate almamasını hukuka aykırı bulması, iç hukukta da pozitif yükümlülük anlayışıyla paralel bir yönelim ortaya koymuştur.

Sonuç itibariyle karar, Türkiye’de kürtaj hakkının mutlak bir özgürlük olarak değil, belirli koşullara bağlanmış sınırlı bir hak olarak düzenlenmiş olsa da, bu hakkın

kullanılmasını sağlayan yasal mekanizmaların etkili biçimde işletilmesinin bir insan hakkı yükümlülüğü olduğunu ortaya koymaktadır.

On iki haftayı aşan bir gebeliğin tıbbi zorunluluk bulunmaksızın sonlandırılmasına ilişkin Yargıtay 9. Ceza Dairesi'nin 2023/7427 esas, 2023/7325 karar numaralı ve 07.11.2023 tarihli kararı¹³⁴ şu şekildedir:

Olayda mağdurenin, okul müdürü olan sanık ile irtibat kurduğu, sanığın mağdureye çeşitli telkinlerde bulunarak güven ilişkisi oluşturduğu, sonrasında aralarında cinsel ilişki yaşandığı ve bu ilişkinin sonucunda mağdurenin hamile kaldığı dosya kapsamındaki delillerden anlaşılmaktadır. Sanığın mağdureyi gebeliğin sonlandırılması amacıyla diğer sanık olan doktora götürdüğü, doktorun muayenehanesinde gebeliğin tıbbi zorunluluk bulunmaksızın sonlandırıldığı belirlenmiştir. Dosyada yer alan raporlarda mağdurenin 12 haftayı aşan bir gebeliğinin bulunduğu, rahim ağzının doğal yapısının bozulduğu ve rahim içerisine müdahale edildiği yönünde tespitler mevcuttur.

Mahkemece sanıkların, CMK madde 223/2-e uyarınca beraatine karar verilmişse de, Yargıtay yapılan incelemede mağdurenin beyanı, sanık ifadeleri, otel kayıtları, doktor muayenehanesinde ele geçirilen belgeler, tıbbi raporlar ve tanık anlatımlarının birlikte değerlendirildiğinde sanık doktorun gebeliği on haftayı geçmiş olan mağdurenin çocuğunu tıbbi zorunluluk bulunmadığı halde düşürttüğünü, diğer sanığın ise bu eyleme azmettiren sıfatıyla katıldığını tespit etmiştir.

Bununla birlikte Yargıtay, mevcut dosyada mağdurenin çocuk düşürtme eylemi nedeniyle ruh veya beden sağlığının zarar görüp görmediği hususunda yeterli araştırma yapılmadığını, Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı tarafından

¹³⁴ Yargıtay 9. C.D., T. 07.11.2023, E. 2023/7427, K. 2023/7325, [legalbank.net](https://www.legalbank.net) (e.t. 10.10.2025).

düzenlenen raporun hem cinsel istismar hem de çocuk düşürtme suçları birlikte değerlendirilerek hazırlandığı için hükme esas alınamayacağını, bu nedenle Adli Tıp Kurumundan mağdurenin ruh ve beden sağlığındaki etkilenmeye ilişkin yeni bir rapor alınması gerektiğini belirtmiştir.

Sonuç olarak Yargıtay, yerel mahkeme kararının eksik incelemeye dayalı olduğunu, bu yönüyle hukuka aykırılık içerdiğini belirterek, katılan mağdure vekilinin temyiz talebini yerinde görmüş ve beraat hükmünün bozulmasına oybirliğiyle karar vermiştir. Dosya, eksikliklerin giderilmesi ve yeniden hüküm kurulması için mahkemesine gönderilmek üzere Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına tevdi edilmiştir.

Anılan karar incelendiğinde aşağıdaki hususlar tespit edilmiştir:

Yargıtay kararında, sanıklar hakkında çocuk düşürtme suçundan verilen beraat kararının, eksik inceleme gerekçesiyle bozulduğu görülmektedir. Ancak olayın oluş biçimi, yalnızca çocuk düşürtme suçunun değil, aynı zamanda cinsel dokunulmazlığa karşı suçların da tartışılması gerektiğini göstermektedir. Mağdurenin lise ikinci sınıf öğrencisi olması, yaşının on sekizden küçük olduğunu ortaya koymakta; ancak karar metninde mağdurenin tam yaşı belirtilmediğinden, eylemin TCK madde 103'te düzenlenen 'çocuğun cinsel istismarı' mı yoksa TCK madde 104'te düzenlenen reşit olmayanla cinsel ilişki mi kapsamında kaldığı net olarak belirlenememektedir. Bu durum, fiilin hukuki nitelendirilmesinde önemli bir belirsizlik yaratmaktadır. Mağdurenin yaşı on beşten küçükse rıza hukuken geçersiz kabul edileceğinden eylem 'çocuğun cinsel istismarı' kapsamında değerlendirilecektir. Mağdurenin on beş yaşını doldurmuş olması halinde ise failin mağdure üzerindeki okul müdürü sıfatıyla kurduğu otorite, görünürde rızaya rağmen rızanın geçerliliğini tartışmalı hale getirecek ve fiil yine istismar düzeyinde değerlendirmeye açık olacaktır.

Kararda, sanık okul müdürünün mağdureyi cinsel ilişkiye yönlendirmesi ve bu ilişkinin sonucunda mağdurenin hamile kalması sonrasında, sanığın mağdureyi gebeliği sonlandırmak amacıyla bir doktora götürdüğü, doktorun da gebeliğin on haftayı aştığı halde tıbbi zorunluluk bulunmaksızın müdahale ettiği anlaşılmaktadır. Bu yönüyle olay, TCK madde 99'da düzenlenen 'çocuk düşürtme' suçunun temel unsurlarını taşımaktadır. Yargıtay, yerel mahkemenin beraat kararını, mağdurenin beden veya ruh sağlığının bozulup bozulmadığı hususunda Adli Tıp Kurumu'ndan müstakil bir rapor alınmadan hüküm kurulması nedeniyle eksik inceleme olarak değerlendirmiştir. Bu değerlendirme, Yargıtay'ın eylemi hukuka uygun bir tıbbi müdahale olarak değil, ceza sorumluluğu doğurabilecek bir fiil olarak nitelendirildiğini göstermektedir.

Olayın bütününde, filin mağdure üzerindeki otorite konumu, mağdurenin yaşı ve zekasal olgunluk düzeyi dikkate alındığında, cinsel fiillerin rızaya dayandığını ileri sürmek mümkün değildir. Bu durum, filin yalnızca çocuk düşürtme suçundan değil, aynı zamanda mağdurenin cinsel dokunulmazlığına yönelik eylemlerinden de sorumlu tutulması gerektiğini göstermektedir.

Bu karar, insan hakları bağlamında kadının kürtaj hakkı bakımında da tartışmaya elverişlidir. Somut olayda söz konusu olan kürtaj, kadının kendi bedeni üzerinde özgürce karar verme hakkının bir yansıması mı yoksa failin yönlendirmesiyle gerçekleştirilen ve mağdurenin iradesini yansıtmayan bir müdahale midir, bu anlaşılamamaktadır. Şayet failin yönlendirmesiyle gerçekleştirilmiş ise burada kürtaj hakkından değil, aksine bu hakkın ihlaline yol açan bir zorlayıcı kürtajdan bahsetmek gerekecektir. Bu durum da AİHS kapsamında koruma altına alınan işkence ve kötü muamele yasağı ile özel hayata saygı hakkının ihlali olarak değerlendirilecektir.

Çocuk düşürtme suçu kapsamında incelenecek olan bir diğer karar ise Yargıtay 9. Ceza Dairesi'nin 2021/7251 esas, 2023/4350 karar numaralı ve 15.06.2023 tarihli kararıdır¹³⁵.

Dosya kapsamında sanık müdafii, mağdurenin akıl ve ruh sağlığının hangi eylem nedeniyle bozulduğunun alınan raporda net olarak belirlenmediğini, gebeliğin on haftadan fazla olduğuna dair somut delil bulunmadığını, mağdurenin ifadelerinde gebeliğin en fazla yedi-sekiz haftalık olduğunun geçtiğini, sanığın yalnızca muayene yaptığını ve çocuk düşürtmeye yönelik tıbbi bir müdahalede bulunmadığını, ayrıca eylemin suçun işlenişine yardım niteliğinde değerlendirilmesi gerektiğini ileri sürmüştür. Diğer sanıklar ise kusurları bulunmadığını, eksik inceleme sonucu mahkûm edildiklerini belirtmişlerdir.

Olayda mağdure ile suça sürüklenen çocuk arasında rızaya dayalı bir ilişki bulunduğu, mağdurenin bu ilişkiden gebe kaldığı, durumu öğrenen çocuğun anne ve babası olan sanıkların, mağdureye baskı yaparak gebeliği sonlandırmaya ikna ettikleri tespit edilmiştir. Mağdure, sanıkların yönlendirmesiyle kadın doğum uzmanı olan diğer sanığa gitmiş, muayene sonucunda gebeliğin yaklaşık 4 aylık olduğu belirlenmiştir. Doktor, gebeliğin büyüklüğü nedeniyle kürtaj yapılamayacağını ancak gebeliği sonlandırmak için ilaç verilebileceğini belirtmiş, sanıklar bu ilaçları temin ederek mağdureye vermişlerdir. Mağdure, sanıkların evinde kaldığı sırada ilaçları almış ve ertesi gün planlandığı şekilde hastaneye gitmiştir. Hastane lavabosunda düşük yaptığı anlaşılan mağdure taburcu edilmiştir. Adli Tıp raporunda mağdurenin olay sonrası travma sonrası stres bozukluğu yaşadığı tespit edilmiştir.

¹³⁵ Yargıtay 9. C.D., T. 15.06.2023, E. 2021/7251, K. 2023/4350, [legalbank.net](https://www.legalbank.net) (e.t. 10.10.2025).

Mahkeme, sanıkların mağdurenin rızasıyla, tıbbi zorunluluk bulunmadığı halde ve gebelik süresi on haftadan fazla olan bir durumda gebeliği sonlandırdıkları kanaatine varmış ve bu fiili çocuk düşürtme suçu kapsamında değerlendirerek mahkûmiyet kararı vermiştir.

Yargıtay, olayın meydana geliş şekli, beyanlar arasındaki çelişkiler, tanık anlatımları ve sanıkların suçlamaları reddeden savunmaları karşısında, mahkûmiyet hükmünü destekleyen her türlü şüpheden uzak, kesin ve inandırıcı delil bulunmadığını tespit etmiştir. Bu nedenle, sanıklar hakkında beraat kararı verilmesi gerekirken yazılı şekilde mahkûmiyet kararı verilmesini hukuka aykırı bulmuş ve yerel mahkeme kararını bozmuştur.

Sonuç olarak, Yargıtay 15.06.2023 tarihli kararıyla Tokat 2. Asliye Ceza Mahkemesi'nin mahkûmiyet hükmünü oybirliğiyle bozmuş ve dosyanın yeniden incelenmek üzere mahkemesine gönderilmesine karar vermiştir.

Anılan karar incelendiğinde aşağıdaki hususlar tespit edilmiştir:

Somut olayda reşit olmayan mağdurenin, rızaya dayalı olduğu belirtilen bir cinsel ilişki sonucunda hamile kaldığı, bu durumun ortaya çıkmasıyla birlikte sanıkların baskı ve yönlendirmesiyle gebeliğin sonlandırıldığı anlaşılmaktadır.

Ceza hukuku bakımından çocuk düşürtme suçu, kadının gebeliğinin belirli koşullar dışında sonlandırılmasını yasaklayarak hem doğmamış çocuğun yaşamını hem de kamu sağlığını koruma amacını güder. Kanun koyucu, TCK madde 99 ile kürtajı mutlak biçimde yasaklamamış, ancak yalnızca belirli tıbbi veya yasal zorunluluk hallerinde hukuka uygunluk nedeni tanımıştır. Somut olay bağlamında da mağdurenin rızasıyla gebeliğin sonlandırıldığı belirtilmişse de, Yargıtay'ın dosya kapsamından çıkardığı sonuç, bu rızanın ceza hukukunda geçerli bir hukuka uygunluk nedeni

oluşturmadığı yönündedir. Zira gebeliğin on haftayı aşması ve tıbbi zorunluluk bulunmaması halinde, kadının rızası dahi fiili suç olmaktan çıkarmayacaktır.

Olayın insan hakları boyutu ise, ceza hukukunun ötesinde bir sorunsal gündeme getirmektedir. Burada tartışılan mesele, yalnızca gebeliğin tıbbi prosedürlere uygun biçimde sonlandırılıp sonlandırılmadığı değildir; aynı zamanda mağdurenin iradesinin ne ölçüde özgür olduğu, yönlendirme veya baskı altında aldırılan bir gebeliğin kadının insan onurunu zedeleyip zedelediğidir. AİHS madde 8, bireyin özel yaşamı ve bedeni üzerindeki kararlarına saygıyı güvence altına almaktadır. Bu hak, yalnızca kürtajı yasaklamanın değil, aynı zamanda kadının rızası dışında gebeliğe müdahale edilmesinin de insan hakları ihlali oluşturabileceği anlamına gelmektedir. Bu açıdan bakıldığında, olayda mağdurenin kararının özgür iradeye dayalı olup olmadığı belirlenmeden yapılan bir tıbbi müdahale, kadının bedensel bütünlüğüne yönelik ihlal niteliği taşıyabilecektir.

5. CİNSEL SUÇ MAĞDURLARININ KÜRTAJ HAKKINA ERİŞİM SÜRECİNDE KARŞILAŞTIĞI ENGELLER

5.1 Yasal Süreçler

Yukarıda detaylı olarak açıklanan AYM ve AİHM kararlarında da görüldüğü üzere; kürtaj hakkına ilişkin yasal süreçlerin kanunlar ve diğer ilgili düzenlemelerle netlik kazanmamış olması, uygulamada ciddi sorunlara yol açmaktadır. Mevzuatta yer alan belirsizlikler, farklı yargı organları arasında ortaya çıkan yetki karmaşaları ve aynı konuda verilen çelişkili yargı kararları, gebe kadınların hak arama özgürlüğünü doğrudan etkileyen ve kürtaj hakkını ulaşılamaz hale getiren bir durum yaratmaktadır¹³⁶. Bu durum özellikle, kürtaj işleminin kanunla belirlenmiş süreler içinde gerçekleştirilebilmesi için gereken hızlı ve net hukuki işlemlerin aksamasına sebep olmaktadır.

Pratikte, hak arayan kadının başvurusu, yargı sürecindeki bu karmaşa ve belirsizlikler nedeniyle gereksiz yere uzamakta; dava veya başvuru süreçleri çeşitli merciler arasında gidip gelmekte, kimi zaman yargı yerleri arasındaki görev ve yetki uyuşmazlıkları uzun süre çözülememektedir. Bu sebeple, gebeliğin sonlandırılması için öngörülen yasal süreler dolmakta ve kadın, yasal olarak hakkı olan kürtaj işleminden fiilen mahrum kalmaktadır.

Dahası, bu mağduriyet yalnızca kürtaj hakkının kaybedilmesi ile sınırlı kalmamakta; kadın, kendi bedeni ve sağlığı üzerinde karar verme hakkının ihlal edilmesinin yanı sıra, hukuki belirsizlik ve gecikme nedeniyle ikinci bir mağduriyet yaşamaktadır. Yani, esasen önlenebilir nitelikteki ‘basit’ aksaklıklar -örneğin yargı mercilerinin yetki konusundaki anlaşmazlıkları- kişilerin hayatını doğrudan etkileyen

¹³⁶ Bkz. Anayasa Mahkemesi’nin 2017/31619 Başvuru Numaralı ve 23.07.2020 Karar Tarihli Kararı.

ağır sonuçlar doğurabilmektedir. Bu da hem hukuk devleti ilkesine hem de temel hak ve özgürlüklerin etkin bir şekilde korunmasına aykırı bir tablo ortaya koymaktadır¹³⁷.

Yasal süreçlerdeki imkânsızlık sebebiyle kürtaj olunamamasının bazı sonuçları da olmaktadır. Şöyle ki; istenmeyen gebeliği sonlandırmak isteyen fakat yasal engeller sebebiyle bunu yapamayan kadınlar ya başka bir şansları olmadığı gerekçesiyle istemeyerek doğumu gerçekleştirmekte ya da kürtajın yasal olduğu bir başka ülkeye seyahat ederek kürtaj olmaktadır¹³⁸. Bu gibi imkanların söz konusu olmadığı durumlarda ise istenmeyen bir çocuk dünyaya gelmektedir ve artık kürtajın yapılamamış olması çocuk açısından da ciddi ve çok boyutlu sonuçlar doğurabilecektir. “*Örneğin kürtaja erişimin aile desteği olmaksızın kimi zaman imkânsız olduğu Nepal’de doğum yapmak zorunda kalan kadınlar çocuklarını terk etmekte ya da onları öldürmektedir*”¹³⁹.” Yahut istenmeyen bir gebelik sonucu doğan çocuğun satılması durumunun yaygın olduğu Filipinler’de¹⁴⁰ böyle bir çocuğun ileride topluma kazandırılabilmesinin veya en azından kendine faydalı bir birey olabilmesinin ne kadar zor ve imkânsız görüldüğü malumunuzdur.

Cinsel bir suç söz konusu olduğunda mağdur kadının genital muayenesinin yapılması, maddi gerçeğin ortaya çıkarılmasında büyük önem arz etmektedir. Ceza Muhakemesi Kanunu madde 76 uyarınca bu muayene, Cumhuriyet savcısının istemi veya hâkim kararı ile yapılabilecektir. Elbette ki mağdurun rızası var ise bu rıza tek başına yeterli kabul edilecek ve Cumhuriyet savcısının istemine veya hâkim kararına gerek

¹³⁷ ÖZEROĞLU, Alev: “Biyo-Hukuk Bağlamında Üreme Hakkı: Gebeliğin Sonlandırılmasına İlişkin Güncel Gelişmelerin Değerlendirilmesi”, XI. Biyoetik Kongresi, Bildiri Özetleri Kitabı, Sakarya, 2025, <https://biyoetik.org.tr/wp-content/uploads/2025/08/TBD-OZET-KITAPCIGL.pdf>, s. 28, (e.t. 26.10.2025).

¹³⁸ ÇOBAN, Funda: “Bir İnsan Hakkı Olarak Güvenli Kürtaja Erişim”, Artvin Çoruh Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, 1(2), 2016, s. 90.

¹³⁹ ÇOBAN, s. 94.

¹⁴⁰ ÇOBAN, s. 94.

olmayacaktır. Ancak asıl sorun şurada söz konusu olmaktadır ki; Ceza Muhakemesinde Beden Muayenesi, Genetik İncelemeler ve Fizik Kimliğin Tespiti Hakkında Yönetmelik¹⁴¹ (Beden Muayenesi Yönetmeliği) madde 18’de mağdurun rızasının bulunmadığı hallerde Cumhuriyet Başsavcılığı’nca gerekli önlemlerin alınacağı belirtilmiştir. “*Ancak Yönetmeliğin (Beden Muayenesi Yönetmeliği’nin) bu hükmü gereği genital muayenenin ilgilinin rızası hilafına hekim tarafından yapılması, hekimlerin mesleklerini icra ederken gözetmeleri gereken tıbbın etik ilkeleri ile de bağdaşmamaktadır*¹⁴².” Bu noktada, suç isnat edilen kişinin aklanma hakkı ile mağdurun vücut dokunulmazlığı hakkı arasında bir menfaat çatışması ortaya çıkacaktır¹⁴³. Bir yandan şüpheli/sanık açısından bu muayenenin yapılması suçun ispatı açısından hayati öneme sahipken, yukarıda açıklandığı üzere mağdurun bu muayeneye rıza göstermemesi de mümkündür. Zira mağdurun rızasının hilafına genital muayeneye maruz bırakılması mağdurun, vücut dokunulmazlığının ihlalini oluşturacak olmasının yanı sıra, yeni bir travma yaşamasına sebep olabilecektir. Bu nedenle olduğu düşünülmektedir ki; bu gibi hak çatışmalarında taraflar arasındaki dengenin sağlanabilmesi için Beden Muayenesi Yönetmeliği ile Cumhuriyet savcısına geniş bir yetki tanınmıştır. Ancak uygulamada, mağdurun rızasının bulunmaması halinde genital muayene sürecinin uzaması veya hiç yapılamaması, cinsel saldırının hukuken tespitini güçleştirmekte; bu durum da belirli sürelerle sınırlı olan kürtaj hakkına erişimde mağdurlar açısından ciddi bir engel oluşturmaktadır. Zira gebeliğin cinsel saldırı sonucu meydana geldiğinin yasal olarak belgelenememesi, kürtaj talebinin kabulü için gerekli hukuki sürecin tamamlanmasını

¹⁴¹ RG. T. 01.06.2005, S. 25832.

¹⁴² CAN YAVUZ, Neslihan: “Genital Muayene Suçu”, 14. Türk Ceza Hukuku Günleri, (Ed.: Adem SÖZÜER, Rahime ERBAŞ, Oğuzhan DEMİR), 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2025, s. 515.

¹⁴³ A.g.e. s. 515.

geciktirmekte, böylece mağdurun zamanında ve güvenli bir şekilde gebeliği sonlandırma imkanını fiilen ortadan kaldırabilmektedir.

Doktrinde ileri sürülen bir görüşe göre, cinsel bir suç sonucundan gebelik meydana gelmesi halinde, kadının 10 haftalık yasal süre içerisinde gebeliğin sonlandırılması için başvuruda bulunması durumunda, adli mercilerden karar alınmasının beklenmesi gecikmeye yol açmakta ve çoğu durumda 10 haftalık istemli kürtaj süresinin dolmasına neden olmaktadır. Bu nedenle, söz konusu gecikmenin önüne geçilmesi amacıyla, adli makamlar yerine tıbbi mercilerin devreye girmesi gerektiği öne sürülmektedir. Bu yaklaşım çerçevesinde, kadının fiziksel ve psikolojik durumuna ilişkin gerekli incelemenin hekimler tarafından yapılması, bu inceleme sonucunda hazırlanacak tıbbi raporun esas alınarak gebeliğin sonlandırılmasına karar verilmesi önerilmektedir. Böyle bir uygulama hem kadının sağlık hakkının hem de bedensel ve ruhsal bütünlüğünün korunmasına hizmet edecek; ayrıca kürtaja erişim noktasında sürecin çok daha kolay ve hızlı ilerlemesine katkı sağlayacaktır¹⁴⁴.

5.2 Toplumsal ve Kültürel Faktörler

Türkiye’de TCK ve sair düzenlemeler çerçevesinde gebe kadına kürtaj hakkı tanınmış durumdadır. Ancak bu yasal hakkın teoride var olması, mağdurların bu haktan fiilen faydalanabildiği anlamına gelmemektedir. Öyle ki, toplumun ataerkil yapısı, geleneksel namus anlayışı, dini değerler, kadın cinselliğine yönelik ahlaki yargılar ve

¹⁴⁴ SERT, Gürkan/DÜRÜSTKAN, Seden: “Eşinin Cinsel Saldırısı ile Gebe Kalan Kadın Açısından Çocuk Düşürtme Suçu ve Hekimin Suçu Bildirmeme Suçu”, 2. Uluslararası Şiddeti Anlamak Kongresi, Tam Metin Kitabı, İstanbul, 2020, https://www.researchgate.net/profile/Engin-Eker/publication/362303408_AILE_ICI_SIDDET_MAGDURU_KADINLARIN_OZELLIKLERI_VE_PSIKOPATOLOJILERI_UZERINE_BIR_INCELEME/links/62e2555a4246456b55efe809/AILE-ICI-SIDDET-MAGDURU-KADINLARIN-OeZELLIKLERI-VE-PSIKOPATOLOJILERI-UeZERINE-BIR-INCELEME.pdf, s. 189, (e.t. 26.10.2025).

sağlık sistemindeki yapısal sorunlar, cinsel suç mağdurlarının kürtaj hizmetlerine erişimini ciddi şekilde sınırlamaktadır. Öyle ki; “*mağdurların büyük bir çoğunluğu, küçük düşürülme, korkma ve utanç nedeniyle cinsel saldırı fiilinin işlenmesinden hemen sonra tıbbi inceleme yoluna gitmezler*”¹⁴⁵.

Türkiye’de özellikle çocuk ve ergen gebeliklerinin, sadece biyolojik veya kriminolojik değil, aynı zamanda toplumsal ve kültürel bir sorun alanı olarak öne çıktığı kanaatindeyiz. Zira bu tür gebeliklerin özellikle küçük yerleşim yerlerinde ve muhafazakâr bölgelerde “namus” kavramıyla ilişkilendirilmesi, olayların gizlenmesine, sağlık hizmetlerine erişimin engellenmesine ve çocuğun psikolojik ve/veya fiziksel olarak zarar görmesine neden olmaktadır. Toplumda yaygın olan “şeref, namus” algısı, mağdur kız çocuğunun değil, ailenin itibarının korunmasına öncelik verilmesine yol açmaktadır¹⁴⁶. Bu nedenle kız çocuklarının hamileliği çoğu zaman saklanmakta, aile içinde çözülmeye çalışılmakta ya da kız çocuğu erken yaşta evlendirilmektedir¹⁴⁷.

Öyle ki, namus algısının merkeze alındığı bu kültürel yapı, suça karışan failin değil, mağdurun cezalandırılmasına neden olmaktadır. Gebelik durumunun açığa çıkması, özellikle küçük yaşta cinsel istismara uğrayan çocukların toplum tarafından dışlanmasıyla sonuçlanmakta, bu da mağdurun sessiz kalmasına ve gebeliğin gizlenmesine zemin hazırlamaktadır. Örnek olarak; 2017 yılında İstanbul Küçükçekmece Kanuni Sultan Süleyman Eğitim ve Araştırma Hastanesi’nde 38’i Suriyeli olmak üzere toplam 115 çocuk doğum yaptığı halde, bu durum uzun süre kayıt altına alınmamış ve

¹⁴⁵ TAŞKIN, Ozan Ercan: “Viktimolojik Açıdan Cinsel Saldırı Suçunda Mağdur Kadın”, 14. Türk Ceza Hukuku Günleri, (Ed.: Adem SÖZÜER, Rahime ERBAŞ, Oğuzhan DEMİR), 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2025, s. 159.

¹⁴⁶ GÜRSOY, Elif/ARSLAN ÖZKAN, Hediye: “Türkiye’de Üniversite Öğrencilerinin Kadına İlişkin ‘Namus’ Algısı”, Psikiyatri Hemşireliği Dergisi, 5(3), 2014, s. 150.

¹⁴⁷ REVA, KARAKUŞ YILMAZ, SATILMIŞ, s. 229.

ilgili birimlere bildirilmemiştir. Bu olay kamuoyuna yansıdığında büyük tepkilere yol açmıştır¹⁴⁸. Görüldüğü üzere çocuk gebeliklerinin “namus meselesi” adı altında aileler tarafından gizlenmesi talebi, sağlık çalışanları üzerinde o denli bir baskıya sebep olmuştur ki sağlık çalışanları TCK madde 280 kapsamında suçu bildirmeme suçunu işlemişlerdir.

Sonuç olarak, adölesan gebeliklerin gizlenmesi, yalnızca bireysel korkularla değil, kültürel normların ve toplumsal baskının yarattığı bir mekanizma ile ilgilidir. Namus anlayışına dayalı bu yapılar, mağdurların adalete erişimini engellemekte, mağdurları sağlık hizmetlerinden mahrum bırakmakta ve suçu görünmez kılmaktadır. Bu nedenle adölesan gebeliklerin önlenmesi kadar, bu tür olayların doğru şekilde raporlanması, izlenmesi ve failin yargılanmasının sağlanması için toplumsal farkındalık yaratılması büyük önem arz etmektedir.

5.3 Kürtaj Hizmetlerine Erişim

Kürtaj hizmetlerine erişim, kadınların cinsel ve üreme sağlığı haklarının temel bir birleşeni olarak değerlendirilmelidir. Bu hizmetlere erişimin sağlanması, yalnızca bireysel sağlıkla sınırlı kalmayıp, toplumsal cinsiyet eşitliği, insan hakları ve kamu sağlığı açısından da belirleyici bir rol oynamaktadır. Kadınların gebeliklerini sonlandırma kararlarını özgürce ve güvenli bir şekilde alabilmeleri, onların bedensel özerklik haklarını kullanabilmelerinin ön koşuludur. Bu nedenle kürtaj hizmetlerinin yasalarla sınırlandırılması ya da erişilmez hale getirilmesi, kadınların temel haklarına doğrudan bir müdahale niteliği taşımaktadır.

Birçok ülkede kürtaj yasal olarak mümkün olsa dahi, pratikte hizmete erişimin kısıtlı olduğu malumunuzdur. Türkiye açısından yapılan bir araştırmaya göre 81 ilden

¹⁴⁸ Hürriyet Haber, Türkiye’yi Sarsacak Utanç Listesi, <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/turkiyeyi-sarsacak-utanc-listesi-40712654?utm> (e.t.14.10.2025).

53'ünde isteğe bağılı kürtaj hizmeti veren devlet hastanesi bulunmadığı tespit edilmiştir¹⁴⁹. Bu durum da, güvenli olmayan yöntemlere yönelme riskini artırmakta ve özel hastanelere gitme zorunluluğu yaratarak sağık eşitsizliklerini derinleştirmektedir. Dünya Sağık Örgütü'ne göre, kaliteli kürtaj bakımına erişilememesi, gebe kadın ve kız çocuklarının, başta yaşam hakkı olmak üzere birçok insan hakkını ihlal etme riski taşımaktadır¹⁵⁰. Bu bakımdan devlet politikalarının kürtajı tarafsız bir şekilde desteklemesi oldukça önemlidir. Zira *“yapılan çalışmalar kürtajın yasal olmadığı ülkelerde de yapıldığını ancak genellikle güvenli olmayan koşullarda gerçekleştiğini göstermektedir¹⁵¹.”* Görüleceği üzere; kürtajın yasaklanması kürtajı ortadan kaldırmamakta, ancak onu daha tehlikeli bir hale getirmektedir.

Kürtaj hizmetlerine erişimin sınırlanması, kadınların fiziksel ve psikolojik sağılığı üzerinde ciddi sonuçlar doğurabilmektedir. Dünya Sağık Örgütü'ne göre, gelişmekte olan bir ülkede her 8 dakikada bir kadın, güvenli olmayan kürtajın yol açtığı komplikasyonlar nedeniyle hayatını kaybetmektedir¹⁵². Öte yandan dünya çapında her yıl yaklaşık 5 milyon kadın kanama ve sepsis (kandaki enfeksiyon) gibi kürtajla ilgili komplikasyonların tedavisi için hastaneye kaldırılmakta ve kürtajla ilgili ölümler 220.000 çocuğı annesiz bırakmaktadır¹⁵³. Ayrıca, istenmeyen gebeliklerin zorunlu olarak sürdürülmesi, kadınların eğitim, istihdam ve sosyal hayata katılım imkanlarını

¹⁴⁹ Kadir Has Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Merkezi: Yasal Ancak Ulaşılabilir Değıl: Türkiye'deki Devlet Hastanelerinde Kürtaj Hizmetleri, s. 2, <https://gender.khas.edu.tr/sites/gender.khas.edu.tr/files/docs/2020-12/kurtaj-hizmetleri-raporu.pdf> (e.t. 22.08.2025).

¹⁵⁰ World Health Organization: Abortion, <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/abortion> (e.t. 01.08.2025).

¹⁵¹ ADALI, Tuğba/ÇAVLİN, Alanur: “Türkiye’de Kürtajın Yaygınlığı ve Kürtaj Kararını Etkileyen Faktörler”, İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi, 39(2), 2019, s. 364.

¹⁵² HADDAD, Lisa B./NOUR, Nawal M.: “Unsafe Abortion: Unnecessary Maternal Mortality”, Reviews in Obstetrics and Gynecology, 2(2), 2009, s. 122.

¹⁵³ A.g.e. s. 122.

kısıtlayarak uzun vadede bireysel ve toplumsal kalkınmayı olumsuz yönde etkileyebilecektir. Bu bağlamda, kürtaj hizmetlerine erişimin önündeki engellerin kaldırılması, yalnızca tıbbi değil, aynı zamanda sosyal ve ekonomik bir öncelik olarak da ele alınmalıdır.

Kürtaj hizmetlerine erişimin zor veya imkânsız olması, kadınların üreme haklarını erkeklerden farklı bir biçimde sınırlandırarak cinsiyete dayalı ayrımcılığa yol açmakta ve bu durum, eşitlik hakkının ihlali niteliği taşımaktadır. Bu bağlamda, söz konusu yasaklar Birleşmiş Milletler Sürdürülebilirlik Hedefleri'nden 5 numaralı hedef¹⁵⁴ olan 'toplumsal cinsiyet eşitliği' ilkesi kapsamında değerlendirilmektedir¹⁵⁵. Açıkça görüldüğü üzere kürtaj hizmetlerine erişimin engellenmesi, yalnızca sağlık hakkının ihlali değil, aynı zamanda kadınlar bakımından insan onuruna saygı hakkının da ihlali anlamına gelmektedir. Kadınların kendi bedenleri üzerindeki tasarruf hakkı, özel hayatın gizliliği ilkesiyle doğrudan bağlantılıdır. Bu kapsamda, devletin kadınların üreme sağlığı hizmetlerine erişimini güvence altına alması hem pozitif hem de negatif yükümlülükleri içeren bir insan hakları sorumluluğudur.

Kürtajın yasak olması veya kürtaja erişimin kısıtlanması, kadınların fiziksel ve ruhsal bütünlüklerini tehdit eden koşullar yaratmakta; bu durum aynı zamanda yaşam hakkı ve sağlık hakkı yönünden de ciddi riskler doğurmaktadır. Bu çerçevede, üreme sağlığı ve cinsel sağlık hizmetlerine erişimin güvence altına alınması, devletlerin insan haklarına dayalı yükümlülükleri arasında yer almakta¹⁵⁶ ve kadınların yaşam hakkının

¹⁵⁴ World Health Organization: Abortion, https://www.who.int/health-topics/abortion#tab=tab_1 (e.t. 09.09.2025).

¹⁵⁵ REVA, BENŞİN, s. 106.

¹⁵⁶ MEGA, Ertunç/YENERER ÇAKMUT, Özlem/SERT, Gürkan/ATA, Pınar/İLÇİN GÖNENÇ, Fulya: "Türkiye'de Tıbbi Yardımla Üreme Tedavisine Erişim ve Üreme Hakları", İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 8(1), 2021, s. 277.

etkin biçimde korunması açısından özel bir önem taşımaktadır. Bu bağlamda kadınların güvenli olmayan yöntemlere başvurmak zorunda kalması, devletin koruma yükümlülüğüyle bağdaşmamaktadır. Bu nedenle, kürtaj hizmetlerine erişimi engelleyen düzenlemeler, sadece eşitlik ilkesini değil, aynı zamanda devletin yaşamı ve insan sağlığını koruma görevini de zedelemektedir. Zira devletlerin, kadınların üreme sağlığına ilişkin kararlarını serbestçe verebilmeleri için uygun hukuki ve fiili ortamı sağlamaları gerekmektedir. Kadınların bu haklarını kullanmalarının engellenmesi, sadece bireysel özgürlük alanını daraltmakla kalmayacak; aynı zamanda toplumsal cinsiyet eşitliğinin gerçekleştirilmesi yönündeki ilerlemeyi de engelleyecektir.

Yukarıda açıklandığı üzere uluslararası insan hakları belgeleri de, kürtaj hizmetlerine erişimin bir insan hakkı meselesi olduğunu vurgulamaktadır. Birleşmiş Milletler Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi (CEDAW) ve İnsan Hakları Komitesi, devletlerin kadınların sağlığını ve yaşam hakkını korumakla yükümlü olduklarını açıkça belirtmiştir¹⁵⁷. Bu çerçevede, devletler yalnızca yasal düzenlemeler yapmakla kalmamalı, aynı zamanda bu hizmetlerin erişilebilirliğini ve kalitesini de garanti altına almalıdır.

¹⁵⁷ CEDAW Komitesi: 24 Sayılı Tavsiye Kararı, s. 87, <https://kadin.ombudsman.gov.tr/mevzuat/cedaw-genel-tavsiye-kararlari-1986-2013.pdf> (e.t. 29.09.2025).

6. SUÇ MAĞDURU KADINLARIN KÜRTAJ HAKKININ GÜÇLENDİRİLMESİ VE ÇÖZÜM ÖNERİSİ OLARAK KÜRTAJ HAKKININ KULLANILMASI İLE İLGİLİ HUKUKİ SÜREÇLERE DAİR EL REHBERİ ÇALIŞMASI

Cinsel suçlar, yalnızca ceza hukuku kapsamında değerlendirilebilecek suçlar olmaktan çok mağdurun fiziksel, ruhsal ve sosyal bütünlüğünü derinden etkileyen bir insan hakları ihlali niteliğindedir. Kadın mağdurlar açısından bu suçlar, gebelik gibi doğrudan kadının beden ve yaşam hakkını ilgilendiren sonuçlar doğurabilmektedir. Bu bağlamda, yalnızca kadınlara tanınmış ve kadınlar tarafından kullanılabilir kürtaj hakkının suç olarak değerlendirilmesi insan hakları ihlaline sebebiyet vermekte ve kadınlara karşı ayrımcılığa yol açmaktadır¹⁵⁸.

Cinsel saldırı sonucu oluşan gebeliklerde kürtaj hakkının kullanımında ciddi hukuki, tıbbi ve sosyal engellerle karşılaşılabilir. Başta sürecin öznesini oluşturan mağdur kadın ve süreç içinde görev alan hekimler, avukatlar ve kolluk görevlileri; yasal düzenlemelerdeki boşluklar, uygulama hususundaki tereddütler, koordinasyon eksikliği gibi sebeplerle süreci doğru yönetememekte ve bu durum gebe kadının insan haklarının ihlaline sebebiyet vermektedir.

Uluslararası düzeyde bu gibi durumlarda yol gösterici olacak türde el rehberi örnekleri bulunmakta ise de ülkemiz açısından bu örneklerin birebir uygulanabilmesi mümkün olmamaktadır. Zira hukuki düzenlemeler ve kültürel yapı, ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Uluslararası bazı el rehberi örnekleri şunlardır:

¹⁵⁸ CEDAW Komitesi: 33 Sayılı (Kadınların Adalete Erişimlerine İlişkin) Genel Tavsiye Kararı, s. 28, <https://kadin.ombudsman.gov.tr/mevzuat/cedaw-33-sayili-genel-tavsiye-karari.pdf> (e.t. 29.10.2025).

6.1 Uluslararası Örnekler

Üreme Hakları Merkezi (Center of Reproductive Right CRR) – Hukuk ve Politika Kılavuzları¹⁵⁹: Çeşitli ülkelerdeki cinsel saldırı/ensest istisnaları, erişim engelleri ve ilgili uluslararası insan hakları normları hakkında karşılaştırmalı hukuki ve politik analizler sunmaktadır. CRR dokümanları, mağdurların güvenli kürtaj hakkına ilişkin hukuki argümanlarını nasıl kurabileceğini, hangi idari/cezaî belgelerin gerektiğini ve hangi uluslararası insan hakları normlarının savunmada kullanılabileceğini göstermektedir. Ülkeler arası farkları vurgulayarak hangi durumlarda mahkemeye başvuru yapılabileceğini, yürütmenin/sağlık kurumunun yükümlülüklerinin neler olduğunu ve hangi yasal stratejilerin izlenebileceğini açıklamaktadır.

Dünya Sağlık Örgütü –Cinsel Saldırı ve Partner Şiddeti Mağdurlarının Klinik Yönetimi¹⁶⁰: Dünya Sağlık Örgütü’nün bu kılavuzu esas olarak sağlık çalışanlarına yöneliktir; ancak mağdurun hukuki süreçte ihtiyaç duyacağı adli tıbbi belgeleme, gizlilik, bilgilendirilmiş onam ve mağduru hukuki desteğe nasıl yönlendirmek gerektiğine dair net protokoller de içermektedir. Özellikle insani yardım ortamları için hazırlanmış olmakla birlikte sağlık ve adalet arasındaki koordinasyonun sağlanması açısından da temel bir kaynaktır. Ayrıca adli muayene ve delil toplama prosedürüne ilişkin örnek formlara, gizlilik ve rıza hususunda onam formu örneklerine de yer verilmiştir.

Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet Sorumluluk Alanı Saha Kılavuzu – “Cinsel Saldırı Sonucu Hamile Kalan Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet Mağdurlarına Destek” (Gender-Based Violence Area of Responsibility (GBV AoR) – “Supporting GBV

¹⁵⁹ Center for Reproductive Rights: World’s Abortion Laws, <https://reproductiverights.org/maps/worlds-abortion-laws/law-and-policy-guide-rape-and-incest-exceptions> (e.t.01.08.2025).

¹⁶⁰ World Health Organization: Clinical Management of Rape and Intimate Partner Violence Survivors, https://www.who.int/publications/i/item/9789240001411?utm_ (e.t.01.08.2025).

Survivors Pregnant Due to Rape”¹⁶¹): Bu yapı insani krizlerde kadın, kız çocukları (ve bazen erkek/LGBTİ+ bireyler) için toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin önlenmesi ve müdahalesini garanti altına almayı hedeflemektedir. Kılavuzun giriş kısmında da belirtildiği üzere bu kılavuz, toplumsal cinsiyete dayalı şiddet sebebiyle hamile kalan mağdurların desteklenmesine yönelik pratik rehberlik sağlamaktadır.

IPAS – Kürtaj Hizmeti Sunan Sağlık Çalışanları için Travma Odaklı Bakım Araç Seti (Trauma-Informed Care Toolkit for Abortion Providers¹⁶²): IPAS, kadınların güvenli bir şekilde yasal kürtaj hizmetlerine erişimini savunan, merkezi Amerika Birleşik Devletleri’nde olan uluslararası bir sivil toplum kuruluşudur. IPAS’ın bu araç seti, cinsel şiddet mağdurlarına travma dostu yaklaşım, rıza, gizlilik ve kayıt-dokümantasyon konularında pratik yönlendirmeler sunmaktadır. Aynı zamanda, hukuki süreç, mağdurun hakları, dava sürecinde gerekli tıbbi kayıtların türleri ve nasıl tutulacağı gibi konularda tavsiyeler içermektedir.

Mukwege Vakfı – Bütünsel Bakım El Kitabı ve Devletin Yükümlülüklerine İlişkin Hukuki Rehber¹⁶³: Cinsel şiddet mağduru kadınlara destek veren bu uluslararası insan hakları kuruluşu, sağlık, hukuk ve psikososyal hizmetleri bir bütün olarak ele almakta ve bu kapsamda hukuki bir rehber sunmaktadır. Bu öneriler, mağdurun hem bireysel hak arama yollarını hem de devletin sorumluluklarını açıkça ortaya koymaktadır.

¹⁶¹ MARTIN, Sarah: Research Query: Supporting GBV Survivors Who are Pregnant due to Rape, <https://gbvaor.net/sites/default/files/2021-04/GBV%20AoR%20HD%20-%20Supporting%20GBV%20Survivors%20Pregnant%20Due%20to%20Rape.pdf?utm> (e.t.01.08.2025).

¹⁶² IPAS – Partners for Reproductive Justice: Trauma-informed Care for Abortion Providers Treating Sexual Violence Survivors in Humanitarian Settings, <https://www.ipas.org/wp-content/uploads/2022/05/Trauma-informed-care-toolkit-TICHTK-E22.pdf?utm> (e.t.01.08.2025).

¹⁶³ Mukwege Foundation: Handbook – Holistic Care for Survivors of Sexual Violence in Conflict, https://mukwegefoundation.org/wp-content/uploads/2019/07/Handbook-Care_for_SV_Survivors-ENG-screen.pdf?utm (e.t.01.08.2025).

Rehber aynı zamanda uluslararası insan hakları normlarına dayalı başvuru örnekleri de içermektedir.

Uluslararası Af Örgütü – Kürtaj ve Zorla Hamilelik Politikası¹⁶⁴: Uluslararası Af Örgütü’nün bu politikaları, zorla hamilelik sonucunda kürtajın insan hakları boyutunu açıklamakta ve devletlerin güvenli kürtaja erişim konusundaki yükümlülüklerini vurgulamaktadır. Ayrıca bu politikalar ile mağdurlar için uluslararası şikâyet mekanizmalarının nasıl kullanılabileceği hususu da aydınlatılmıştır.

Yukarıda kısaca özetlenen rehberleri ışığında tarafımızca hazırlanan öneri niteliğindeki el rehberi çalışması, cinsel suç mağdurlarının adalete erişimini kolaylaştırmak ve yasal kürtaj hakkının kullanılmasını sağlamak amacıyla hazırlanmıştır.

6.2 Cinsel Saldırısı Anlamak

Hiç kimsenin, bir başkasının bedenine izinsiz dokunmaya, cinsel amaçlı davranışlarda bulunmaya hakkı yoktur. Bu tür davranışların tamamı suç teşkil etmektedir.

Yetişkinler için cinsel saldırıyı anlamak¹⁶⁵:

Birisi (eş ve aile dahi) rızası olmadan bir başkasının vücuduna dokunuyorsa (öpmeye, sarılma, elini vücudunuzun herhangi bir yerine değdirmeye, zorla temas gibi...),

İstemediği halde zorla öpmeye, cinsel ilişkiye girmeye ya da benzeri şeylere mecbur bırakıyorsa,

“Hayır” denildiği halde ısrar ediyorsa,

¹⁶⁴ Amnesty International: Amnesty International’s Policy on Abortion Explanatory Note, https://www.amnesty.org/en/wp-content/uploads/2021/05/POL3028472020ENGLISH.pdf?utm_e.t.01.08.2025.

¹⁶⁵ POLAT, Oğuz: “Şiddet”, 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021, s. 85-109, 327-366; KARABULAT, Efe Can: “Cinsel Suçlarda Davranışın Cinsel Niteliğinin Belirlenmesi ve Cinsel Arzuların Tatmini Amacıyla İşlenen Fiil Sorunu”, Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 14(2), 2024, s. 903 vd.

Tehdit ederek, korkutarak veya baskı yaparak kişiyi cinsel bir şey yapmaya zorluyorsa,

Kişiye uyuşturucu ve/veya alkol vererek bilincini bulanıklaştırıp cinsel davranışlarda bulunuyor veya kişiyi bu tip davranışlarda bulunmaya zorluyorsa burada cinsel dokunulmazlık ihlal edilmek suretiyle bir suç işleniyor demektir.

Çocuklar için cinsel istismarı anlamak¹⁶⁶:

Bir yetişkin çocuğun özel bölgelerine (göğüs, kalça, cinsel organlar gibi...) dokunuyor ya da dokunmaya çalışıyorsa,

Çocuğu soymaya, vücudunu göstermeye zorluyorsa,

Çocuğa pornografik içerik izletiyor veya kendi vücudunu gösteriyorsa,

Çocuğa hediye, para veya yiyecek vererek çocuğu cinsel şeyler yapmaya zorluyorsa,

Çocuğu tehdit ederek, korkutarak, kandırarak cinsel davranışlara mecbur bırakıyorsa bu davranışların hiçbiri normal değildir ve suç teşkil etmektedir.

Yaşanan olayı anlatmak çok zor olabilir; utanç, korku, öfke veya suçluluk hissedilebilir. Ancak unutulmamalıdır ki suçlu kişi bunları yaşayan değil, yaşatan kişidir. Yaşananların paylaşılması hem mağdurun korunması hem de suçlunun ceza alabilmesi için oldukça önemlidir. İlk başvuru anında yaşananların olabildiğince açık ve eksiksiz bir şekilde anlatılması, delillerin doğru toplanmasını, olayın zamanında soruşturulmasını ve adaletin sağlanmasını kolaylaştıracaktır. Bu ayrıntılar, sonradan hatırlanması veya ispatı zor olabilecek birçok noktayı netleştirecektir. Hiçbir detay ‘önemsiz’ sanılmamalıdır; anlatılan her bilgi, gerçeğin ortaya çıkmasına ve başka kişilerin zarar görmemesine

¹⁶⁶ POLAT, Oğuz: “Tüm Boyutlarıyla Çocuk İstismarı – 1”, 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2019, s. 99-112,157-158; POLAT, Oğuz: “Tüm Boyutlarıyla Çocuk İstismarı -2”, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2019, s. 359-382.

yardımcı olacaktır. Anlatmakta zorlanılırsa, bir psikolog, sosyal hizmet uzmanı veya avukattan yardım alınabilir. Kanunlar bu süreçte mağduru koruyacak ve destek olacaktır.

Bu çerçevede, mağdurun yaşadıklarını anlamlandırabilmesi ve hangi davranışların suç teşkil ettiğini açık biçimde ayırt edebilmesi amacıyla tablo 6.1’de beden dokunulmazlığı, rıza ve suç kavramlarına ilişkin temel açıklamalara yer verilmiştir.

Tablo 6.1 Suçu Anlamak

Sizin bedeniniz sadece size aittir.	Hiç kimsenin sizin bedeninize izniniz olmadan dokunmaya hakkı yoktur. Bu sizin en temel hakkınızdır.
Her zaman ‘hayır’ deme hakkınız vardır.	İstemediğiniz hiçbir davranışı kabul etmek zorunda değilsiniz. ‘Hayır’ demek sizin suçunuz değil, hakkınızdır.
Hiçbir yetişkinin, hiçbir bahaneyle çocuğa, yukarıda sayılanları yapmaya hakkı yoktur.	‘Sevgi gösterisi’, ‘şaka’ ya da ‘öğretmek için’ şeklindeki bahaneler bu davranışları normalleştirmez, meşrulaştırmaz.
Bu gibi davranışların tamamı suçtur.	Devlet, bu suçları önlemek ve bu gibi suçlar işlendiğinde saldırganı cezalandırmakla yükümlüdür. Mağdur olarak siz her zaman koruma altındasınız.

6.3 İlk Başvuru

Hayati risk, devam eden tehdit veya güvenlik endişesi varsa 112 acil çağrı merkezi aranabilecektir. (Bu Türkiye genelinde tüm acil durumlar için kullanılacak tek çağrı hattıdır.) 112 çağrı merkezi kişiyi ilgili birimlere aktaracaktır. Kadın Destek (KADES) mobil uygulaması üzerinden de tek tuş ile kolluk kuvvetlerine ulaşabilmek mümkündür. Ayrıca ALO 183 Sosyal Destek hattından da 7/24 hizmet alınabilmektedir. İşitme ve konuşma engelli vatandaşlar için görüntülü görüşme imkânı da bulunmaktadır. Bu yöntemlerin her biri durumun kolluk kuvvetlerine bildirilmesini sağlayacaktır¹⁶⁷.

¹⁶⁷ Türkiye Cumhuriyeti Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı: Alo 183, <https://alo183.aile.gov.tr/alo183pages/hizmet-alani/> (e.t.14.10.2025).

Devam eden bir tehdit veya güvenlik endişesi yok ise en yakın kolluk kuvvetine yahut Cumhuriyet Savcılığına şikâyetle bulunulabilecektir.

Mümkün olan en kısa süre içerisinde en yakın hastane acil servisine gidilmeli ve (mümkünse 72 saat içinde) cinsel saldırıya maruz kalındığı belirtilmelidir. Sağlık ekiplerinin sorumluluğu gereği bu suç belirtileri sonucu kişinin durumu savcılığa bildirilecek ve bu şekilde adli süreç başlamış olacaktır¹⁶⁸.

Sağlık ekiplerinin yapacağı muayene ve müdahalelere rıza gösterilmesi, delillerin toplanması ve mağdurun sağlığı açısından oldukça önemlidir. Bu kapsamda mağdur, tamamen çıplak olacak şekilde cinsel organları da dahil olmak üzere tüm vücudunun detaylı incelenmesine müsaade etmelidir. Muayenenin ardından hazırlanacak olan adli rapor, hukuki süreçte mağdurun elindeki en önemli delillerden biri olacaktır.

Mağdur çocuk ise çocuğun ifadesi Çocuk İzlem Merkezi (ÇİM)'nde uzmanlar eşliğinde ve tek seferde alınmalıdır¹⁶⁹.

Suç sonucu oluşan gebelikler bakımından başvuru sürecinin bütüncül bir biçimde anlaşılabilmesi ve uygulamada karşılaşılan sorunlara dikkat çekilebilmesi amacıyla tablo 6.2 hazırlanmıştır. Bu tablo, bağlayıcı veya kesin bir uygulama modeli olarak değil; mevcut belirsizlikleri görünür kılmayı, tartışma zemini oluşturmayı ve uygulamada karşılaşılan sorunlara dikkat çekmeyi amaçlayan öneri niteliğinde bir başlangıç tablosu olarak değerlendirilmelidir. Bu çerçevede, alanında uzman hukukçuların, sağlık profesyonellerinin ve ilgili kurumların görüşlerinin alınması suretiyle; tabloda yer alan yetkili merciler, süreler ve uygulama esaslarının geliştirilmesi ve somutlaştırılması faydalı olacaktır.

¹⁶⁸ Bkz. TCK m. 280.

¹⁶⁹ Bkz. Ceza Muhakemesi Kanunu m.236/3.

Tablo 6.2 Suç Sonucu Oluşan Gebeliklerde Kürtaj Süreci Tablosu

Aşama	Hukuki Dayanak	İzlenecek Adli Yol	Yetkili/Görevli Mercî	Süre Standardı	Uygulama Standardı
Suçun bildirilmesi ¹⁷⁰	TCK m.99/6, CMK m.158	Mağdur/veli/ vekil tarafından derhal şikâyet	Cumhuriyet Savcısı/Kolluk	Derhal	Şekli eksiklikler derhal tamamlanır, bu eksiklikler gerekçe gösterilerek süreç sürüncemede bırakılamaz.
Soruşturmanın başlaması	CMK m.160	Cumhuriyet Savcılığı tarafından soruşturmanın başlatılması	Cumhuriyet Savcısı	Derhal	Soruşturma ile gebeliğin, bir suç sonucu oluşup oluşmadığı tespit edilir; gebeliğin hangi suçun sonucunda meydana geldiği önem arz etmez.
Gebelik süresinin tespiti	Adli ve tıbbi zorunluluk	Acil tıbbi muayene	Yetkili sağlık kuruluşu	24 saat	20. haftaya yaklaşan gebelikler önceliklendirilir.
Gebeliğin sonlandırılmasına ilişkin talep	Beden bütünlüğü hakkı, üreme(me) hakkı	Gebenin izni/ küçük ise küçüğün rızası + velinin izni/ vesayet altında ise gebenin rızası + vasinin izni + sulh ceza hakiminin izni	Mağdurun fiilen bulunduğu Sulh Ceza Hakimliği	48 saat	Talebe ilişkin değerlendirme belirlenen süre içinde kesin olarak tamamlanır.
Gebe kadın evli ise eşin rızasının aranması	NPHK, Tüzük, Hasta Hakları Yönetmeliği	Eşlerin anlaşmazlığa düştüğü durumlarda TMK m.195 uyarınca hâkimin müdahalesinin istenmesi	Mağdurun fiilen bulunduğu Sulh Ceza Hakimliği/ yetkili hekim	48 saat	Gebeliği sona erdirmeye kararının yalnızca gebe kadına ait olması gerektiği göz önünde bulundurulur ¹⁷¹ .

¹⁷⁰ Öğretideki görüşe göre, hekimin suç sonucu oluşan gebeliği sonlandırabilmesi için adli sürecin başlamış olması, başka bir deyişle suçun bildirilmiş olması gerekmekte, yalnızca gebe kadının beyanı esas alınmamalıdır. Bkz. EKİCİ, Meral/ÇELİK BAŞBOZKURT, Özlem: “Suç Sonucu Oluşan Gebeliğin Sonlandırılmasına İlişkin Düzenlemenin (TCK. 99/6) Belirsizliği ve Yarattığı Sorunlar”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, (63), 2025, s. 121.

¹⁷¹ CEDAW Komitesi’nin Türkiye’nin Yedinci Periyodik Raporuna İlişkin Nihai Yorum Metni’nde; kürtajın yalnızca hamile kadının veya kız çocuğunun kararına bağlı olmasını sağlamak için gerekli yasal değişikliklerin yapılması tavsiye edilmiştir. Bkz. https://www.ecoi.net/en/file/local/1193790/1930_1484750203_n1623344.pdf, s. 5, (e.t.14.10.2025).

Aşama	Hukuki Dayanak	İzlenecek Adli Yol	Yetkili/Görevli Mercî	Süre Standardı	Uygulama Standardı
Gebeliğin sonlandırılmasına ilişkin adli merci kararı	5235 Sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemeleri nin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun (5235 Sayılı Kanun ¹⁷²)	Öncelikli yargılama	Mağdurun fiilen bulunduğu Sulh Ceza Hakimliği	48 saat	Görevli merci kanun ile belirlenmiştir. Görevsizlik kararı verilerek süreç sürüncemede bırakılamaz.
Kararın icrası	Beden bütünlüğü hakkı, üreme(me) hakkı	Derhal hastaneye bildirim	Sağlık kuruluşu bünyesindeki yetkili hekim	Derhal	Karar gecikmeksizin uygulanır.

Bir ön çalışma niteliğindeki bu tablo ile, konunun tüm ilgililerinin görüş ve değerlendirmeleri alınarak genel kabul gören bir “standart operasyonel prosedür”ün oluşturulmasının gerekli olduğu görülmüştür. Böylelikle aşamalar ve süreler açık biçimde belirlenerek, cinsel suç mağdurlarının kürtaj hakkına erişimini engelleyebilecek süre aşımı riskinin ortadan kaldırılmasının mümkün olacağı düşünülmektedir.

6.4 Koruma ve Barınma

İçinde bulunulan tehlikeli durumdan korunmak için uzaklaştırma, geçici koruma, barınma, kimlik/adres değişikliği ve/veya maddi destek gibi imkanlardan faydalanabilmek mümkündür. Bu imkanlardan yararlanabilmek için Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi (ŞÖNİM), kolluk kuvveti, savcılık veya adliye ön bürolarına ücretsiz bir şekilde başvuru yapılabilir¹⁷³.

¹⁷² RG. T. 07.10.2004, S. 25606.

¹⁷³ Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı: 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun ve İlgili Mevzuat Kapsamında Alınabilecek Tedbir Kararları Aşağıda Gösterilmiştir, https://rayp.adalet.gov.tr/resimler/504/dosya/tedbir-kararlari06-12-20224-35-pm.pdf?utm_e.t.14.10.2025.

ŞÖNİM’ler 7/24 hizmet vermekte; güvenli barınma, psiko-sosyal rehberlik ve tedbir süreçlerinde destek sunmaktadırlar. İllere ait ŞÖNİM iletişim bilgilerine Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’nın internet sayfasından ulaşılabilecektir¹⁷⁴.

Anlık yönlendirme ve destek için ALO 183 ve 112 acil çağrı merkezi de kullanılabilecektir.

6.5 Suç Sonucu Gebeliğin Oluşması Durumunda

Tıbbi bir sakınca olmadığı takdirde 10 haftaya kadar gebe kadının gebeliği Nüfus Planlaması Hakkında Kanun uyarınca gebe kadının isteği ile sonlandırılabilir. Mevzuata göre, kadın evli ise gebeliğin sonlandırılması hususunda eşin de rızası bulunmalıdır.

20 haftayı aşmamak koşuluyla suç sonucu oluşan gebeliğin uzman hekim tarafından hastane ortamında sonlandırılabilmesi mümkündür.

6.6 Suç Sonucu Oluşan Gebeliğin Sonlandırılması Sürecinde Yargısal Standartların Oluşturulmasına Dair Hukuki Değerlendirme ve Öneriler

Suç sonucu oluşan gebeliğin sonlandırılması yönündeki başvuruların kim tarafından yapılacağı hususu özellikle reşit olmayan kişiler bakımından açık ve öngörülebilir olmalıdır. Mevcut yasal düzenlemelerde yer alan ‘rızaya ehil olma’ ve ‘velinin izni’ kavramlarının birlikte ve ayrı ayrı aranacağı, bu başvuruların kişiye sıkı sıkıya bağlı hak kapsamında değerlendirilip değerlendirilmeyeceği hususu uygulamada tereddütlere neden olmaktadır. Bu nedenledir ki, normatif düzeyde açık hükümlerle şu standartların belirlenmesi gereklidir:

¹⁷⁴ Türkiye Cumhuriyeti Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı: Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi (ŞÖNİM), <https://www.aile.gov.tr/iletisim/bakanlik-iletisim-bilgileri/sonim/> (e.t.14.10.2025).

Reşit olmayan kişilerde, gebeliği sonlandırma hususundaki başvuru hakkı hem mağdura hem de veliye tanınmalı; başvuru, bu kişilerden birinin yokluğu halinde dahi çocuğun üstün yararı gerekçesiyle yapılabilir sayılmalıdır.

Birlikte başvuru zorunluluğu şekli bir koşul olmamalıdır. Birlikte başvuru mümkün olamıyorsa, yargı mercileri çocuğun iradesini doğrudan tespit ederek süreci geciktirmeden ilerletmelidir.

Ailenin, gebe çocuğunun her türlü riske rağmen doğum yapmasını istemesi halinde çocuğun sağlık durumu ve üstün yararı göz önünde bulundurularak mağdur çocuğun başvurusunun kabulü gerekmektedir.

Yargısal sürecin etkin işleyebilmesi için, başvurunun hangi merciye yapılacağı hususu da açık, tekil ve yeknesak olmalıdır. Zira yetki ve görev ayrımı konusunda muğlaklık, fiilen hakkın kullanılmasını imkânsız hale getirmektedir. Buna göre;

Her ne kadar 5235 Sayılı Kanun madde 10 uyarınca gebeliğin sonlandırılmasına ilişkin başvuru bakımından görevli merciin Sulh Ceza Hakimliği olduğu anlaşılrsa da süre bakımından hassas olan bu dava türü için yapılacak başvurular açısından ilgili mevzuatta, görevli merciin, açık bir düzenleme ile belirlenmiş olması gerekmektedir. Zira örnek kararlarda da görüldüğü üzere bu konuda görevli mahkemenin Sulh Hukuk Mahkemesi mi, Sulh Ceza Hakimliği mi olduğu hususunda belirsizlik bulunduğundan bahisle başvuru süreci uzamıştır. Örneğin, Anayasa Mahkemesi'nin 2020/26150 başvuru numaraları kararında¹⁷⁵ açıkça görüleceği üzere başvuru vekili tarafından rahim tahliyesi talebiyle Cumhuriyet Başsavcılığı Aile İçi ve Kadına Yönelik Şiddet Bürosu'na başvurulmuştur

¹⁷⁵ Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru Kararı, 02.11.2023; Başvuru Numarası: 2020/26150, legalbank.net (e.t.27.10.2025).

ve bu başvuru ile Başsavcılık tarafından Sulh Ceza Hakimliği'nden gerekçeleriyle birlikte rahim tahliyesi talep edilmiştir.

Mevzuat ile açıkça belirlenmiş olan görevli mercii; soruşturma aşamasının tamamlanmasını takiben mevcut delilleri değerlendirerek ivedilikle kararını vermelidir.

Yetki bakımından, mağdurun fiilen bulunduğu yer mahkemesi esas alınmalı; coğrafi ve kurumsal sınırlar, erişimi engelleyici biçimde yorumlanmamalıdır.

Evlilik birliğinin hukuken devam ettiği fakat fiilen sona erdiği durumlarda gebeliğin sona erdirilmesi hususundaki karar ile ilgili eşlerin anlaşmazlığa düştüğü durumlarda TMK madde 195 uyarınca hâkimin müdahalesi istenebilecektir¹⁷⁶.

Gebeliğin sonlandırılması taleplerinde süre, doğrudan hakkın özünü belirleyen ve kimi hallerde hakkın varlığını fiilen ortadan kaldıracabilecek nitelikte kritik bir unsurdur. Bu nedenle başvurunun alınması, değerlendirilmesi ve karara bağlanması aşamalarında azami sürelerin açıkça belirlenmesi zorunludur. Söz konusu sürelerin belirlenmesi, salt usuli bir düzenleme değildir; tıpkı gözaltı gibi özgürlüğü kısıtlayan tedbirlerde öngörülen azami süre sınırlamalarıyla aynı mantıksal temele dayanır. Nasıl ki gözaltı süresinin belirsiz bırakılması, kişinin özgürlük ve güvenlik hakkını zedeleyip insan hakları ihlaline yol açabiliyor ise, gebeliğin sonlandırılması başvurularında da zaman bakımından belirsizlik bulunması, kadının bedensel ve ruhsal bütünlüğü, özel hayatı ve sağlık hakkı üzerinde geri döndürülemez sonuçlar doğuracaktır. Zira gebelik, kendi doğası gereği ilerleyen bir biyolojik süreçtir; yargısal veya idari gecikmeler, hakkın yalnızca kullanılmasını geciktirmekle kalmayacak, onu tamamen hükümsüz hale getirecektir. Bu nedenle başvuru süreci, kadının vücudu üzerinde karar verme hakkının bir parçası olarak,

¹⁷⁶ Bkz. Yargıtay 17. H.D., T. 17.12.2012, E. 2012/14592, K. 2012/14122, legalbank.net (e.t. 15.10.2025).

özgürlük hakkı kadar zaman duyarlılığına sahip bir insan hakkı meselesi şeklinde görülmeli; olası bir gecikme, doğrudan hak ihlali olarak değerlendirilmelidir. Böylece, sürenin kendisi bir hak kaybı aracına dönüşmeyecek; aksine, kadınların ve özellikle çocuk mağdurların sağlık ve insan onuruna uygun yaşam hakkını koruyan bir güvenceye dönüşecektir. Bu kapsamda;

Başvuru alındıktan sonra soruşturma aşaması derhal başlamalı, en geç 48 saat içinde tamamlanmalı ve dosya görevli merciye ulaştırılmalıdır. Görevli merci 48 saat içinde karar vermelidir.

Eksik belge veya raporlar sebebiyle sürecin durdurulması yerine, tamamlayıcı işlemler eş zamanlı yürütülmelidir.

Başvurunun süresinde karara bağlanamaması durumunda hâkim, gecikmenin sebeplerini açık ve ayrıntılı biçimde gerekçelendirmekle ve bu gerekçeyi dosyada üst denetime imkân verecek şekilde kayıt altına almakla yükümlü olmalıdır.

Gebeliğin sonlandırılması taleplerinde tıbbi değerlendirmeler, yalnızca fiziksel sağlık riskleriyle sınırlı tutulmamalıdır. Zira sağlık, uluslararası düzeyde bireyin yalnızca bedensel bütünlüğünü değil, ruhsal ve sosyal iyilik halini de kapsayan bütüncül bir yaşam standardını ifade etmektedir. Nitekim Dünya Sağlık Örgütü, sağlık kavramını hastalık veya sakatlığın yokluğu ile sınırlı görmeyip bireyin fiziksel, ruhsal ve sosyal yönden tam bir iyilik halinde bulunması olarak tanımlamıştır¹⁷⁷. Bu yaklaşım, sağlık değerlendirmesinin yalnızca tıbbi bir vaka çözümlemesi değil, aynı zamanda insan onuruna yakışır bir yaşam sürme hakkının parçası olduğunu açık biçimde ortaya koymaktadır. Bu nedenle, gebeliğin sonlandırılmasına ilişkin raporlamalarda disiplinli bir

¹⁷⁷ World Health Organization: Basic Documents – Constitution of the World Health Organization, 49. Baskı, 2020, s. 1, https://apps.who.int/gb/bd/pdf_files/BD_49th-en.pdf#page=6 (e.t. 15.10.2025).

anlayış benimsenmeli; kadın hastalıkları ve doğum uzmanı, psikiyatrist ve adli tıp uzmanlarının ortak değerlendirmeleriyle hem fiziksel hem de psikolojik ve sosyal etkiler birlikte dikkate alınmalıdır. Böyle bir yaklaşım, sağlık hakkının bütünsel niteliğini somutlaştırarak tıbbi kararların yalnızca biyolojik değil, aynı zamanda insan hakları eksenli bir temelde verilmesini sağlayacaktır. Buna göre;

Mahkeme tarafından alınacak sağlık raporu, kadın hastalıkları ve doğum uzmanı, psikiyatrist ve adli tıp uzmanlarının ortak değerlendirmeleri ile hazırlanmalıdır.

Değerlendirmede yaşam hakkı yalnızca biyolojik varlıkla sınırlı yorumlanmamalı; mağdurun ruhsal bütünlüğü, özsaygısı ve geleceğe ilişkin sağlıklı yaşam hakkı da dikkate alınmalıdır.

Raporlama usulü, standart form haline getirilmeli; risk değerlendirmesi, ‘fiziksel risk – ruhsal risk- sosyal risk’ başlıklarında ayrıntılı biçimde yapılmalıdır.

Yetkili ve görevli mercinin, raporun yeterli olmadığını düşündüğü hallerde yeni rapor talebi süreci durdurmamalı yahut sürüncemede bırakmamalıdır.

Yargısal sürecin tüm aşamalarında temel alınması gereken en yüksek normatif ilke çocuğun üstün yararıdır. Bu ilke, yalnızca soyut bir iyi niyet beyanı veya etik bir yönlendirme olarak değil; doğrudan uygulanabilir bir hukuk kuralı ve karar verme ölçütü olarak değerlendirilmelidir. Çocuk Haklarına Dair Sözleşme madde 3 ve Anayasa madde 41 uyarınca da devletin tüm organlarının, çocukların maruz kaldığı her türlü mağduriyette koruyucu, önleyici ve onarıcı bir tutum sergileme yükümlülüğü vardır.

Bu çerçevede çocuğun üstün yararı, yalnızca mevcut olayın fiziksel sonuçlarına değil, aynı zamanda uzun vadeli psikolojik, sosyal ve eğitimsel etkilerine de odaklanmalıdır. Yargı organları karar süreçlerinde bu ilkeyi soyut bir değer olarak değil,

somut vakaya uygulanabilir bir ölçülülük ve denge ilkesi olarak benimsemelidir. Bu doğrultuda;

Çocuğun beyanı, yaş ve olgunluk düzeyiyle uyumlu biçimde doğrudan alınmalıdır. Çocuğun irade açıklamasının geçerliliği, yaş sınırı veya reşitlik kriteri üzerinden değil, bireyin psikolojik kapasitesi ve bilinç düzeyi esas alınarak değerlendirilmelidir. Hâkim, çocuğun beyanını alırken mutlaka bir pedagog eşliğinde hareket etmeli, ifadenin özgür ve baskıdan uzak biçimde verildiğini teminat altına almalıdır.

Gizlilik ve güvenlik ilkesi titizlikle korunmalıdır. Çocuğun kimlik bilgilerinin, tıbbi raporlarının ve kişisel beyanlarının korunması, yalnızca usuli bir yükümlülük değil, aynı zamanda insan onuru ve özel hayatın gizliliği hakkının bir gereğidir. Bilgilerin paylaşımı, yalnızca zorunlu hallerle ve sınırlı amaçlarla yapılmalıdır.

Mahkeme kararları, yalnızca tıbbi yönüyle değil, çocuğun ruhsal bütünlüğü, sosyal çevresi, aile ilişkileri ve gelecekteki yaşam kalitesi üzerindeki etkileriyle birlikte değerlendirilmelidir. Hâkim, kararının uzun vadeli sonuçlarını dikkate almalı ve gerekçesinde bu yönleri açıkça tartışıyor olmalıdır.

Bu bütüncül ve hak temelli yaklaşım, çocuğun yalnızca mevcut dava sürecinde değil, hayatının sonraki evrelerinde de korunmasını sağlayacaktır. Böylelikle, çocuk mağdurların adalet sistemi içinde ikinci kez zarar görmesi veya ikincil travmaya uğraması engellenmiş olacaktır. Devletin ve yargı organlarının görevi, çocuğun kendi sesiyle ifade ettiği iradeyi duyulur kılmak ve bunu tüm süreç boyunca koruyucu bir çerçevede muhafaza etmektir.

Açıklanan tüm bu normatif ilkelerin yalnızca teorik düzeyde kalmaması, kurumsal ve yapısal önlemlerle desteklenmesi amacıyla uygulama alanına yönelik politik ve idari önerilerimiz ise şu şekildedir:

Hâkim, savcı, adli tıp uzmanı ve sağlık personeline yönelik zorunlu hizmet içi eğitimler düzenlenmelidir. Bu eğitimlerde çocuk hakları, toplumsal cinsiyet eşitliği, travma sonrası psikolojik destek, insan hakları temelli yaklaşım ve etkin yargılama ilkeleri gibi konular yer almalıdır. Eğitimler, yargı mensuplarının yalnızca mevzuat bilgilerini değil, insan hakları odaklı karar verme becerilerini de geliştirmeyi hedeflemelidir.

Süreç içinde görevli olan merciler arasında bağlayıcı protokoller hazırlanarak görev dağılımı, veri paylaşımı ve sürecin işletilmesine ilişkin yetki sınırları açıkça belirlenmelidir. Böylece idari ve yargısal merciler arasındaki işlev karışıklığı giderilecek ve sürecin her aşamasında tek sorumlu mekanizma oluşturulmuş olacaktır. Nitekim Anayasa Mahkemesi'nin 2017/31619 başvuru numaralı kararında¹⁷⁸ Adli Tıp kurumu bir görüş vermiş; fakat bu görüşün bağlayıcılığı ya da yeniden değerlendirilmesi konusunda hangi merciin koordinasyon yetkisine sahip olduğu belirlenmemiştir. Bunun sonucu olarak Adli Tıp Kurumu'nun raporu, yargı makamı tarafından yeterli bulunmamış, ancak arada bağlantı kuracak tıbbi-adli iletişimi yönetecek bir merkezi mekanizma olmadığı için süreç tıkanmıştır. Bu çalışma kapsamında verilen öneriler ile, yalnızca mevzuatın değil, süreç içindeki uygulamaların da insan hakları merkezli bir anlayışla iyileştirilmesi hedeflenmektedir.

¹⁷⁸ Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru Kararı, 23.07.2020; Başvuru Numarası: 2017/31619, <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2017/31619> (e.t.14.10.2025).

7. SONUÇ

Cinsel suçlar, yalnızca bireyin bedenine değil, aynı zamanda insan onuruna ve toplumun adalet duygusuna yönelen en ağır ihlallerden biridir. Cinsel saldırı sonucunda gebeliğin oluşması ise bu ihlali daha da derinleştiren, mağdurun hem bedensel hem ruhsal bütünlüğünü sarsan bir durumdur. Bu çalışmada, cinsel suç sonucu oluşan gebeliklerde mağdurun hukuki statüsü, adli süreçte karşılaştığı engeller ve sosyal destek mekanizmalarının yeterliliği incelenmiştir. Elde edilen bulgular, Türkiye’de cinsel suç mağdurlarının adalet erişiminde ve bedensel özerkliklerini kullanmalarında ciddi yapısal engeller bulunduğunu, bu engellerin büyük ölçüde toplumsal önyargılarla beslendiğini göstermektedir.

Her şeyden önce, mağdurun yaşadığı olay nedeniyle suçlanması adaletin ruhuna aykırıdır. Ancak cinsel suçların işlenmesinde mağdurun ‘kırılgan’ veya ‘zayıf’ kişilik özelliklerinin belirleyici rol oynadığının öne sürülmesi, farkında olmadan ‘mağdurun kusurlu olduğu’ yönünde bir algının doğmasına zemin hazırlamaktadır. Mağdurun kendisine yöneltilen bu kusur atfını içselleştirmesi, çoğu zaman suçun yetkili mercilere bildirilmemesi sonucunu da beraberinde getirmektedir. Nitekim kriminoloji ve viktimoloji alanında yapılan birçok geleneksel çalışma, cinsel saldırıyı meşrulaştıran açıklamalar üretmiş; bunu da saldırıya uğrayan kadını kendi yaşadığı eylemin sorumlusu olarak gösterme eğilimiyle yapmıştır. Mağdurun kıyafetinin uygunsuz olduğu, gece geç saatte dışarıda bulunduğu, mağdurun rızası olmadığını ifade edebilmesi için karşı koyma imkânı olmasına rağmen bunu yapmadığı ya da aksine mağdurun rızası varmış izlenimini yaratan davranışlarda bulunduğu şeklindeki değerlendirmeler, cinsel suçlarda failin kusurunu hafifleten, mağdurun maruz kaldığı eylemin niteliğini göz ardı eden varsayımlardır. Bu tür yaklaşımlar, suçun kanuni unsurlarının tespitinde objektiflik ve

mağdur odaklı bir yaklaşıma uymayacağı gibi, kimi durumda soruşturma ve kovuşturma makamlarının tutumlarında da etkisini gösterebilecektir.

Anayasa madde 17, herkesin yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkını güvence altına almaktadır. Bu hüküm, bireyin kendi bedeni üzerinde karar verme hakkını da kapsamaktadır. Cinsel saldırı sonucu gebelik yaşayan bir kadının, istemediği bir gebeliği sürdürmeye zorlanması, bu anayasal hakkın ihlali niteliğindedir. Aynı zamanda, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi madde 3 uyarınca ‘insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele yasağı’ kapsamında da değerlendirilmelidir. Zira mağduru kendi bedeninde yaşadığı travmayı her gün yeniden hatırlamaya mecbur bırakmak, ruhsal bir işkence olacaktır.

Çalışma, TCK madde 99 ile NPHK madde 5 arasındaki normatif ilişkinin uygulamada yarattığı belirsizlikleri de ortaya koymuştur. Her iki düzenleme, gebeliğin sonlandırılmasına izin vermekte; ancak TCK madde 99/6, suç sonucu oluşan gebelikte 20 haftalık, istek üzerine sonlandırmada ise 10 haftalık süre sınırını öngörmektedir. Bu durum, özellikle adli süreçlerin gecikmesi halinde mağdurlar açısından hak kaybına yol açmaktadır. TCK madde 99/6 hükmü açıkça, mağduru olduğu suç sonucu gebe kalan kadının, 20 haftayı aşmamak ve rızası olmak koşuluyla gebeliği sonlandırabileceğini belirtse de uygulamada çoğu hastane bu işlem için ‘savcılık yazısı’ ya da ‘soruşturma belgesi’ aramakta, bu da işlemlerin haftalarca gecikmesine neden olmaktadır. Bu gecikmeler, mağdurların zamanla yasal sınırı aşmasına ve istemedikleri gebelikleri sürdürmek zorunda kalmalarına yol açmaktadır. Böylece, hukuken tanınmış bir hakkın fiilen kullanılması engellenmiş olacaktır.

Bu çalışma kapsamında geliştirilen öneriler, mevcut hukuki düzenlemelerin ötesinde, uygulama süreçlerinin insan hakları merkezli bir yaklaşımla yeniden

yapılandırılmasına yönelik bütüncül bir perspektif sunmaktadır. Özellikle çocuk adalet sistemi içinde görev yapan hakim, savcı, adli tabip ve sağlık personeline yönelik zorunlu hizmet içi eğitimlerin güçlendirilmesi; travma farkındalığını ve toplumsal cinsiyet eşitliğini merkeze alan bir uygulama kültürünün yerleşmesine katkı sağlayacaktır. Ayrıca kurumlar arasında bağlayıcı protokollerin oluşturulması ile yetki ve sorumluluk sınırlarının, buna bağlı sürelerin açık biçimde tanımlanması yönündeki standart operasyonel prosedür geliştirme önerimiz; cinsel suç mağduru kadının yasal kürtaja erişim hakkı dâhil temel insan haklarının korunmasına hizmet ettiği gibi, Anayasa Mahkemesi kararlarında ortaya konan kurumsal koordinasyon eksikliğine çözüm üretmeyi de amaçlamaktadır. Çalışmamız, tıbbi ve adli süreçlerin bütüncül bir mekanizma içerisinde yürütülmesine imkân tanıyan yenilikçi bir model geliştirilmesini hedeflemekte ve tarafların yararına olacak şekilde kapsamlı bir standart prosedür oluşturulmasını önermektedir. Bu çerçevede yaptığımız çalışma, yalnızca mevzuat tartışmalarına katkı sunmakla kalmayıp, uygulamada karşılaşılan sorunlara çözüm üretmeyi hedefleyen, soruşturma ve kovuşturma süreçlerini iyileştirmeye yönelik somut ve normatif temelli öneriler geliştirilmesi bakımından literatüre özgün bir katkı sağlamayı hedeflemektedir.

KAYNAKÇA

14. Türk Ceza Hukuku Günleri, (Ed.: Adem SÖZÜER, Rahime ERBAŞ, Oğuzhan DEMİR), 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2025.
- ADALI, Tuğba/ÇAVLİN, Alanur: “Türkiye’de Kürtajın Yaygınlığı ve Kürtaj Kararını Etkileyen Faktörler”, İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi, 39(2), 2019, s. 359-378.
- AKBAŞ, Öncel Onur: “Türkiye’de Cinsiyet Geçişi ile İlgili Hükümlerin Özerklik Hakkı Açısından İncelenmesi”, Türkiye Biyoetik Dergisi, 8(4), 2021, s. 170-177.
- ALTIPARMAK, Saliha/ÇİÇEKLİOĞLU, Meltem/YILDIRIM, Gülay: “Abortus ve Etik”, Cumhuriyet Tıp Dergisi, 31(1), 2009, s. 84-90.
- ARDIÇ, Ecehan: “Eşe Karşı Cinsel Saldırı Suçu”, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2019.
- AŞIRDİZER, Mahmut/YAVUZ, M. Sunay: “Evlilik İçi Irza Geçme”, Adli Tıp Dergisi, 23(2), 2009, s. 35-42.
- AYDIN, Tülay: “Kişilik Haklarının Doğum Öncesinde Korunması”, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2007.
- AYRAL, Fatma: “Çocukların Cinsel İstismarı Suçu ve Bu Suçla Mücadele”, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2010.
- BEARAK, Jonathan M./BURKE, Kristen Lagasse/JONES, Rachel K.: “Disparities and Change Over Time in Distance Women Would Need to Travel to Have An

- Abortion in the USA: A Spatial Analysis”, The Lancet Public Health, 2(11), 2017, s. 493-500.
- CEDAW Komitesi: 19 Sayılı Genel Tavsiye Kararı.
- CEDAW Komitesi: 33 Sayılı (Kadınların Adalete Erişimlerine İlişkin) Genel Tavsiye Kararı.
- CENTEL, Nur/ZAFER, Hamide/ ÇAKMUT, Özlem: “Türk Ceza Hukukuna Giriş”, 12. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul 2023.
- COŞGUN, Rabia: “Tıp Etiği Bağlamında Kürtaj ve Ötenazi: İnanç Sistemleri Açısından Bir Değerlendirme”, Türk Din Psikolojisi Dergisi, 8, 2023, s. 45-64.
- ÇIVGIN, Ayşe Gül: “Locke’da Kişisel Özdeşlik: Kendilik, Bilinç ve Hafıza”, Bursa Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi, 18(2), 2019, s. 374-390.
- ÇOBAN, Funda: “Bir İnsan Hakkı Olarak Güvenli Kürtaja Erişim”, Artvin Çoruh Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, 1(2), 2016, s. 79-112.
- ÇOKAR, Muhtar: “Benim Bedenim, Benim Kararım: İsteyerek Düşüğün Yasaklanmasına Karşı Sivil Tepkinin Etik Boyutu”, Türkiye Halk Sağlığı Dergisi, 10(1), 2012, s. 94-105.
- DİRİK, Mehmet: “İslam Hukuku Açısından Kürtaj”, Türkiye Din Araştırmaları Dergisi, 5, 2018, s. 73-96.
- DOĞAN, Recep: “Kadının Üreme Hakkı, Kürtaj, Çocuk Düşürme ve Düşürtme Suçları”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 29(127), 2016, s. 73-120.
- EKİCİ, Meral/ÇELİK BAŞBOZKURT Özlem: “Suç Sonucu Oluşan Gebeliğin Sonlandırılmasına İlişkin Düzenlemenin (TCK. 99/6) Belirsizliği ve Yarattığı Sorunlar”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, (63), 2025, s. 97-132.

EREM, Faruk: “Ceza Hukukunda ‘Hakkın Kullanılması’” Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 41, 1990.

ERTUĞRUL, Hüseyin: “Çocuk Düşürtme, Çocuk Düşürme ve Kısırlaştırma Suçları”, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2016.

ERTUĞRUL, Hüseyin: “Türk Ceza Kanununda Çocuk Düşürtme Suçu”, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 6(2), 2016, s. 361-386.

ERYİĞİT BADER, Aynur: “Yahudilik Hristiyanlık ve İslam’da Kürtaj”, Antakiyat/Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2(1), 2019, s. 116-141.

FOSTER, Diana Greene/BIGGS, M. Antonia/RALPH, Lauren/GERDTS, Caitlin/ROBERTS, Sarah/GLYMOUR, M. Maria: “Socioeconomic Outcomes of Women Who Receive and Woman Who Are Denied Wanted Abortions in the United States”, American Journal of Public Health, 108(3), 2018, s. 407-413.

GÜRSOY, Elif/ARSLAN ÖZKAN, Hediye: “Türkiye’de Üniversite Öğrencilerinin Kadına İlişkin ‘Namus’ Algısı”, Psikiyatri Hemşireliği Dergisi, 5(3), 2014, s. 149-159.

HADDAD, Lisa B./NOUR, Nawal M.: “Unsafe Abortion: Unnecesarry Maternal Mortality”, Reviews in Obstetrics and Gynecology, 2(2), 2009, s. 122-126.

HAKERİ, Hakan: “Tıp Hukuku Cilt I Genel Hükümler”, 25. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2022.

HAKERİ, Hakan: “Tıp Hukuku Cilt II Özel Hükümler”, 25. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2022, s. 37-1416.

<https://alo183.aile.gov.tr>

<https://apps.who.int>

<https://biyoetik.org.tr>

<https://gbvaor.net>

<https://gender.khas.edu.tr>

<https://hudoc.echr.coe.int>

<https://indigodergisi.com>

<https://kadin.ombudsman.gov.tr>

<https://kadinininsanhaklari.org>

<https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr>

<https://kazanci.com.tr>

<https://legalbank.net>

<https://medya.barobirlik.org.tr>

<https://mukwegefoundation.org>

<https://rayp.adalet.gov.tr>

<https://reproductiverights.org>

<https://sozluk.gov.tr>

<https://spot.colorado.edu>

<https://tbinternet.ohchr.org>

<https://tektiklabilgielinde.saglik.gov.tr>

<https://ttb.org.tr>

<https://www-politico-eu>

<https://www.abclawcenters.com>

<https://www.aile.gov.tr>

<https://www.amnesty.org>

<https://www.ecoi.net>

<https://www.hurriyet.com.tr>

<https://www.indyturk.com>

<https://www.ipas.org>

<https://www.lexpera.com.tr>

<https://www.medicana.com.tr>

<https://www.medipol.edu.tr>

<https://www.researchgate.net>

<https://www.tuicakademi.org>

<https://www.who.int>

<https://www.tbmm.gov.tr>

Hukuk ve Kriminolojik Açıdan Cinsel Suçlar - I, (Ed.: Rahime ERBAŞ, Selen ÇAKIRHAN), 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2023.

JOHNSON, L. Syd M.: “Kürtaj: Ahlaki Perspektifler”, (Çev. Kamuran Tıbık), Dini Araştırmalar Dergisi, 14(39), 2011, s. 139-160.

KAPISIZ, Satı Gül/DEDEOĞLU Zübeyir: “Adölesan Gebelikler ve Yasal Boyutu”, Türk Kadın Sağlığı ve Neonatoloji Dergisi, 2(2), 2020, s. 41-46.

KARABULAT, Efe Can: “Cinsel Suçlarda Davranışın Cinsel Niteliğinin Belirlenmesi ve Cinsel Arzuların Tatmini Amacıyla İşlenen Fiil Sorunu”, Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 14(2), 2024, s. 899-936.

KARASAÇ, Eda Gülsüm: “Ceninin Yaşam Hakkı”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 71(3), 2022, s. 1051-1097.

KARSAI, Krizstina: “Avrupa Ceza Hukukunda Ultima Ratio ve Katmanlı Yetki”, (Çev. Tuba Kelep Pekmez), Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi, 3(1), 2015, s. 313-328.

- KAYA, Semih Batur: “İnsan Haklarında Devletin Pozitif Yükümlülüğü: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesi Üzerine Bir Analiz” İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 9(1), 2022, s. 51-72.
- KESKİN KİZİROĞLU, Serap: “Türk Ceza Hukukunda Çocuk Düşürtme, Düşürme ve Kısırlaştırma Suçları”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 19(2), 2013, s. 165-190.
- KESKİN, İçten: “Kürtaj Tartışmaları ve Feminizm”, Fe Dergi, 7(1), 2015, s. 85-95.
- KİBAR, Sibel/YILMAZ, Elif Büşra: “Kürtaj Hakkı Savunularında İki Argüman: Kendi Kendinin Sahibi Olma Hakkı mı Kendi Kaderini Tayin Hakkı Mı?”, Arkhe-Logos Felsefe Dergisi, (9), 2020, s. 275-293.
- KİTAPÇIOĞLU, Tülay: “Türk Ceza Kanunu’nda Çocuk Düşürtme Suçu”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 18(1), 2012, s. 297-334.
- KOÇAKGÖL, Muhammet: “AİHM’nin Kürtajla İlgili Kararlarındaki Etkililik İradesi ve Toplumsal Cinsiyet İlişkisi”, Ankara Barosu Dergisi, 76(3), 2018, s. 223-249.
- KORKMAZ, Zeynep Büşra: “Türk Ceza Hukukunda Eşe Karşı Cinsel Saldırı Suçu”, Gaziantep Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 1, 2023, s. 27-51.
- MEGA, Ertunç/YENERER ÇAKMUT, Özlem/SERT, Gürkan/ATA, Pınar/İLÇİN GÖNENÇ, Fulya: “Türkiye’de Tıbbi Yardımla Üreme Tedavisine Erişim ve Üreme Hakları”, İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 8(1), 2021, s. 273-294.
- MEMİŞ KARTAL, Pınar: “Reşit Olmayanla Cinsel İlişki (TCK m.104)”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 65(4), 2016, s. 2083-2100.

- OKTAR, Salih: “Türk Ceza Kanununda Çocuk Düşürtme ve Çocuk Düşürme Suçları”, İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 2013.
- OSTA, Ahmet: “Çocuk Düşürtme Suçu: TCK MD.99” İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2022.
- ÖZEROĞLU, Alev: “Biyo-Hukuk Bağlamında Üreme Hakkı: Gebeliğin Sonlandırılmasına İlişkin Güncel Gelişmelerin Değerlendirilmesi”, XI. Biyoetik Kongresi, Bildiri Özetleri Kitabı, Sakarya, 2025, s. 28.
- POLAT, Oğuz: “Şiddet”, 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021.
- POLAT, Oğuz: “Tüm Boyutlarıyla Çocuk İstismarı – 1”, 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2019.
- POLAT, Oğuz: “Tüm Boyutlarıyla Çocuk İstismarı – 2”, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2019.
- REVA, Zeynep/BENŞİN, Yeliz: “Temel İnsan Hakkı Olarak Cinsel Suç Mağdurunun Kürtaj Hakkı”, Terazi Hukuk Dergisi, (225), 2025, s. 101-111.
- REVA, Zeynep/KARAKUŞ YILMAZ, Banu/SATILMIŞ, Dilay: “Adolesan Gebelikleri: 2015-2022 Yılları Arasında Doğumla Sonuçlanan Adolesan Gebelikleri Üzerine Retrospektif Bir Çalışma”, 4. Uluslararası Şiddeti Anlamak Kongresi, Tam Metin Kitabı, İstanbul, 2022, s. 227-233.
- ROSENFELD, Allan>IDEN, Sara: “Kürtaj: Tıbbi Perspektifler”, (Çev. Kamuran Tıbık), Dini Araştırmalar Dergisi, 14(38), 2011, s. 123-134.

- SALMAN, Eda: “Eşe Karşı Cinsel Saldırı Suçu”, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2009.
- SARIGÜL, Ali Tanju: “Reşit Olmayanla Cinsel İlişki Suçunda Fail (TCK m.104)”, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 25(2), 2021, s. 711-754.
- SAYAR, Tansu: “Ceninin Hukuki Statüsü ve Ceza Hukuku Yoluyla Korunması”, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir 2018.
- SAYAR, Tansu/KILIÇ ÖZTÜRK Yasemin: “Türkiye’de Uygulanan Kürtajda Eşin Rızasını Alma Zorunluluğu ve Amerikan Yargısından Bir Örnek: Planned Parenthood of Southeastern Pennsylvania v. Casey Kararı”, Dokuz Eylül Üniversitesi Dergisi, 20(1), 2018, s. 321-349.
- SERT, Gürkan/DÜRÜSTKAN, Seden: “Eşinin Cinsel Saldırısı ile Gebe Kalan Kadın Açısından Çocuk Düşürtme Suçu ve Hekimin Suçu Bildirmeme Suçu”, 2. Uluslararası Şiddeti Anlamak Kongresi, Tam Metin Kitabı, İstanbul, 2020.
- ŞARE, Ersin: “Türk Ceza Hukukundaki Zorunluluk Haline Genel Bir Bakış”, Çukurova Üniversitesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, (2), 2022, s. 58-92.
- ŞEN, Furkan: “Yaşam Hakkı: İdam, Kürtaj, Ötenazi ve Siyasal Sorumluluk”, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 19(2), 2015.
- ŞENTÜRK TUR, Melike: “Kadının Üreme ve Kendi Geleceğini Belirleme Hakkı Çerçevesinde Gebeliğin Sonlandırılmasında Yasal Sürelerin Başlangıcı”, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 27(3), 2023, s. 384-414.

- TEZCAN, Durmuş/ERDEM, Mustafa Ruhan/ ÖNOK, R. Murat: “Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku”, 22. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2024.
- THOMSON, Judith Jarvis: “A Defense of Abortion”, *Philosophy & Public Affairs*, 1(1), 1971.
- TOPÇU, Onur/OKYAY, Pınar: “Bedensel Özerklik ve Bütünlüğün Cinsel Sağlık ve Üreme Sağlığına Etkisi”, *Halk Sağlığı Araştırma ve Uygulamaları Dergisi*, 2(2), 2024, s. 61-69.
- Türk Tabipleri Birliği “Kadınların Sağlıklı ve Güvenli Koşullarda Kürtaj Hakları Kısıtlanamaz; Karar Kadınlarındır” konulu 17.01.2023 tarihli duyuru.
- ÜREM, Müge: “Kadın Vücudu ve Etik Sorunlar”, 1. Baskı, İstanbul Barosu Yayınları, İstanbul 2012, s. 79-102.
- World Health Organization: *Basic Documents – Constitution of the World Health Organization*, 49. Baskı, 2020.